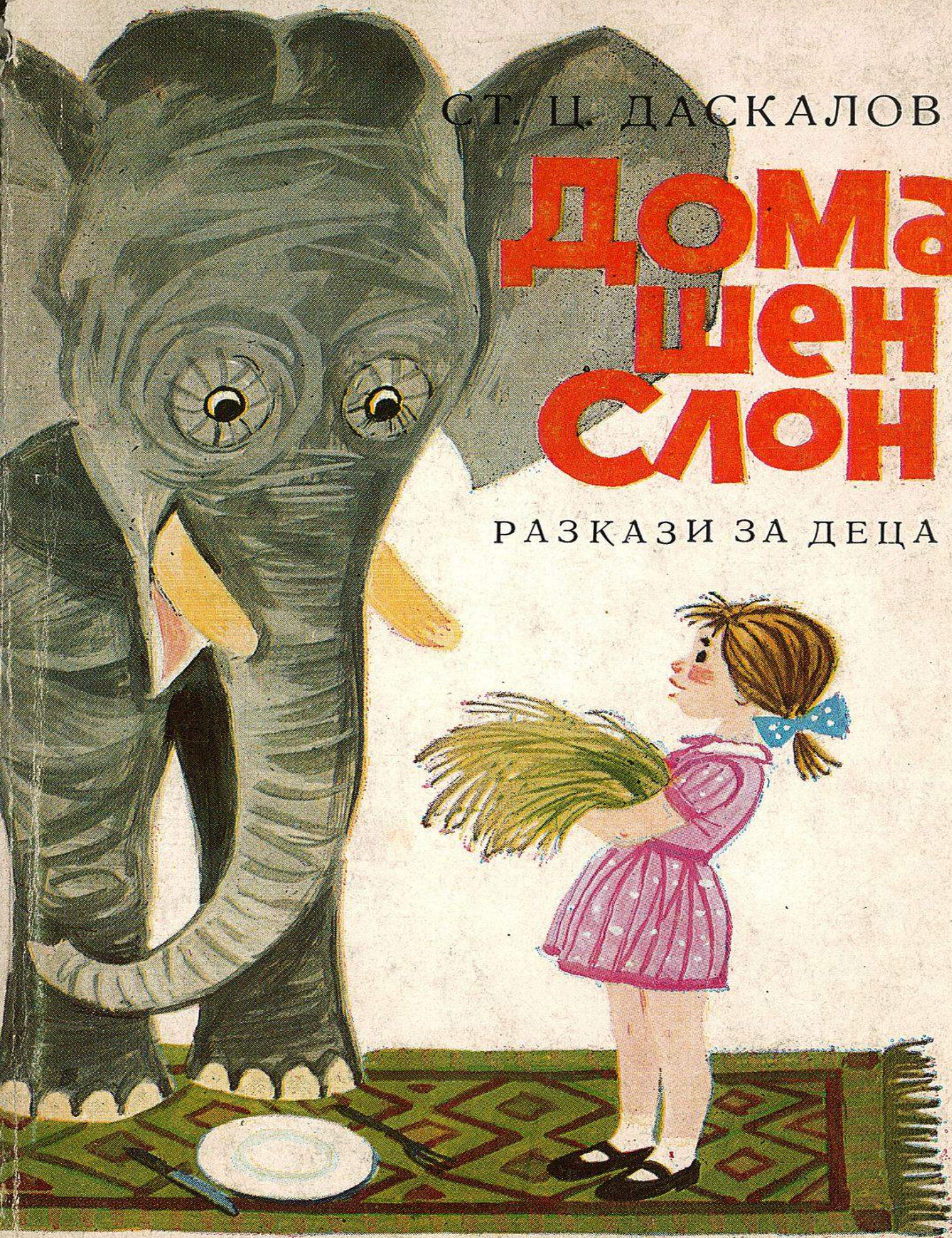

СТ. Ц. ДАСКАЛОВ

Дома- шен слон

РАЗКАЗИ ЗА ДЕЦА

ИЗДАТЕЛСТВО

ОТЕЧЕСТВО

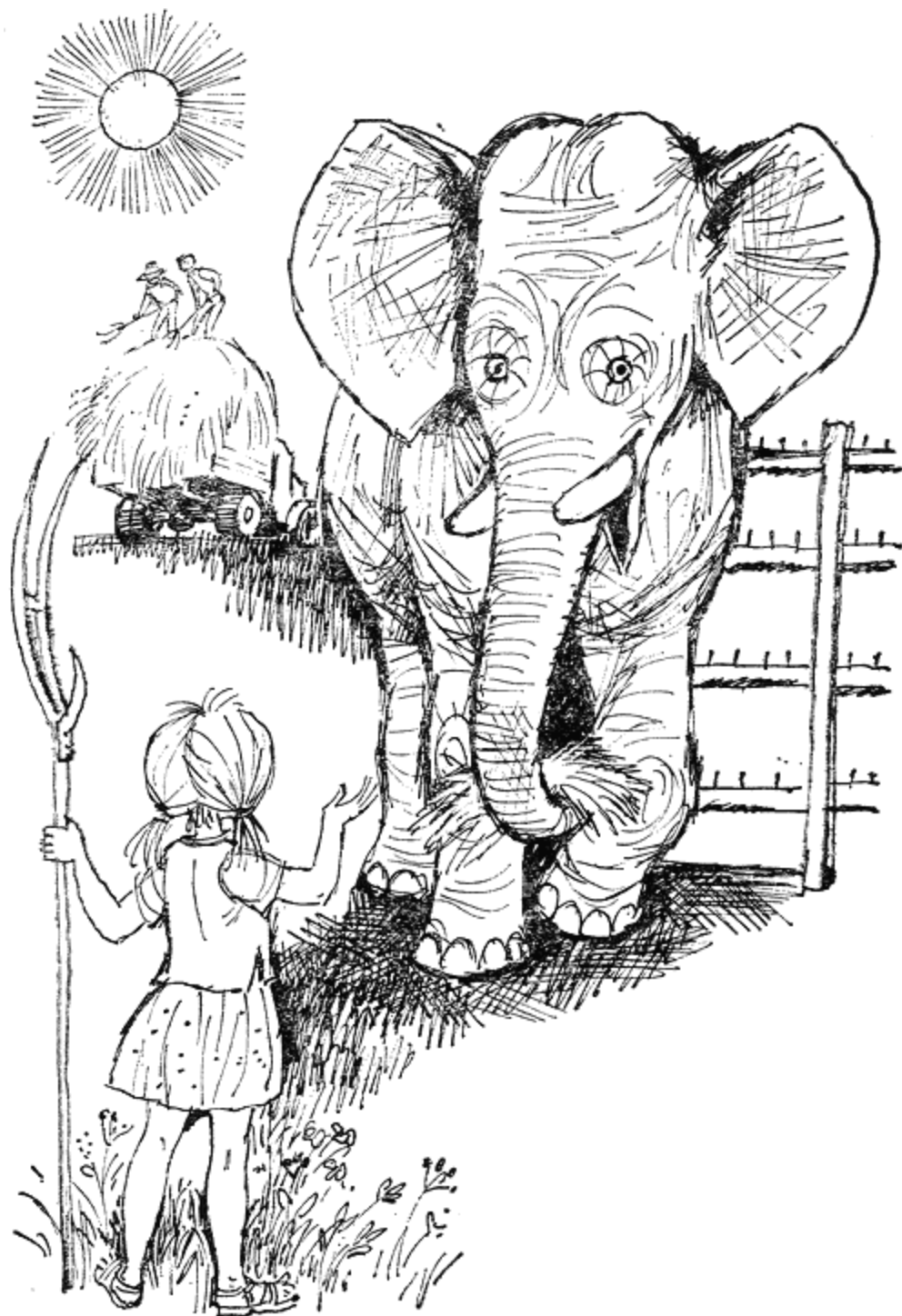
СТОЯН Ц. ДАСКАЛОВ

ДОМАШЕН СЛОН

chitanka.info

ДОМАШЕН СЛОН

Всяка година аз си косях тревата в градината и я камарех на голяма купа, толкова голяма, та като я гледаше човек отдолу, върхът ѝ стигаше Копитото. През деня петелът се качваше отгоре и оттам командуваше семейството си, а нощем вместо него сядаше пък месечината. Децата много обичаха да играят около сеното, чак докато тръгнеха на училище, купата беше главният стожер, около който вършееха. Докато имаха крави в дворовете си, селяните взимаха сеното, но след като добитъкът влезе в текезесето, никой не искаше да прибира сеното. И така аз го оставях да изгние и го изхвърлях. Тая година реших да не го правя на купа, а още зелено да го замъкна в долчината. Момчетата дотичаха, тъкмо когато вече бях почнал да влача купчините по нанадолнището.

— Стой, татко! — хвърли се връз вилата големият ми син Владимир.

— Сеното ще го дадем на слона! — изпречи се пред мен помалкият.

Аз забодох вилата учуден. За какъв слон бълнуваха тия деца? Те бяха дотичали от съседните държавни места, където косачки поваляха изкласилата трева.

— Чичо Боре каза, че държавната трева ще я карат на слона в зоологическата градина. Нека да закараме и нашата, татко! Той яде много, по цял вагон на ден излапва, за една година ще трябват триста и петдесет вагона сено. Защо да хвърляме нашата трева да гние, я каква е хубава.

— И как мирише само... — възхитена, замаяна говореше дъщеря ми, — пълна е с детелина, бабини душици, маргаритки... и едно цвете, дете си няма още име.

Аз чувствувах, че ме завладяват моите палавници.

— Дай вилата, татко! Ние ще изнесем сеното край портата, да е на сгода, и ще го натоварим в колата.

Те не дочакаха моето съгласие. Награбиха с вилите малките купчини. Светлана сядаше върху тях и те я мъкнеха като с шейна, търкаляха се и тримата като в преспи, отупваха се и пак почваха тая сенокосна пързалка. Друг път аз съм ги карал да ми помагат, но те само опитваха, виждаше им се трудно, и бягаха, а сега гребяха — като полудели. Какво може да направи само една дума, хвърлена като шега — храна за слона! Чрез тревата те чувствувах голямото животно свое,

домашно, храненик. За храненика-слон бяха готови на гръб да носят по едно бреме в найлонов чувал пеша, чак до зоологическата градина и лично да му я поднесат.

— Е, добре, деца, ами отде ще вземем сега пък кола да му я закараме?

— Ами ще викнем бай Туше с каруцата да я закара.

— А вие знаете ли колко ще струва това! Най-малко четири пъти ще трябва да товари каруцата и за тия четири курса ще ми иска баща си и майка си...

— Ама пък ще нахраним слона!

— Златна ще ми излезе тая храна за слона! Да прати зоологическата градина един камион и да я вдигнат наведнъж.

— С кончетата и звънчетата е по-хубаво, татко!

— Не си струва, деца!

— Ааа, как така, другарю татко! — сопнаха ми се момчетата — те така ме наричаха, когато спореха по важни въпроси. — Че нали слонът струва много повече от един превоз!

Обещах им като ида в града да проверя кой ще закара сеното на слона. Вечерта те ме чакаха пред зелената купа, която сами бяха струпали като бор пред портата.

— Не може, деца! Зоологическата градина не се занимава с частни треви и не праща коли.

— Е-е-е! Ами тогава, татко, ще я прекараме с нашата кола върху багажника.

— Вие луди ли сте бе, момчета! Нали ще ни спрат веднага катаджиите и ще ни съставят акт!

— Ами ние по малко...

— Това не е товарна кола.

— Ами тогава в куфари и на денкове да я пренасяме! — предложи Светлана. — Все едно, че отиваме на палатка на Златни пясъци. Колко пъти сме товарили покъщнина, че и маси нагоре с краката сме докарвали, и бюфет.

Ха сега де! Децата са страшно находчиви и убедителни.

— Какво е за нас, че ще се разходим пет-шест-десет-петнайсет пъти до зоологическата градина! Ами това е щастие да гледаме животните, щото тука изчезнаха! — засякоха ме момчетата. — Парите за бензина ние ще ги изкараме, татко, като ти боядисаме портата и

балкона. Ще садим малини, дръвчета, ще ги окопаваме. Ами това е труд!

— Татко, ами това, ламата змей ли е? — попита замислена малката Светлана. — Ако дадем и на нея трева, ще яде ли? Или само непослушни деца гълта?

— Яде, яде! — отвърнаха братята. — Ти я бъркаш с ламята от приказките! И ламата, и жирафа, и камилата, и дивите козички, и елените и сърните... Сума свят ще зарадваме!

— Не, не, само на нашия слончо ще даваме тревата! — разпореди се Светлана, турила ръчичка на купата, извисила се като огромно имане на едно джудже.

Тя беше чавдарче, но си позволяваше да заповядва на големите си братя, които понякога, както сега, се съгласяваха с нея, подчиняваха се на командите ѝ.

Спорове за тревата повече нямаше. Тя беше обречена на слона. Но как щеше да стигне до него? Да можеше един облак да я вдигне и спусне право пред хобота му! Децата много се тревожеха да не се излее пороен дъжд, че да изгние, или пък да загуби цвета и дъха си, защото слонът няма да я яде, а може и някой ураган да се извие и да я разпръсне като перушина по дърветата! Търчаха из държавните места, следяха, дежуреха, преговаряха скрито от мене, докато най-после застанаха на пътя и с риск да ги прегазят един празен камион, който се беше запътил към покосените ливади, махаха, докато той спря. А той спря не толкова заради момчетата, а заради Светланчето, което братята бяха поставили наред шосето като „стоп“. Шофьорът надникна от кабината и попита какво има.

— Ами за сеното, чичо Боре, да го откарате, че слонът чака.

— А, така ли? Ами ще го откараме, бе! Оти да не го откараме. Нали пари не искате?

И момчетата веднага награбиха вилите да товарят. Но чичо Боре, който постоянно сновеше с камиона, все откарваше нещо и докарваше, ги възпря.

— Първо че извозиме държавното, после вашето.

И децата се прибраха в къщи. Все по местата ходеха, изпращаха камионите с трева и ги чакаха да се върнат. Натоварените камиони се превръщаха на слонове, които тежко стъпяха и пъшкаха из покосените ливади, чак докато ги ометоха съвсем. Двете момчета и момиченцето

седяха при голямата купа, на която петелът се беше качил и кукуригаше. Два дни и две нощи петелът и луната се сменяха да кацат на върха на купата, която взе да побелява и да заприличва на слон, а вилите — на слонова кост, и дебелото въже — на хобот. Там денуваха и нощуваха децата. В тишината на тия сенокосни дни и вечери само щурците цвърчаха, децата все за слона тайнствено шушнеха под звездното небе и до късно не можеха да заспят. Луната висеше тъжно във въздуха, плашеше се от тях да кацне ка върха. „Дали сега спи? Ами хърка ли? Ами ако го хване хрема, как ще му слагат капки в тоя дълъг хобот?“ — питаше Светланчето, която се беше простудила. — „И колко е силен? Ако се сбият с лъва, кой ще победи?“ Но братята не й отговаряха, унесени в други, по-далечни, неразбираеми за нея неща. Може би пътуваха из пустините, може би преброждаха гори и планини, възседнали слонове, воюваха за освобождението на поробени народи?

„Слонът, слонът ще надвие — отвърщаше си Светлана, — като се наяде с нашата трева, всичко живо ще победи...“

Месечината озаряваше замисленото ѝ лице, русата ѝ главица изглеждаше позлатена, очичките ѝ — звездици.

„А може ли слонът да отскубне дъба и да го хвърли на Копитото?“

„Много е високо! Ама надолу, като с прашка ще го хвърли и посади върху кубетата на «Александър Невски»“ — усмихва се самодоволно малкият ѝ брат.

„Ако дойде тука, може ли да ме грабне с хобота и да ме качи чак на комина?“

„Че ти да не си щъркел!“ — обръща ѝ гръб братът.

„Излъга ни чичо Боре! — въздъхна по-големият. — Ами да идем при леля Станка. Тя е петела у тях. Като му пропее...“

Петелът пропя и ги стресна. Цяла нощ кроиха план как ще се оплачат на леля Станка, и тъкмо сутринта тръгнаха, ето че камионът на чичо Боре забуча по нанаторнището. Те вече познаваха ръмженето му като на гладен слон и се втурнаха зарадвани. Той намали ход и прикара колата до купата. От кабината скочи и неговото момче Цецо.

— А вие помислихте, че съм забравил ли? Чичо Боре не забравя! Ха, грабвайте вилите сега, да видя какви товарици сте!

Заедно с моите деца се запретна да товари и Цецо. Ние се оттеглихме в къщи, почерпихме се с Боре, а камионът се пълнеше, като

че никакви транспортъори прехвърляха купата направо в него. Когато платформата се напълни, чичо Боре се качи в нея, застана по средата и поемаше от децата и притъпкваше тревата така, че над капаците се издигна равномерно една купа продълговата, заоблена като слонски гръб. И последната тревичка обраха децата с греблата. Чичо Боре привърза големия товар, за да не се разпилее по пътя, и каза:

— Хайде, сега вече бъдете спокойни. Слонът ще изяде и вашата трева.

— А-а-а, не, и ние ще дойдем! — накачиха се децата сякаш върху гърба на слон и потеглиха така щастливи, че и аз скочих при тях.

Светлана много се разочарова, че стоварихме нашата трева в сеновала, а не в къщата на слона, да си похапва, когато си иска, а не да му дават само на закуска, обед и вечеря. Че той може и нощем да яде, щом яденето му е пред устата!

Заварихме го, храненикът ни, че се разхождаше тежко, смучеше вода и я пръскаше по децата, налепили се като пеперуди по високата мрежа. Но когато се явиха нашите сенодарители, награбили шепа тревичка, той естествено изправи глава и от радост клепна големите си уши.

— Опитай прясна тревичка, слончо! — викаше Светланчето, като че му поднасяше баница със спанак.

А той клатеше хобот, което значеше „да“, „дай“.

— Вземи, тука има бабина душица, детелинка, див карамфил! Ти нали обичаш такава дъхава тревичка?

Слонът набръчка дебелията си кожа и протегна лакомо хобота: „Да, даай, даай!“.

— На, хапни си, такава сладка трева не си ял. С поточета е напоявана, балканско слънце я е пекло, пчелици са я опрашвали... — набута тя през решетката тревичката, слонът пое зелената китка, пхна я в устата си и като че ли се засмя.

— Сладка ли беше маргаритката? — питаше Светланчето.

Той разтърси глава, та ушите му заклепаха и се залюляха като празни торби. Тя щеше още да му подава, но братята ѝ я смущаха, като видяха, че приближава из алеята надзирателят.

— А догодина — разговаряше Светланчето със слона като с домашно животно — няма да ти косим и носим тревата, ами ще те

заведем да си я пасеш сам в градината. Татко ще те измоли да дойдеш у нас през лятото, на слонски лагер.

— Светланче, момчета, застанете така до оградата, че да ви снимам с нашия слон — казах аз.

Момчетата веднага заеха поза, а Светланчето не можеше да отдели погледа си и така излезе на снимката, с очи към голямото, далечно, африканско животно, в сравнение с което изглеждаше птиче. И винаги, когато дойде някой на гости, тя показва снимката и започва да разказва как ще храним с нашата трева цял живот слона, като че той не е в зоологическата градина, а живее при нас, в нашия двор, под дълголетния дъб като силно, но кротко домашно животно, което позволява само на тях тримата да го изкарват на паша, да го яздят и си правят разходки...

ЦАР ЛОПАТАР

Това не е приказка, а приказна истина, от която настръхват косите. В нашия двор се спускат от планината сърни и елени с малките си. Влизат си ей тъй, когато си искат и се разхождат като домашни животни заедно. Има и други къщи наоколо, ама там не се задържат —

все са у нас. Сутрин чуваме стъпките им — троп, троп — меки, леки под прозореца и ни е много драго, като се събудим да видим в градината животни. Понякога дохождат бели, друг път черни и бели, също като кози. Горната ни ограда е телена, два метра висока, а отстрани и отдолу има само жив плет и оттам си влизат и излизат свободно. Хубави, мили животни! Гледам ги с часове как се носят на тънките си изящни крака, как пасат и вдигат гордо глава, източват красиви шии и поглъщат слънчевия блясък; снагата им се огъва, като че гръбнакът им е хрущял на едра риба и червеникавата им, тук-там изпъстрена с тъмни петна козина проблясва, как от време на време се душат и доближават муцуни, като че ли си шепнат нещо. А пък когато пият вода от коритцето под чешмата, е истинска красота. Те смукват жадно, сякаш сокове от земята, стоят примижали към слънцето и капките се оцеждат по муцуната им като слънчеви маниста. Децата изпърво ги гонеха, после взеха да им дават тревица, че и храница от къщи им изнасяха. Сърните не приемаха от ръка. Децата я оставяха в хранилката, скована под дъба, и следяха дали ще я изядат. Много се радвах, като гледах как хрускат сухарчетата с острите си зъби. При най-малкия шум сърните наостряха уши и побягваха. Прескачаха плетовите и оградите и за миг изчезваха неизвестно къде. После се появяваха и се сприятеляваха постепенно с нас. Разбраха, че сме мирни хора, не ловци, и се въртяха около къщата, осейваха терасата с дудронки сутрин, но Светлана метеше на драго сърце черните зрънца и наторяваше теменужките. Дворът и къщата ни опустяваха, когато ги нямаше сърните. Но това ставаше обикновено през лятото. Него те прекарвах в планината. Там имаха и вода, и храна, и крехки върхари да си острят зъбите, а също тъй и дървета, да си чешат рогата. През това време ние тъжехме за тях. Аз косях тревата, а децата я пластяха на голяма купа за нашите приятели. Щом побелееше гуглата на Витоша, те слизаха пак на стада, на стада при хората, не забравяха и нас, добрите стопани, които се бяхме погрижили — имаха сенце и сушина под вековния дъб с постелка от шума. Там ядяха и си спяха, без да се плашат от хищници. Зима и само сняг наоколо, дори няма жива душа. Съседите от близките къщи слизаха в града. И единствен нашият комин димеше и се стремеше да достигне небето. Само стъпките на сърните шареха снежната покривка, само техните елегантни фигури се мяркаха като поетични видения. Голи овошки, свиснали борове като

уморени крила на закъснели да отлетят птици, пръхкав сняг, който севернякът подема с невидимата метла и разпилява из въздуха на сребристи пращинки. Вижете ги как пият снѐжница, която извира изпод дебелия сняг, топящ се с тихо шумолене. Просто ми се искаше и аз да пийна снѐжница като сърните! Късно, до пролетта чак, те разсейваха самотата ни. Обичаха да гризат младите дръвчета, да белят корите им, особено на ябълките, крушите, дюлите. А върховете на орехчетата изгризваха и забавяха растежа им. Не оставяха на мира и младите липи. Единствено сливите не докосвах, може би защото имаха бодли и се самозащищаваха. Невредими оставах и черешите, защото кората им горчи. Но ние, предвиждайки пакостите им отрано, още през есента, увивахме и ограждахме дръвчетата. Оставяхме само старите, нека си чешат рогата и гърбините.

Тая есен бяхме изненадани: със стадото сърни дойде и един голям елен. С елените аз имах разпавии. Нощем съм ставал да ги гоня, като ги усетя, че тропат с копитата като волове, защото изпочупиха малините. Дето минат с рогата си — плен и пожар! Мислех дори да взема куче, ама кучето ще ги прогони, а после само с куче не се живее. Но този елен беше особен, голям като вол, с рога на пет етажа, цяло дърво носеше на главата си. Елен лопатар!

— Дантела! Олтар носи, татко! Дърворезба от слонова кост — рече Светлана захласнато.

Лопатарът величествено пристъпваше сред наскачалите като у дома си сърни, бавно, царствено, с разклонената корона на вдигнатата глава навлизаше, сякаш всичко му сторваше път: тревата лягаше пред нозете му, дърветата свеждаха клони в поклон, птичките хвърчаха на орляци и възпяваха славата му. Той премина от портата като по пътека, посипана с цветя, спря и дълго оглежда дали мястото подхожда за седалище на неговото еленово царство. И отиде към дъба, като да заеме своя трон. Сякаш сме предвиждали, та бяхме дигнали една купа между клоните на дъба, в запас за по-големия студ, защото другата на земята бързо се разпиляваше. Той си земна, като хляб от горната полица, а сърните се разтърчаха да му покажат като че ли прелестите на двора — кичестите храсти тук-там из зелената ливада, свисналите от плодове овошки, водопоя, който непрекъснато шурти, стройните борове и тупкащите по земята орехи, тъмносилавите къпини, оплели живия плет, оранжевите зрънца на шипките, лозниците с увитите в

мрежа гроздове, зеленчуците, буйнали през топлата есен. А той стоеше огрян от слънцето, като паметник на силата и красотата. И на това царствено животно бяха дали прозвище „Хулиган!“. Светлана го гледаше настръхнала, въпреки че сивкавата козина и кротката муцуна го доближаваше до вола, той си оставаше един великан. Приказно същество, красиво и страшно! Можеше да намуши на всяко рогче по едно дете и подобно накацали птици да ги понесе като движещо се дърво към планината... Пръв се претраших аз и му хвърлих отдалече коричка хляб. Той не потрепна, както сърните, които най-напред мислеха, че ги замерваме с камъни, а наведе глава, подуши и лапна коматчето. Бавно, както преживните животни, го смля и преглътна.

— Татко, защо му викат хулиган?

— Сигурно защото нарушава реда и законите. За него няма забранено. Никаква собственост не признава — ни частна, ни социалистическа. Целият свят като че ли е негово владение. Прескача оградите и с тая гора, която влачи на главата си, какво мислите? Сече като с ножове!

Децата му хвърлиха отдалече хляб, който не достигна близо до него. Тогава той доближи през тревата и намери хляба. Изяде го и тръгна из садивата. Бяхме насадили боб, който се виеше на бобовините, и жълти тикви. Той изпосъбори бобените кошерища и повлече на рогата си врежовите с големите и малки тиквета. Децата се изплашиха от тая чудовищна картина, а после възхитено го гледаха как тръгна по шосето, като люлееше шарените тиквета, навесени като фенери. Осветителна централа, на която никой не може да предаде ток, освен него. У нас се всели страхът. Това същество ни караше да не оставяме нищо вънка и да се предпазваме самите ние. Минеше ли под овошките, все едно, че буря обрулва плодовете. Той изяде две-три зърна, а другите само нахапе и пак продължава да брули.

— Ами гръмни му веднъж над главата, тате, да видим какво ще прави.

— Нали знаете, че Витоша е парк и всичкият дивеч е под защитата на закона! Който убие животно, наказват го със затвор! На три месеца осъдиха някого си, че храснал с дърво една сърна, та й строшил гръбнака!

— Знаете ли какво е направил оная вечер? — заразказва жена ми, като се върна от пазар. — Някакъв човек изскочил и нападнал една

жена, като минавала през боровата гора. Тя извикала: „Помощ, помощ!“, но наблизил нямало никой. Не щеш ли из гората излетял лопатарът, дигнал на рогата си човека и го метнал в долчината ни жив, ни умрял, като парцал. Спасил жената и тя му дала една кифла от чантата си, а той я проводил чак до края на гората. Какъв кавалер!

— Татко, днес имаме инспектор в училище — върна се един ден развълнувана Светлана. — Дошъл рано-рано и ни чака пред входа, като че е директор, посреща ни, за да проверява в ред ли сме, имаме ли баретки и черни престилки... лопатарът. Та той бил кротък, да!

— Хайде бе, какви ги съчиняваш!

На следния ден Светлана пак потвърди.

— Хвърляме му кифли и той яде. Може цяла фурна с кифли да изяде...

А след един ден тя ни съобщи нещо невероятно:

Една неделя през нощта, като минавал край сладкарницата в Княжево, видял във витрината купчина пасти и торти, и бух с рогата си. Изпочупил стъклата, излапал всичко и си продължил с мустаци и вежди, налепени с шоколад.

— Той ще яде бой някъде!

— Никой не може да излезе насреща му! Казват, че веднъж като слязъл от гората, претършувал крайните дворове и набучил на рогата си де що имало пране, проснато на въженце, и тръгнал посред бял ден с комбинезони, ризи и гащи, детски дрешки, вървял из улиците, като че ли носи цяла манифактурна сергия на рогата си. Нагонили го към горнобанския път, иначе щял в София като на парад това шарено бельо да развее.

Ходеше където ходеше, лопатарът вечер се прибирал в нашия двор. Там, под дъба нощувал. И ние се чувствувахме сигурни. Не можеше никой да припари. Най-добрият ни пазач! И да отидехме в София, той дежуреше нощем. За награда Светлана смело му поднасяше храна. Той я опозна и понякога така, лежешком, лапваше от ръката ѝ препечената филийка, намазана с масло и мед. Каквото ядеше тя, отделяше и нему. Светлана дори го погальваше по лъскавата козина и той кротко, добродушно я близваше по дланта. Станаха такива приятели, че дори се сниха заедно. И тя носеше снимката в училище, за да ѝ повярват. Лопатарът ставаше много рано. Научи и Светлана да става рано. Той тръгваше през гората, а тя по шосето. И

макар че нейният път беше по-кратък, той я изпреварваше, защото петдесет нейни ситни крачки се равняваха на два-три негови скока. При хубаво време и тя минаваше през гората, въпреки че бяхме ѝ забранили. Така лопатарът, страшилището за всички други, стана наш защитник. Но дворът ни беше малък за това голямо животно. Той нямаше къде да се разиграе, да прахоса силите си. Обикаляше цялото подножие, какви ли не препятствия прескачаше и колко ли победи жънеше над дребния дивеч! И кучетата бягаха от него, а не се знае дали не се страхуваха от сабите му и вълците, и мечките. Само с един рог да ги докосне, ще ги промуши. И друго, те никога не могат да го стигнат, защото винаги може да ги прескочи и да избяга, ако потрѣбва. Къде ти вълк ще се преметне през триметрова ограда! Нямаше кой да си премери силите с лопатара. Той беше господар на околността. С резбованата си корона смайваше и караше всичко живо да му сторва път. Веднѣж, застаналия на пост милиционер, като видя, че лопатарът пресича шосето, спря движението на колите и му отдаде чест, докато премине реката. Особено му се радваха хората от военното поделение. Сякаш там беше зачислен на дневна котлова храна. Когато той се появеше, взводният командуваше: „Мирно!“. И всички стояха мирно, докато преминеше и се загубеше в долчинката. Ето, вижте го — колко красив е лопатарът, когато пие вода! Слънцето изписва ореол около рогата му; на няколко златни пръстена се сплитат лъчите като венци на главата му. И тая влажна муцуна блести, посипана с капчици, и тия сребристи струйки, които е смукнал, се прецеждат през косматата му брада и се превръщат на ронещи се бисери. Целият е огрян от сияние, целият трепти, сякаш всеки миг ще политне и ще се понесе над планината, полуживотно от приказките. И неволно хората съчиняваха за него всякакви истории. Спасил дете, паднало във водата; посочил пътя на загубил се в мъглата планинар; носил ученическата чанта на Светлана. Хората говореха за него като за герой. Казваха, че куршум не го лови. Някакъв блуждаещ куршум отскочил от рогата му и убил самия стрелец. И никой не допускаше, че това рядко красиво и непобедимо същество ще свърши така.

Един ден, когато снегът по билото на планината изтъня като бяла свилена кърпа, той, владетелят на природата, трѣгва да провери какво става по висините. Изкачва се отвѣд реката по Владейския склон, оглежда царствено полите на планината, в които са прѣснати бели

къщурки с червени покриви. Два-три скока! Какви красиви полудъги изписва и оставя сякаш във въздуха светли ленти от бялата си козина. Цялото Софийско поле, между венеца от планини, се открива пред очите му. Колкото по-нагоре излиза, толкова по-силен се чувства. Вече е на високото, там дето склонът е пресечен. Гледа пред себе си две успоредни линии светят. Железопътните релси са жалка играчка за него. Изрипва из канавката и тръгва величествено между тях. Ето един кът от неговото владение, което не е обходил досега. Върви с вирната глава, иска да огледа цялото си царство, време е да се премести в лятното си имение, като че планината се отваря пред него все по-нашироко, върви замаян нагоре, нищо не вижда, нищо не чува, златните пръстени на рогата му трептят. Той е на върха на славата си. Някъде отдалече долита грохот. Но царят-лопатар не се стряска. Веднъж ли го е сварвала гръмотевицата, колко пъти светкавици са изпращали смъртоносните си стрели, които са отскачали от рогата му. Този гръм не е нищо за него, забава. Той върви през просечения хълм. Колко хубаво е оттук да погледа пенливата река как шумоли долу, в ниското, и се мята като мека къдрава козина. И дърветата от двата бряга на дефилето стават все по-гъсти и по-бухлати, като чемшири. Той върви, набучил такъв чемшир на главата си, като младоженец, който отива да дига годеницата си. Сватбена приказка е пътешествието му между лъскавите святкащи релси, по които грохотът се засилва. Те звънят като жици, но той върви, сякаш те треперят от неговите копита. Изведнъж от завоя изтрещява огромно черно чудовище, отваря огнена уста, изревава, но царят-лопатар се надсмива над тая невиджана земна хала. Какво е тя, ни рога има, ни крака! А се влачи по корем! И защо така се е разпищяла из моето царство!

— Ей, влечуго гадно, знаеш ли кой е господарят тук? Махай се, че ще те бутна и ще те разбия на парчета!

Халата реве, бълва огън, горите треперят, кънти планината, релсите се вият като змии. Ала отровата на пепелянките не лови лопатара. От нищо не се плаши нашият герой.

— Стой! — вика му желязното чудовище. — Махни се от пътя ми, жалко същество! Твоето царство мина!

— Мина ли! Сега ще ти пръсна тъпата муцуна!

Въздухът го повдига, рогата му се превръщат на криле, страшна сила го издува, изгърбва се като планина и полита заслепен...

Огнената хала се стъписва, забавя хода си, ала вече е късно. Лопатарът се блъсва безумно. Нито може да я праметне, нито да я прескочи. Рогата му се разхвърчаха, колелата го смазаха, но той умря с чувството, че е разбил на пух и прах чудовището.

Машината надви, но за красивото създание — царя-лопатар — жалят и днес. На лобното му място някой беше побил бял камък. И веднъж, като отидох, намерих лопатка от неговата корона, отхвъркнала в шумаците, и я пазя като скъп спомен от Еленовото царство.

МЕЧА ОТПЛАТА

Тая невероятна история разказа пред четирима писатели нашият общ познат Стефан Петров от село Острец, Троянско, и аз ви я предавам почти такава, каквато я чух, а дали са написали нещо другите трима, и какво са премълчали не знам.

... Беше люта зима. Сняг до колене. Въздухът пуска искри и цвърчи от студ. Тръгнахме с тате за дърва в гората. Шейната се хлъзгаше по заснежения път като по стъкло. Шубраките ни ръсваха от време на време със снежен цветец. Когато наближихме Мечов дол, където беше гората ни, сънерите удариха в дебелия сняг и воловете се напънаха да правят пъртина. Плазовете прорязаха две успоредни бразди, лъскави и сини като релси в чистата, недокосната още снежна целина. Промъкнахме се през улея, из който под леда бълбукаше снежовината, и спряхме в горния край на ливадата. Там имаше по-ячки дървета. Аз турих сенце на добичетата, а тате откачи брадвата, източена, та бляскаше сребристо, и замахна. Дървото се стресна, потрепера и му сипна кривачка сняг. Той се засмя като на първи зимен поздрав от гората. Напуканата кора на горуна, който беше запазил тук-там коравите си бакърени шумки, приличаше на сбръчкания му врат. Чак при втория удар изхвъркна като подплашена птица игрива треска. Гората закънтя тревожно. Аз гледах, мушнах ръце в ръкавите на дългата вехта бащина дреха, и потреперах при всеки ек на брадвата. Тя лакомо откъсваше с хищническия си остреж бялата плът с черна кожа и я разхвърляше на късове около дънера. Нападнатото дърво простенваше и се поклащаше, блъскано от мъжката сила. Аз се молах на тате да опитам поне веднъж.

Към дънера дървото вече изтъняваше, посечено от всички краища, заприличваше на вретено, боднато в земята, и малко трябваше, за да го бутне тате и то да се сгромоляса с всичкия си клонак.

Неочаквано, когато баща ми вдигна ръка да обърше обилната пот от челото си, се стъписа. Недалеч, на петдесетина крачки от нас, на полянката сред гората, като в харман клечеше мечка, вдигнала лапите си. Аз се смръзнах, а потта от челото на баща ми се изпари. Брадвата се изхлъзна из ръцете му. Мечката седеше на задните си крака, загърната с дебелата си шуба и ни гледаше със зинала уста. Аз се гушнах в баща си. С бръснещ поглед той ми кимна към шейната. Аз скочих и се свих в сеното.

— Прегай, тате, да бегаме!

Баща ми се втурна към добичетата, но някак си не можеше да бърза. Може би за пръв път и той срещаше мечка сам в гората. Докато да отвърже и впрегне, а това не е работа за минута, мечката приближи и застана пред нас. Ние бяхме почти в лапите ѝ. Само на няколко скока

от нея. Но защо още не ни нападаше, защо стоеше все така с хищно разтворена уста, в която стърчаха нарядко едри колкото палци зъби. Сърцето ми щеше да се пукне. Колкото и да мислех, че съм се скрил в сеното, аз шавах и мечката ме виждаше. Искях заднишком да се свлека о задницата на шейната и да побягна, да викам за помощ. Но през сенцето виждах, че мечката още стоеше с вдигнати лапи, не ни нападаше, само потръсваше рунтавата си козина. Тате, застанал пред воловете, зае позиция. Нямаше какво друго да прави. Ако побегне, хищникът ще разкъса воловете. А воловете бяха за нас такива помощници, без които не можехме да живеем. Примрял, вцепенен, чаках да видя сражението на баща си с мечката, чаках да бъда лапнат от страшилището, което само в приказките и съня ми се явяваше. Нямаше сън, нямаше приказка! Мечката изрева и гората страшно прокълтя; самотното небе усили рева и го препрати във висините и ширините си. Дано чуе някой дърварин и да се притече на помощ... Нямаше време. Мечката замаха с едната лапа, като да бие някого по главата. Рунтавата козина се разтърси; ноктите изпъкваха зловещо; лапата, отдолу скоравена, ту се свиваше, ту се разтваряше. От устата на животното течеше пяна; гърлото ѝ ми се струваше бездънно като пъкъл, в който всеки миг щях да хлътна. Чувствувах се вече издъхнал. Сърцето ми спря, дойде смъртта, преди да съм лапнат от мечката. Само очите ми още не загасваха, следяха като догарящи звездички баща ми. Той, стиснал здраво брадвата, пристъпи към мечката. Очаквах, че той ще замахне и ще я насече така, както дървото. Ала нито той я насече, нито тя се нахвърли върху него. Стояха на няколко крачки един от друг. Тя със зинала уста, а той със стисната брадва. Тя махаше с едната лапа, сякаш го канеше да дойде още по-близо. Двамата пристъпяха педя по педя, стъпка по стъпка, докато най-после стана това, което никой не можеше да очаква. Сенцето падна от главата ми, аз се надигнах със стиснати юмручета, изпълзях напред, взех остена, готов също да се сражавам. В този момент, когато тате се изправи спроти нея и очаквах да я храсне с брадвата, мечката му показва лапата си, с която махаше и го канеше. От нея течеше кръв. Една цепленка се беше забила дълбоко до костта и при всяко движение все повече разкъсваше месото ѝ и все повече кръв течеше. Тя заоблизва кръвта, но не можеше да си помогне. Тогава баща ми хвърли брадвата в снега, взе лапата като ръка на ранен човек, хвана с ноктите на коравите си пръсти треската и я подръпна.

Мечката се затресе от болка. Баща ми стискаше лапата ѝ и отведнъж изхвърли забилата се като куршум треска. Страшна въздишка се изтръгна от гърдите на раненото животно. Меча въздишка чувах за пръв път. Тате взе тютюн от пунгията си и поръси раната. С друго не можеше да ѝ помогне. Замъглените от болка очи на мечката просветнаха. Тя поддържа лапата си вдигната, а другата, здравата, беше отпуснала. „Превържи я, тате!“ — прошепнах аз, готов да откъсна парче от ръкава на ризата си. Но той махна и се обърна към недосеченото дърво. Воловете, откъснали се от ярема, стояха затънали до колене в снега. Мечката отмина и се загуби в гората.

Тук свършва историята, която ни разказа нашият приятел Стефан Петров от село Острец, Троянско. Струваше ни се, че трябва нещо да се добави. Какво? Писателката Р. А. каза, че мечката трябва да изрази своята благодарност, като занесе на спасителя си една пита мед. Малко е — възрази писателят А. М. — Аз бих я накарал да се отплати с едно теле. Какъв край са дали другите на своите разкази, не зная. Но ето на мен какво ми хрумна... Тате пак се хвана за брадвата, удари един-два пъти, дървото изскърца и падна със страшна сила върху него. Удари го по главата и заби лицето му в снега. Не усетих кога скочих, напънах с всички сили голямото клонесто дърво, но не можех да го помръдна, нито пък тате да измъкна.

— Тате, тате! — дърпах го за краката, но той не можеше да се повдигне. Беше ударен много зле. Имаше кръв отзад на темето. Тате беше силен, планина човек, но дървото го беше уболо, както треската мечката лапа, само че на много лошо място. Виках напразно: помощ, помощ, тичах на една страна, на друга, и това небе, което разнасяше мечия рев и ека на брадвите, сега падаше ниско, убиваше гласа ми и нямаше кой да ме чуе.

Съвсем неочаквано отекнаха тежки стъпки, идеше помощ. Кой беше този спасител? Из гъстата гора се показа същата мечка. Тя понакуцваше, но пристъпяше. Сега вече не можем да се спасим! Бях вече на два пъти преживял смъртта и няхах сили нито да извикам, нито пък щеше да ме чуе някой и се строполих. Мечката мина, усетих как ме закачи с топлатата си козина, бръсна ме по лицето. И отиде да души баща ми. Когато се свестих, видях нещо невъобразимо, смайващо. Мечката напъваше с яките си крака поваленото дърво, клонците пукаха и се подигаха. Тате смъртно стенеше. Тя бавно

прекатурваше дървото. Гледах и не вярвах. Най-сетне, издула от напрежение корем и изгърбена като планина, тя отметна дървото настрани. После прегази тате по гърба и подуши раната му. Полека-лека той се съвзе. Сега аз гребнах от пунгията тютюнец и сложих на темето му. Мечката не си отиде. Тя клечеше задъхана край дървото. Аз триех със сняг челото и врата на тате, той отвори очи и седна. Като че съм му се струваше и нему това, което беше станало. Чак когато се изправи, мечката си отиде.

Ето как си представях аз края на тази история.

СЪРНИЧКАТА

Тая година решихме да посрещнем Нова година във от София, в подножието на планината, където имаме къщичка. Много се

плашихме дали ще падне сняг. И сякаш по поръчка, един ден преди празника, небето се продъни и се изсипаха като самосвали, но без гръм и трясък, камари сняг. Не можехме да излезем от къщи. Ринехме пътеки, ала те скоро изчезваха под снегопадите. Жива душа не се мяркаше, нито коли, нито шейни. Само комини тук-там издигаха дим, като дрянови суровакници, които снежинките разкрасяваха. Всичко ни се виждаше променено, ново, бяло, чисто, като сън. Дебелият сняг, който непрекъснато растеше, ръсеше една пръхкава, крехка радост. Бяхме омаяни, като че ли видения едно след друго излизаха пред очите ни. Боровете се поклащаха нагиздени и потръсваха тежките си дари. Планината неспирно издишваше снежния прах, който обвиваше в паяжини коравата снежна плът на земята. Децата потракваха като кълвачи на прозорците и пишеха с пръсти по украсените с ледени рисунки стъкла своите илюстрирани картички „ЧНГ“. Само не можеха да ги изпратят на приятелите си долу в града.

Събудихме се късно на Нова година. Сложихме трапезата с новогодишните ястия. Някъде се чуваше настървен кучешки лай. Сурвакари бяха тръгнали навярно из преспите да дойдат чак тук, при нас. Тъкмо насядахме, малко самотни, че нямаме гости на тази Нова година, внезапно, като в приказките, пред отворената външна врата се появи една сърна! Не, това не беше приказка. Ние замръзнахме около трапезата в широкия затоплен хол и не смеехме да шукнем, да не я подплашим. Тя стоеше на вратата вцепенена. Само хълбоците ѝ леко потрепваха. Гледахме я смаяни. Щастлив миг, който прогони самотата! При нас дойде само това пъргаво животно, което дебнехме да видим толкова време. Мернеш го в единия край на гората, а след миг е на другия. Така безшумно стъпва, че може да мине покрай тебе, без да го забележиш. Сивкавият му гръб се слива с цвета на дърветата, а червеникавият косъм отстрани по шията се губи сред загорялата шума. Избялялата трева скрива белезникавото коремче и опашчица. И ето, това красиво същество, което се носеше като неуловима горска самодива, сега стои пред очите ни. Как така се случи, че в тоя миг, докато ние се чувствахме сами, дойде неочакваната гостенка, която за нищо на света не можеш да примамиш. Мерне ли те, тропне с копитца и шумне в шумака. С куршум не можеш да я догониш. Колко викачи дерат гърлата и дрехите си напразно! Колко ловци, екипирани най-модерно, я чакат с часове от сутрин до вечер, до премала, но тя не

идва. Или ако се явне, доде вдигнат пушка, тя изчезне и техните бренокета ожулят някой глог. Сякаш планината ни я прати на нас, самотниците, които си бяхме досадили един-другиму през старата година: ние, родителите, на децата със забележките и съветите си за примерно поведение и отличен успех, а те на нас с лудориите, лекомислието и съпротивата си. Нямаше по-голям новогодишен подарък за всички ни от тая млада сърна, която бе нахълтала по чудо да намери спасение при нас.

Изведнъж до нас достигна кучи лай. За миг сърната врътна глава, под гушката ѝ се бялна сякаш сняг, тя като че решаваше кое е по-страшното — кучетата или ние. И разбрахме пътя ѝ до нас. Слязла от планината да дири храна, кучетата я погват. Но как се бяга в тоя дълбок сняг! Тънките ѝ дълги крачета като шипове се промушват и тя затъва до шия. Не може да бяга. Седи посадена в снега и ни напред, ни назад. Само главата ѝ с двете щръкнали ушенца мърда. Натиска снега с муцуна, бие с предните крачета, разчупва снежната кора, докато се измъкне като от клетка. Направи нов скок и пак затъне, а кучетата лаят, приближават. И те затъват, но са по-леки, лапите им са по-широки. Пък де да знае самата тя, че това е така. Те лаят и на нея ѝ се струва, че всеки миг ще връхлетят. Ех, пък да е чиста земя под нея, само ще тропне с копитца, ще се белне гръдта ѝ и ще изчезне като сянка. Нека да си лаят тогава! Но сега ѝ се чини, че цяла глутница я гони, ловците насочват пушки и всеки миг ще изсипят оловото си върху нейната красива глава. И тя, бягала цял живот от хората, сега, скачайки от един снежен трап в друг, измъквала се от една яма в друга, отмаляла, задъхана, със сетни сили доближи отворената врата, усети топлинка и хлътна. Бялата смърт я натика при хората, от които бягаше.

— Горката! — прошепнахме всички в тоя миг.

Тя стоеше на вратата, осветена с ореол на героиня, като че на подгонен от зверове човек давахме закрила. Тая неочаквана гостенка извика най-хубавото чувство на Нова година. Ние бяхме готови да скочим веднага, да я въведем вътре, да ѝ постелем пред камината да се стопли на буйните пламъци, които миришеха на смола, да се отмори и след това да я нагостим. Децата примираха да ѝ чупнат от всичките лакомства: и от баницата, и от шоколада, всичко, което бяха получили, щяха да поделят с нея. И това щеше да им бъде най-голямата радост. Те един-друг си вардеха подаръците, дърпаха ги и крещяха: „Това е

мое!“, а сега гледаха с блеснали от щастие очички и бяха готови всичко да ѝ дадат. Да я отрупат, като елха да заблести. Нагизденото борче над камината някак си погасна и замря. Тая живописна гостенка събра като видение надеждите и очарованията ни. Петната ѝ засвяткаха, очите ѝ грееха като лампички из борови иглички, космите ѝ червенееха като електрически жички и тя цялата сияеше. С това неочаквано сияние влезе Новата година у нас и като че ли едва сега усетихме девствената миризма на снега, диханието на неспирно димящата планина и звънкия ек на кучешкия лай.

— Влез! Ела, скъпа гостенко! — безмълвно я канехме и искахме по някакво чудо вратата да се затвори, за да остане завинаги при нас тя, която разтупка сърцата ни от най-хубавото чувство — човечността.

Но щом затихна кучешкият лай, вкаменената като статуя горска хубавица трепна плахо, вдигна глава, като че ни благодари за спасението, тупна с предните копитца и изчезна като птица.

— Благодарим ти, неканена гостенко! Ти като в древната легенда донесе между нас мира и любовта, за които жадуват хората от целия свят!

ЕДИН ПЕВЕЦ ПО-МАЛКО

Живеехме в подножието на Витоша на една полегатата слънчева поляна — наоколо гори. Царство на птиците. Беше страшна горещина. Пладнина — уморнина. Птиците замряха от задуха, цветята клюмнаха. А нас и от сенките на дърветата ни гореше зноят. Мухите жестоко ни хапеха, не можехме място да си намерим. „Това е на дъжд“ — казвах аз, но децата не вярваха на моите селски предсказания, а само на „Дъждовника“, както наричаха говорителя за времето по телевизията. А той беше казал, че и тоя ден, както и следващия ще бъде горещо и слънчево. И той излезе прав, но само за до пладне, а след пладне — аз. Защото откъм Владайската фуния повея хлад, лекият ветрец подкара излюпените бели пухкави облачета, които бързо потъмняха, сляха се и надвиснаха застрашително от Копитото. Прокапа дъжд. Сгушили се в гнездата, птиците тревожно се разшаваха. И след страшен гръм се изсипа проливен дъжд, изви се сприя, забули Витоша, замириса на свежина и омлатено колендро. Птиците се разписукаха, като деца, плъпнали радостно из поройчетата. Изскочи и Светлана и заприлича в пъстрата си рокличка на лентичка, откъсната от небесната дъга.

— Татко, татко! — извика гласчето й.

Тя обичаше да се катери по дърветата и аз си помислих най-лошото — да не би да е паднала от черешата. Но здрава и читава, тя навеждаше една росна клонка на сребристия бор и някак си учудена и неспокойно радостна, викаше:

— Яйчица, яйчица...

Изглеждаше джудже пред бора великан, който всяка година по това време се гиздеше в сребърна премяна. Тя държеше бора за един от многобройните му надиплени ръкави и с пламнали очички ми кимаше. Като на дантелена длан се бяха закрепили две зеленикави, колкото лешници яйчица, изпъстрени тук-там с червени капчици. Едното беше здраво, а другото счупено.

— Кое ли птиче ги е снесло така на открито!

— Не, птиците снасят яйцата си само в гнезда, а не като патиците в лютичето край вадата.

— Ами може сега от страх... някоя птичка...

— Те усещат бурята и се прибират в гнездата си. Нали чу как се спотаиха тревожно и врабците под стряхата и чак сега се обадиха.

— Е, какво търсят тия яйчица тук?

— Паднали са от гнездото. Вятърът е обърнал клона и ги е изсипал...

— Ах, горката птичка, ами тя сега няма да измъти пиленца! А къде е гнездото й?

Тя гледаше, устремила очички към горните клонки. Аз разгръщах диплите, но гнездо не открихме. Борът, завладял вече цялата градинка пред къщата, имаше хиляди пазви, къде ли е това нещастно гнездо?

— Тя няма ли да си ги потърси и пренесе? — попита Светланчето.

— Тя да не е човек, че да ги тури в кошничка, както ти яйцата от кокошките.

Но детето още не се отчайваше.

— Аа, и тя си има кошничка, татко, и то две. Нали виждам как носи сламчици да си вие гнездо. Ще сграбчи с пръстите на крачката си яйцето и ще си го пренесе в гнездото.

— Там е работата, че може сприята и гнездото да е отвлякла някъде.

— Аз ще се покатеря...

— Не, по-добре със стълбата... — възпрях я аз и домъкнах дългата стълба, която възправяхме въз дърветата, за да берем плодовете от върховете. И тя като катеричка изприпка чак горе и се разтършува из клоните, тежки и замрежени, бодливи и ухаещи на смола.

— Татко, татко! — стреснато извика тя и забърка надълбоко в клонака с голата си ръчичка. — Ей там, ей го, ама не мога да го стигна... Дай ми една пръчка!

— Недей го бута, птиците познават кога е пипано в гнездото и го напускат, ако ще и яйца да има там... Бягат, не ги мътят...

— Защо?

— Ей тъй, не обичат друг да им влиза в къщата, когато си мътят пилетата. Чак когато изхвъркнат, може да предоставят жилището си за ползване без наем. И такива мързеливци като врабците ги използват безплатно. А пък кукувицата ги снася в чужди гнезда, други да ги мътят. Слез ти, аз да видя...

— Не, аз ще стоя тук...

— Стълбата няма да издържи двама ни! — нарочно я плаших аз.

— Тогава аз ей тук... — прекрачи тя една клонка, втора, трета и току се сви като птиче до смолистото черно стъбло, което я боцкаше с иглите си и сухите клончици, но тя затаено следеше и мълчеше. Наместих стълбата, изкачих се и се пресегнах. Гнездото, голямо колкото шепата на Светлана, беше обърнато надолу там, където бяха паднали яйчицата.

— Ами че то нищо не е останало в него! — дожаля на Светланчето.

Аз наместих гнездото между клоните, без да бъркам в него.

— Сега да донеса яйчицата, татко. Защото птичката няма да ги намери.

— Няма смисъл. Пипнати от човешка ръка, птичи яйца не се излюпват. Те са като млякото, пресичат се.

— Е, това не знаех, жалко... — клечеше като осиротяла птичка в клоната Светлана, обвита в сребриста светлинна мрежа.

— Птиците си знаят и реда на яйцата, кое къде е сложено. Ако са двечки или трички — как са разположени. И щом видят, че редът е развален, пак ги изоставят.

— Ей, колко са чувствителни, а пък ние ги мислим...

— Хайде да слизаме.

Светлана като че ли искаше да остане да бди там, но нещо прошумя над главата ни, птичи крила меко изпляскаха.

— Слушай, това е тя, търси си гнездото!

И Светланчето бързо се спусна по стълбата.

— Хайде да я оставим на спокойствие!

— Не, аз ще стоя да видя какво ще стане.

— Но тя се плаши.

— А каква птичка е тази, гугутка ли?

— Гугутките си вият гнездата на по-скришни места. И яйцата им са по-големи и опръскани със сиви точки.

— А чии са тия, зеленичките, с червените капчици? Да не са на косовете, дето ни кълват черешите?

Светлана много се ядосваше, че тия черни, дългоклюни нахалници не се стряскаха нито от плашилото, което стърчеше разперено на върха с пробито бомбе и парцаливи дрехи, нито от виковете на хората. Тя ги пъди, а те си чирикат над главата ѝ, тя тръска

клоните, шътка, но те ѝ се смеят... „Тръгнал кос с дълъг нос...“ — почваше да пее тя, но те не се обиждаха, а още по-лакомо лапаха.

— Не са на косове, а на по-малки птички, на най-милите, на славеите.

Тука у нас беше пълно със славеи. От ранна пролет те огласяха околността и ни омайваха. Колкото и да дебнеше Светлана, не можеше да види нито веднъж славей. Докато аз ѝ го посоча, той изчезне и сивкавият му цвят го прикрие. Бягаше от хорския поглед, докато косовите се навираха най-безсрамно. По моя роден край не можеш да намериш изядена от косове череша, а тука, щом се зачервят, косовите ги налетят. Обяснявах на Светлана защо става така. В равнината има житни растения и те си пълнят гушките със зърно, та не им е до плодове. А тука е планина, затова налитат на всичко, що е мекичко и сладичко. А славеите се хранят с мушици. Какви мили певци, радват хората, нищо не вземат от тях. Затова Светлана искаше да види жив славей на дърво, как е застанал и пее. Но няма как да го хванем, в клетка да го поставим за разглеждане. Срамежливо, скромно птиче. Не се перчи като други, обича самотата, за да излива песните си, като от невидим вълшебен извор. Не крещи като свраките, тънкокраки скокливки, та трябва ушите си да запушиш!... Разказвах аз за ненадминатото изкуство на тези незабележими малки певци, а Светлана все излизаше да види как ще грабне с кошничката яйцата си. Птичката дълго прехвърква, търси яйцата си и от мъка не можеше да запее.

— Тя плаче, татко! Я да ѝ пренесем яйцата. Защото ако не ги намери, те ще се развалят, нали?

— Да, те могат да стоят най-много час и половина. Когато женската отива да се нахрани, мъжкият стои и ги топли. Когато яйцата не се топят отвсякъде еднакво с перушината на птицата, те излизат запъртъци.

— Ами ако ги оставим на клонката, може някоя граблива птица да ги изяде. Когато бяхме в твоето село, научих, че свраките пият кокошите яйца от полозите.

— Да, и котките обичат птичи яйца!

— Нашата Писана е възпитана!

— И кучетата!

— Селските кучета и пиленца могат да схрускат, ама нашият Шаро не е пилецар.

Чу се глас на нощна птица.

— Я да пренесем яйчицата на славея в гнездото. Моля ти се, певци са това! Ти си музикален, свириш на дудуче...

Светлана не искаше да вечеря. Хапка не туряше в уста.

— Но нали ти казах, с пръсти не трябва да се докосват!

— Тогава с моите зимни ръкавички.

— Не, те ще оставят драскотини.

— Тогава с найлоновите, дето мия чиниите.

— Ще усетят, ще им замирише на гума, на химия... и ще ги изхвърлят от гнездото. Те са чувствителни, певци са това.

— Тогава с пуфените... — и тя не дочака съгласието ми, разтършува и току надяна ръкавички, като птички на ръцете си, запаса престилчица, като медицинска сестра се приготви за най-тежкото — да спасява живота. Пална външната лампа — борът изглеждаше златен на светлината. И аз, главният лекар, трябваше да я последвам. Птичката стоеше сирото на върха и очакваше сякаш помощта ни, защото грабливци бяха подушили яйчицата. И котката взе да суче мустаци, и кучето забавка. Светланчето стоеше пред полегналия боров клон, като пред постелка, на която лежеше болникът. Повдигна с една ръка зелената домоткана ресниста постелка, а другата подложи така, че яйчицето само се търкулна в ръкавичката, като узрял лешник от качулката си. После се изкачи по стълбата, която аз крепях, и пак тъй внимателно сложи яйчицето в гнездото. Слезе с личице, озарено в здрачината от благородството на изпълнен човешки дълг.

— Де да знаем, татко, може от това яйце да излезе най-великият певец!

Какво да й кажа... Оставих я да се надява. Но когато пристъпи към второто, трябваше да я възпра и огорча:

— От това нищо няма да излезе, то е счупено. Виж го, наполовина излято, останал е само зародишът...

— Кое е зародиша?

— Ей това, червеничкото, дето прилича на голо телце.

Тя се надвеси и сякаш проплака:

— Милото, неродено, убито птиче... — От помраченото й тъжно лице сякаш дойде нощта.

Птичката се прибра в гнездото си. Грабливците изчезнаха в тъмнината. Кучето престана да лае и си влезе в къщичката с подвита опашка. А котката замърка в леглото си.

— Един певец по-малко... — не можеше да заспи Светлана и все това повтаряше: — Тук един певец по-малко, там един... Защо, защо има бури? Не може ли без бури да живеем! Да се раждат много певци и никой да не умира. Само песни да се чуват...

АЗ СЪМ ТУК

Ние живеем под Витоша сред природата, където много рядко се мяркат хора. Постоянни обитатели са животните и птиците. И завързваме какви ли не познанства: с врабчета, с чужди гладни кучета,

с елени и сърни, с катерички, които харесват и изяждат лешниците ни, с котки, които преминават да прегледат има ли в боклукчийската кофа някой кокал, или Светлана им е сипала млекце в паничката на полянката пред къщи; с някой гълъб, който пада пред вратата ни с премръзнали крачка. В нашия двор и фазани мътеха пилците си. Някъде в буйните треволяци под храстите бяха полозите им, оттам изхвъркваха и ситняха припряно из двора. Зайци, огромни като прасета, животуваха и изненадващо изскачаха из туфите при кучи лай. Славеи се люлееха от песни на люляците през май, сойки прерязваха тишината, свраки кряскаха и врани грачеха, а когато се случеше да няма животинка, дръвчетата — овошки, борове, дъбове, ясени, кленове — ни занимаваха като приятели.

През един мартенски ден, нито зимен, нито пролетен, когато по качулката на планината, като по главата на пастир, все още се белееше ръснат сняг, аз четях близо до прозореца. На светлината буквите отчетливо изпъкваха, вбиваха се в очите ми, като живи. Струваше ми се, че някой ме гледа отвън какво правя. Надникнах — никой. Но скоро пак някаква сянка затъмни буквите и изчезна. Станах и видях един кос, който живо се въртеше отсреща на бора. „Ти, значи, си прехвърквал, подранил гостенино!“ Косът е мълчалива птица и само ми кимна с дългата си човка, която имаше горе жълто-червеникаво. „Да, аз!“ „И какво искаш?“ Той не можеше да ми отговори. От дългия път през дъждове и бури, черната му лъскава перушина беше изпоцапана. Косът току-що беше се настанил на квартира у нас, в бора, единственото дърво, което имаше гъст листак по това време. Седнах пак и зачетох. По едно време някой почука на прозореца. „Кой е? — попитах, защото никого не виждах отпреде си. Светлана понякога обичаше да почуква и да се крие, или пък да потраква с дълга пръчка. — Кой е? — извиках аз, но пак никой не се обади. Станах и видях коса. Стои на края на перваза и ми кима с глава. Какво искаш? — Да се запознаем!... — Че аз те познавам!“

— Е, тогава дай нещичко да хапна! — разтвори той дългата си остра, тънка като сламка човка. Стегнатото му тежко черно телце се люлееше на високите крачка. Изглежда, че между птиците, както и сред хората, се носят слухове — кой какъв е. Косът беше узнал, може би, че аз обичам вместо да пуша, да си похапвам стафидки. Или беше видял паничката със стафидки на масата, как аз си клъввам по някоя и

друга и четенето ми е сладко. Отворих и му сложих две-три стафидки върху перваза. Косовете обичат сладките неща, но няма как да си купят, затова си изпросват. На другия ден той пак дойде и почука. Аз се правех, че си чета и не го виждам. Косът размаха криле, отиде до бора, пак се върна и чук-чук-чук, вдигна ме от стола. Засмях се и пак му хвърлих стафидки: Ето, за последен път! Хващай се на работа, лови червейчета.

— Да — отвърна ми той, задавен от лакомия. — Земята още мръзне нощем. Нека се постопли и почвам!

Може би ми се разсърди, но ако попитах другите птици, кучетата, котките, сърните и елените, те щяха да дадат най-блестяща характеристика за мене, за семейството ни и особено за непослушната иначе наша Светлана. Няколко дни тоя кос беше наш храненик. Настани се в хранилката, която Светлана беше окачила за зимуващите птици. И рано-рано: чук-чук! Усладиха му се стафидите. Един ден му казах: — „Свършиха се стафидите!“

— Ами дай тогава някоя слънчогледова семчица!

Той беше разбрал по разхвърляните шарени люспи под хранилката, че зиме даваме на птиците освен трошици и житни зърна, и слънчогледово семе. Гощавах го няколко дни със семчици, той майсторски ги чукуваше с острия клюн и лапваше с езичето си масленото зрънце като мушица.

Слънцето напече. Земята се размрази, но нашият гост все се чувствуваше поканен. — Хайде, хайде, дойде пролетта! — казах му. — Научи се поп на варен боб, свършил се боб, отучил се поп...

Не му се искаше на нашия кос да се отучи. Светлана си имаше едно ято врабчета, които се въртяха все около нея и кацаха по ръцете и раменете ѝ, и тя се чувствуваше щастлива. Ръсеше им зрънца, те чирикаха и също се чувствуваха щастливи. Косът се вмъкваше във врабчето ято, като хищник сред домашни животни. Врабчетата изпищяваха и се втурваха да гонят коса. Той клъвваше по някое и друго зрънце и бягаше на бора. Почваше се винаги кавга, когато Светлана излезеше и врабчетата накацваха на нея като по разцъфтяло дръвче. Черният кос, като черно циганче, ги плашеше и крадеше храната им. — Стой, стой, не си свой, чуш, чуш, ти си чужд! — Врабчетата молеха Светлана да го прогонва: — Черен вран, готован, мързелан! — Но Светлана имаше добро сърце и не можеше да оскърби

новия си приятел, още повече той е рядък гостенин, а не домашен, всекидневен като тях. Подранил е, страдал е, но е прелетял. И така тя се мъчеше да сприятели коса с другите птици, докато снегът по главата на Витоша се стопи и зимата омекне. Ние започнахме да копаем градината. И ето че нашият храненик, когото бяхме обявили за мързелан, взе да хвърква от бора и да броди покрай нас из лехите. — Какъв бродяга! — смееше се Светлана. — Като на кокили. Скоклю! И как върти главата си насам-натам, готов за бой с врабчетата.

Уж разсеян крачи сам, занесен, нехаен, а пък изведнъж току се спусне и извади някой червей от лехите. Как познаваше къде точно да бръкне с човчица, без да се лута, без да търси! Хоп, като електронна машина. Толкова ли силни очи има, та може да проникне през бучките? Толкова тънък ли е слухът му, че чува движението на червея под земята? Или пък го подушва отдалече, защото, като се нахрани, отскача на люляковия храст и така, както си почива свит, замислен сякаш за свои неуредени работи, изведнъж се спуска и клъв — като рибка на стръв, изважда червея. Изтегля го като макарон, за да не се напъха наново в земята и тогава като опитен готвач — клъц, клъц, клъц — го нарязва на порцийки и лакомо ги изгълтва едно по едно. Никога не страда от липса на апетит. Винаги яде, но не преяжда и не се оплаква от гастрит. Неговият клюн сякаш има магнит. Очите му са като рентгенови и светят с петстотин вата, тъмни точици, пък виждат под земята — лазерни оченца! — каза Светлана. Шестица на Светлана по техника!

Завиждах на коса заради тия очи. Де да имах такова зрение аз, да откривам всички машинописни грешки, да изваждам като с човчица веднага сбърканата буква! Аз все търсех Светлана да изчопква из ръкописите ми грешките, както косът вадеше глистите. Така, с похвалния си труд от сутрин до вечер, косът спечели нашето приятелство. Той не обичаше да влиза в къщи, както врабчетата, котките, кучетата, че дори и гълъбите, знаеше си своята квартира в бора. По едно време, когато женската мътеше, мъжкият кос се губеше с часове, беше зает с домакинска работа, семейни грижи и много рядко го виждахме — само когато носеше, след като се наяде, храна за малките. Наблюдавахме го какъв баща е. Вярно, гледаше най-напред себе си да насити, пък тогава ловеше с езика си мушички и ги занасяше на рожбите си, които ние чувахме, че шават мълчаливо. Една

сутрин видяхме как косът ги учеше да хвъркат, като че ги водеше за ръка и ги повдигаше да подскачат, мълчаливо, без да издават каквито и да било звуци. Перушината на малките беше черна, бързо се сгъсти и по-бързо от новоизлюпените врабчета те заприличаха в премяната си на големите. И по-бързо от врабчетата тръгнаха да си търсят прехраната. Къде? Тревата беше вече избуяла в двора, червейчета не можеха да хванат, откриваха с труд само някоя и друга мушичка или насекомо. Понякога като кълвачи тракаха по пукнатата кора на старите овошки и си подслаждаха залъка с червейчета или пък гъсеници. Добра работа вършеха косовете, хвалехме ги всички в къщи, но не щеш ли беда! Когато черешите зазряха, косовете налетяха — цялото семейство — и си пренесоха квартирата там, в черешата. От ранна сутрин до късна вечер, все там, като на чардак. — Те пазят черешата, казваше Светлана, отплащат ни се за тежките дни, когато им помогнахме. Чувствуват се стопани. Виж как гонят врабчетата! — Но същите тия стопани, които се люлееха на горните клони, без да усетим, бяха започнали едно страшно унищожение, като скакалци, нападнали житата. Светлана остана смаяна и почти се разплака, когато се качи да набере кошничка череши за гостенчетата си. Всяко зрънце беше изкълвано, костилката стърчеше изсъхнала грозно на дръжчицата; по-надолу пък черешите бяха наядени оттук-оттам и загнили. — Така ли се отплащате? — казваше тя на косовете, а те задавени мълчаха. — Нахалници, чуш! — гонеше ги тя, но те не бягаха. — Чуш, ей! — разтърсваше клонката тя, но те само сменяха местата си и пак се люлееха от радост. — Да умрете от глад, няма да ви погледна, то ще дойде есен, вие ще видите, ще ви науча аз на приятелство! — тя слизаше надолу по черешата, и те слизаха подир нея. На най-долните клонки тя едвам откъсна някое и друго зрънце и можа да покрие само дъното на кошничката. Върна се опечалена и засрамена сред другарчетата си. — Всичко изкълвали тия проклети черни косове! Ето, опитайте ги само... — Ами какво ще им се сърдиш, няма какво да ядат по това време. Ако са там, в равнината, има всичко да напълнят гушките си! — утешавах аз децата, а черното ято щастливо си зобеше и шумолеше като копринени буби в черешата. Чак когато я окълваха до последното зрънце, се разбягаха, кой накъдето види, може би чужди череши да опустошават. И след това, през лятото, се мяркаше само косът — главата на семейството. Изглежда, така живеят косовете,

много малко време заедно в семейството. Косът остана пак сам. И пак взе да перпелика около прозореца ми, но не за храна, а да си пийне водица от кратунката, оставена на терасата. Първо забие клюна и после го дигне нагоре като кларнет. И така, докато се напие. Кратунката аз бях широко изрязал, та приличаше на малко коритце. Но не очаквах, че той ще използва кратунката за къпалня. Първо опита водата и после се загмурка. Веднъж му сипахме вода от крана и той не дочака да се стопли от слънцето, ами я разплиска и дойде да ми чука на прозореца и да ми се кара. Друг път водата беше застояла, напрашена (това стана, след като цял месец бяхме на морето), той я намери за мръсна и пак дойде да ми се кара. Такъв чистник! Но врабчетата не бяха придирчиви и се баньосваха в кратунката. Сега пък той се караше на врабчетата и не ги пускаше да се къпят в неговата вана-кратунка. Чувствуваше се собственик. Когато есента прогони другите прелетни птици, той се заседя. Времето беше хубаво и не му се тръгваше. — Иди бе, прелети Балкана, да видиш какво хубаво, сладко, хрускаво грозде има в равнината! Ще лежиш по гръб със своите побратими, ще рониш с крачка гроздето и ще ядеш до насита! Там има толкова лозя, че никой няма да те гони и да ти придирия, че си оронил двайсетина гроздака. Ще се угоиш, за цяла зима ситка ще ти държи! — Но той като че ли не ми повярва. Седя до октомври. Земята пожълтя от напали листа, задухаха ветрове, и той взе пак да потраква по прозореца. — Дай стафидка! — Няма още стафиди, рано е, отивай на юг, на топло! — Ох, не ми се ходи, знаеш ли, тука е толкова хубаво. Дай слънчогледова семчица, Светланче! — Отиваше той да чука на нейния прозорец и тя му даваше. — Но черешките няма да кълвеш! — Няма, ако има стафидки и зрънца, няма! — Добре, помни си думата. — Честна косовска дума!

Той замина много късно, чак когато гуглата на планината побеля от първия сняг. Мислех си, че може да е загинал през тежкия път, но на другата Марта, когато снегът още не беше се стопил в планината, той почука премръзнал рано-рано на прозореца ми и аз веднага му дадох стафидка.

— Добре дошъл, приятелю! Навреме си долетял. Тъкмо се каним да чистим лехите.

БУБИ

Запознах се с това момченце на 11-ия етаж в телевизията, София. Долу пред асансьора се беше събрала цяла тълпа. Казаха, че някакво дете от най-горния етаж седи на столче, чака асансьора да дойде, влиза в него, спуска се и се качва пак. Когато слязох на единайсетия, последния етаж, момчето беше избягало, заедно със столчето си.

Влязох в стая №6 и там видях дете на няколко години. Помислих си, че то е пакостничето. Но столче наоколо нямаше. Момчето седеше на големия стол пред празното бюро и рисуваше нещо върху една папка. Попитах го как се казва.

— Буби — отвърна ми то и продължи да си драска.

Дойде майка му с купчина преписки. Познавах я, нашенка от село Търнава.

— Няма кой да го гледа. А пък в детския дом една седмица седи, две болно лежи.

— Вашият Буби ще стане художник, седи си кротко и рисува.

— Какъв Буби! Ти защо не си казваш името на тоя чичко? Той може приказка да напише за тебе.

— Буби! — повтори момченцето захласнато над кръгчетата си.

— Никакъв Буби не е, ами Филип. Кажи, Филипчо, какво рисуваш?

— Буби! — и аз надникнах. В колелцата той беше надраскал много чертици, нещо като мухи с хиляди крачка.

— Това са пчелички — каза майката. — Я разкажи за бубите, Ипе!

Отива през лятото Ипчо на село при дядо си и баба си. Къщно, градско пиле, расло като под похлупак. За пръв път стъпва в селски двор. Хуква из двора, загубва се сред цветята и овошките в градината. И отведнъж рояк пчелички! Разперва от радост ръце, втурва се и застава щастлив пред кошера. Никога не е виждал толкова много мухи, такива златисти, посипани с прашец, така сладко бръмчат и се гонят около него, влизат, оставят кошничките си с прашеца и пак излизат. И пеят: зън, зън. Замирисва му на цветец и медец... Пчеличките го обичат, изглежда, без да го познават, бръмкат покрай ушите му весело, той се върти омаян от песента им и само това повтаря: „Буби, буби...“ Пчеличките не хапят малките деца, когато стоят мирно. Но Филипчо е толкова радостен, че не може да стои мирно, замахва с ръце, иска да ги хване, стрелкат се, бягат, но той не бяга. Стои безстрашно срещу кошера и почва да пляска с ръце, хваща една, втора, но третата го жилва: той е толкова щастлив, че не усеща жилването, пляска с шепи, замахва, иска да ги лови, но те се ядосват и почват истинско сражение с него. — Буби, буби! — подскача той, мъчи се да ги пропъди от главата си, от ръцете си. Те го жият жестоко, не оставят здраво

местенце, на решето го надупчват. — Буби, мамо, буби! — изпищява най-последен. Но майката, бабата и дядото, записани в сладки приказки, не го чуват. Когато ги стряска писъкът му, не могат да го познаят. Целият почернял, Филипчо стои вцепенен, онемял, не може да се помръдне. Грабва го майка му, без да усети, че я жилват две-три пчели: Олеле, Филип умира! Как така, бе, кога отиде това дете, не знаели, че пчелите жият — разтревожават се и старите. — От къде ще знае. Нос от къщи не е подавало! И змия да види, ще посегне да я хване. — Ами поне приказки за пчеличките не е ли слушало? Бре, бре, какво направихме. Хубаво госке! — вайка се бабата, а дядото дотърчава, отскубнал бже край плета, смачква го и маже Филипчо, като при ухапване от змия. Но Филипчо примира, уста не може да отвори, тънките му устнички — станали дебели и твърди като гьон, очите му изцъклени, не помръдват. Цялото лице прилича на обгорено дърво. Идва лекарят и му бие инжекции. Ще чакаме... По-скоро в града, бърза помощ, Филипчо умира! — закарват го в болницата. Майката бди през цялата нощ. Филипчо е все така черен и вдървен. Отива си, горкия, без да види дядо и баба, без да усети миризмата на селски цветя, без да си откъсне крушка и ябълчица, непръскани и неторени с химикали, без да си зобне грозде направо от главината, без да чуе петела как кукурига, величествено разперил пъстри крила на бунището, без да вземе топло яйчице от полога сред гордото крякане на кокошките, без да търчи след агънца, да възседне магаренцето, да се разходи с каручка по полето, да нагази в топлата рекичка, да хване жива рибка, да се наплиска от изворчето и пийне с шепи студена, прозрачно бистра водица с дъх на липа, без да хапне погача и бобена чорбица. Филипчо умира, без да усети прелестта на златната земя и да се сроди с нея... — Ще чакаме до сутринта! — казват докторите, които непрекъснато бдят над него. На сутринта детето помръдва и докторът казва: — Кой от вас не подпухва от пчели? — Баба му и аз! — отвърща майката уплашена. Баща му и дядо му се подуват... — Добре, че прилича на вас, иначе не щяхте да го имате! Знайте това, кръвта го спаси, вашата майчина кръв, нея отровата не я лови. — Цял месец след това телцето на Ипчо е като от сипаница нашарено. Пъпчица до пъпчица, с тъмно връхче. Постепенно жилата се подават като трънчета, сами излизат и падат. И ето сега ръчичките му...

— Дай ръчичка на чичко, Ипчо! — засмя се майката след тъжния разказ и той поднесе меките си длани. — Покажи къде те ухапаха бубите!

И момченцето взе да се муши с пръстче по ръцете, по главата, по краката, за да ми покаже.

— И как ги биеше ти?

Ипчо се засмя и запляска с ръце.

— Ти си юнак, Филипчо, колко уби?

Той разпери пръстчетата на ръчичките си и поклати три пъти надолу, което според неговото сметало значеше три по десет.

— Е, ще се сражаваш ли друг път с пчеличките?

— Аха — важно поклати черната си къдрава като калпаче главица. — Само че с мрежа...

— А на село ще ходиш ли?

— Охо! — подскочи той.

— И още един въпрос, Филипчо: Какъв искаш да станеш? Машинист, строител на асансьори ли?

Момчето ме погледна виновно изпод гъстите си вежди.

— Не, не — засмя се майка му, — аз му прибрах столчето.

— Бубар! — изду бузки то и замаха рязко ту с едната, ту с другата ръка, запляска с длани, като че се сражава мъжествено след първия си детски опит.

— Добре, рисувай тогава буби, Филипчо!

Кой знае този малък юнак какви безстрашни сражения ще води като порасте!

СТОЛИЧНО ДЕТЕ

Нашата къща беше в края на града, близо до гората. В един неделен ден към обед, когато слънцето ръсеше със златната си лейка нацъфтялата ни градинка, на асфалтовия път спря бяла като лебед европейска кола. Вратата се отвори и от нея излезе едно момченце с

червени дрешки. То постоя опиянено от мириса на цветята, овошките, поляните, лъха на гората. След него се извлече една баба, която макар че беше облечена по градски, издаваше своя селски произход. А от предната врата последен се изправи бащата, съвсем елегантен баща, с цигара в ръка. Бабата хвана детето и го поведе на разходка. Отведнъж то се издръпна и стреснато се спусна към нашия двор. Портата беше отворена и то нахлу, без да иска разрешение и дотича към кокошарника в горния край. Разбрах кое го беше привлякло. Петелът силно кукуригаше. Бях излязъл да нахраня кокошките, които вече нетърпеливо чакаха обедата си. Всичките се налепиха на мрежата и запровираха клювници. Петелът — едър, с пъстра перушина, вирната зелена опашка и аленочервен гребен, пляскаше с криле и пееше, сякаш тръба възвестяваше часа на заемане местата в столовата. Хвърлих аз зрънцата, кокошките кълвяха и се бутяха една друга, а петелът стоеше господарски край тях, подигаше се на пръсти и изтягаше шия, та удвояваше ръста си и пееше ли, пееше. Малки перца, белички, падаха от разперващите се като хармоника криле и тишината се раздираше, гората ехтеше. Неочаквано зад мене се изправи момченцето, а скоро се дотътри запъхтяна и бабата.

— Извинявайте — рече тя, — ама Ивайло искаше да види петела.

— Моля, моля, заповядайте!

Ивайло, облечен от раменете до обувчиците в червено, с червени бузки и червено носле, и червена шапчица на русата глава, заби муцуна в мрежата. Личицето му сияеше, а очите проникваха през дупките като в далечен чуден свят.

— Кокошки и пилета купувам, заклани. И детето все пита какви птици са кокошките, живи не е виждало. Показваме му ги на картинките и му разказваме, ама то, горкото, не може да си представи. И щом чу петела ви да пее, подскочи от радост. Имаме в кафези канарчета, папагалчета, но петел за пръв път видя и побягна, та си ожули нослето чак.

— Нека послуша и погледа. Столичните деца са така. Как се казваш бе, юнак?

— Ивайло. А петелът как се казва?

— Пею...

— А баща му?

— Пейо Пеев.

— Разкажете ми всичко за петела! — настояваше момчето. — Къде е роден?

— В кокошарника.

— Прелетна птица ли е?

— Не! Домашна птица... с агропромишлено значение — отвърнах аз усмихнат.

— А къде летува?

— Тука, в къщата си.

— Затова не съм го срещал на Златните пясъци. А къде зимува?

— Пак тука...

— Ами къде му е парното отопление?

— Под крилете му, в перушината са радиаторите.

— А електрическото осветление в гребена ли е?

Бабата се позасмиваше и го побутна да спре, но детето искаше да знае цялата биография на петела. Баща му и майка му като се върнеха от работа или им дойдеха гости, само за биографии и сведения говореха. И Ивайло жадно гълташе приказките им. След като помълча, той изведнъж погледна косо баба си и неочаквано ме попита:

— А петелът има ли баба? Защото аз си имам две. Тая ми е селската баба. А градската... уморил съм я. Има почивен ден. А татко пък няма баби, а има две майки. Защото градската ми баба не дава на татко да ѝ казва „бабо“. И на мене не позволява. Тя е „мами“. И за него, и за мене.

— Уу, пък ти, жив дявол, а млъкни! — задърпа го селската баба, но на мене ми беше приятно да го слушам.

— А на майка си как викаш?

— Мама Доби.

— Ти ще си объркаш майките бе, Ивайло!

— Няма! Сестра ми ѝ вика само Доби.

Бащата се разхождаше бавно около колата, гърбом към гората, той отегчено изпълняваше неделния си дълг да извежда поне веднъж в седмицата синчето на чист въздух. Той не показваше никакъв интерес към зелените къдрави дървета, към нацъфтелите храсти, седна в колата да слуша музика, съвсем далечна от оная, която се носеше от кокошарника.

Петелът разбра желанието на гостенчето по блесналите му очички и зачервеното носле. И тъй като никой от нас не му обръщаше

внимание, той остави храната и рече да му покаже какво може. Наежи се, протегна шия и като разряза кокошия свят, втурна се подир една разкрякала се кокошка, обгърна я с крилете си като с пъстра мантия и взе да я кълве по гребена.

— Защо я бие по главата?

— Наказва я! — отвърнах аз.

— А защо?

— Защото е непослушна! — поясни бабата и го потегли за ръка.

— Чакай, бабо, да видя ще я убие ли!

Кокошката остана жива и здрава, а петелът изпъна гръд и се отупа с крилете си. Момчето сияеше от неговото мъжество. Толкова кокошки да държи в послушание! Ето, втурва се друга да наказва.

— Тая, Пейо, тая с перуката е най-непослушната! — припна и момчето подир него. Изглежда, петелът не обичаше да се бъркат в домашните му работи, бързо укроти кокошия свят както си знае и вече като гостоприемнен домакин започна да занимава гостите си. Като артист изпълни цяла програма.

— А защо мижи, като пее? — учуди се момчето.

Бабицката не можа да му отговори и аз се пошегувах:

— Взира се, защото пее по ноти! Малко е късоглед!

Петелът сам си изпляскваше, както ораторите след реч, за да подканят публиката. Детето се смееше, неволно удряше месестите си ръчички и те издаваха един глух звук, като ръкавички. Но петелът забелязваше това приветствие, покланяше се и пак се натъкмяше за нова песен. Вдигаше гордо глава, издуваше шия с бродиран нагръдник, разперваше като ветрило опашката си и много цветове се изсипваха, та заслепяваха очите на момчето.

„Ку-ку-ри-гууу!“ — Подскокна петелът, чатна като шпори жълтите си люспести крака и рече да покаже на смаяния слушател и почитател какво още може. Качи се с подскок на препречената дъсчица, като на сцена. Кокошките вдигнаха глави към него и понеже знаеха репертоара му, промърмориха какво ще изпее тоя път.

— Ноктюрно от Шопен! — каза момчето, защото сестра му в къщи все това повтаряше до втръсване.

— Хайде да си ходим! Я виж, изцапа се с курешки! — подръпна го бабицката, но то я ритна с крачето.

Никой не можеше да го откъсне от тая гледка, която не беше виждало досега, нито на картинка, нито в действителност. То живееше много ограничено. Водеха го в зоологическата градина и там беше зяпало по всички птици, но петел не беше виждало. В къщи пускаха магнитофон, певците познаваше от телевизията, но такъв певец, като тоя петел не беше виждал и слушал. Нямахше го записан на лента, заснет от оператори, че да си го пуска, когато поиска. Измъчено, като конче вършало все по един пясъчен харман, отчуждено от природата, момчето ненаситно гълташе кукуригането на петела. Никое друго представление не беше го забавлявало така. То стоеше смаяно и очичките му искряха. По едно време петелът слезе от сцената, кокошките се втурнаха да го поздравят, дори се скараха коя по-напред да се доближи до него, окръжиха го и развълнувано изказваха своите възхищения, една от друга по-ласкави. А нему, изглежда, му омръзна, разрина публиката и отиде, та пийна вода. Направи сякаш гаргара, за да прочисти пресипналия си глас, извика: „Ми-ми-ми-ми!“ и разпери криле, като да навлече редингота си. Кокошките му помогнаха и той спретнат зае мястото си на сцената и запя втората част от програмата.

— Това са Хофмановите приказки! — обърна се компетентно Ивайло към баба си. Два пъти я беше заварвал да чука крадешком на пианото в къщи. Първия път, извита като въпросителна стоеше над отвореното пиано, па току клъвна с пръст клавишите и сама уплашена от звука, побягна. „Како — извика той на сестра си, — ела, че баба ти разстрои пианото!“

Момчето седеше винаги при сестра си, когато тя имаше урок, а когато останеше само, удряше с юмруче по клавишите и викаше: „Шопен, Шопен, Шопен! Хофманови приказки!“ Тия имена бяха заседнали в главата му и сега петелът му напомняше мъченията на сестра му. „Куд-куд-куд-кудкудяк!“ — разкудкудякаха се кокошките, въодушевени от певица, и тая нестройна музика, тоя нечуван досега хор с такъв прославен солист, напълно го плени. Когато концертът завърши, певецът се оттегли от сцената, аз отворих вратичката и той излезе важен навън и закрачи гордо, като след премиера. Малкият се втурна към него като за автограф.

— Полека, че ще бърбукнеш у вадата! — дръпна го баба му от шуртящата вода, която помпата бълваше из кладенеца. Аз ишнах на петела, той се обърна, като видя как захласнато го гледа момчето, спря

се и зачака. Ивайло развълнувано приближи, протегна смело ръка и взе да го гали по лъскавата мантия.

— Хайде, стига! Ще кажа на баща ти да дойде и запише на магнитофон песента му...

— Аааа, не ща магнитофон. Истински петел искам да ми пее и да го гледам как наказва непослушните!

— Тогава ще идем с тебе на пазара и ще купим, какъвто си харесаш.

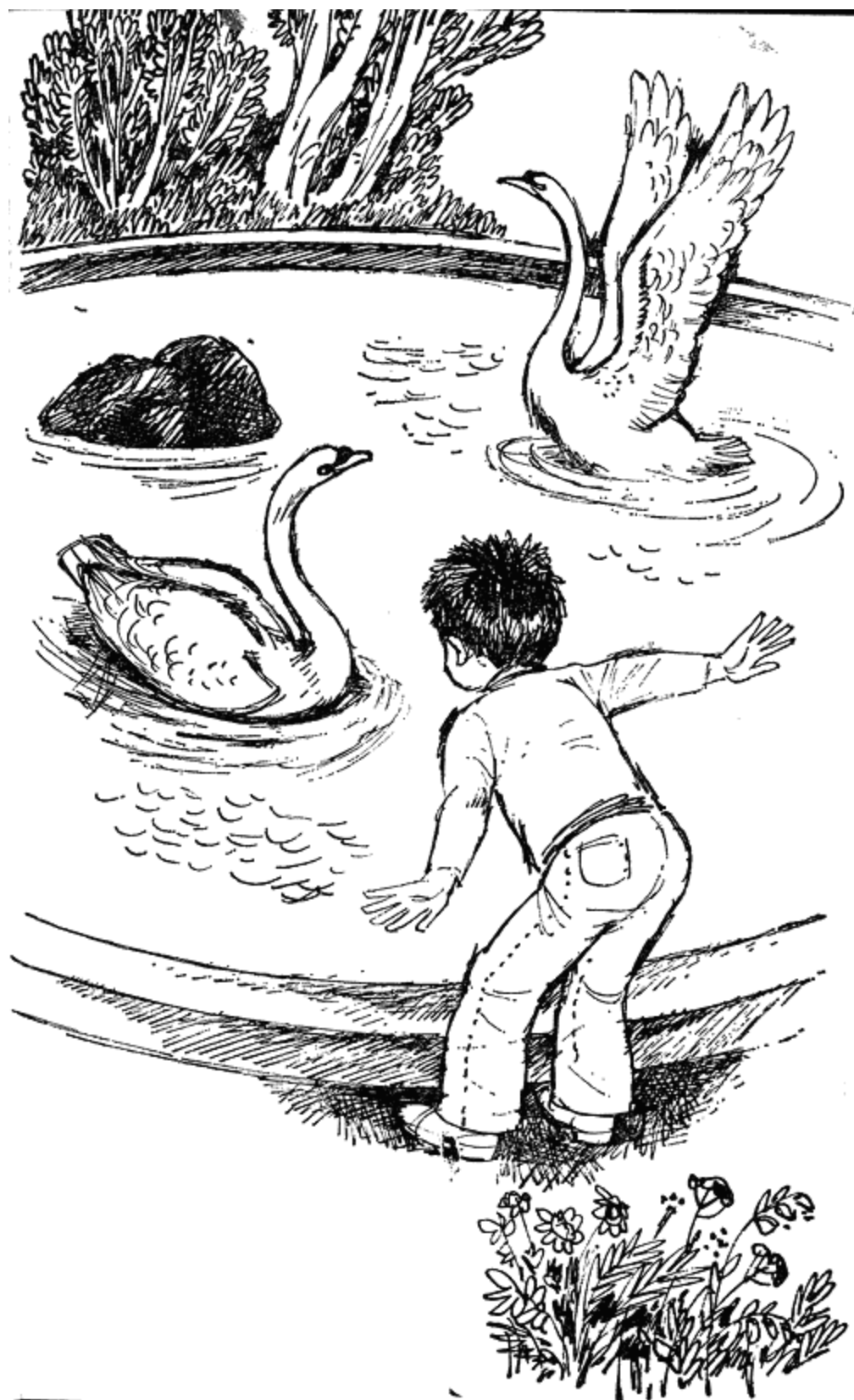
— Ами хайде да вземем тоя! Много ми хареса как управлява!

Бабата ме погледна безпомощна.

— Тоя не може, той си пее на кокошките и буди хората. Те не си го дават. На пазара има по-хубави.

Чак тогава момчето се откъсна от прегръдката на природата и припна изцапано, умирисано на кокошарник, ала сито и щастливо, към асфалтовия път, където бащата отегчено и нетърпеливо вече надуваше клаксона.

АЗ СЪМ ЛЕБЕД

Всички деца си лягат рано и стават рано. А моят Лъчко лудуваше до късно, стоеше с нас да изгледа всичко по телевизията и сутрин се успиваше. Много мислих как да го науча да се събужда по-рано. Веднъж още сънен го хванах за ръка и му казах: „Хайде да те водя в градината при лебедите!“ Като малък той им викаше „па, па, па“. Обичаше птиците и животните и веднага тръгна с мене. Отидохме при езерото, аз седнах на една пейка, а той застана на брега и унесено загледа двете бели птици. Едната лежеше на зелената трева близо до дървената им малка къщичка, а другата плуваше. Имаше и няколко патици — бели, сиви с яребичен цвят, и черни. Те играеха като дечурлига покрай лебедите. Докато единият лебед си почиваше на тревата, другият спокойно, господарски се качи на белия камък като на трон посред езерото. Водата го отразяваше и той изглеждаше двоен. Взе да прави гимнастика, първо протегна шия напред. И Лъчко протегна вратле. После лебедът сви шия на осмица, а Лъчко не можеше. Замахна като с камшик назад, а Лъчко само обърна глава. Лебедът подигна крило и с човката си затърси бълхите, които го хапеха. Опощи се под едното крило и метна шия под другото. И така, като къртица ровеше из перушината и се пощеше под гушата, по гърдите, най-трудно му беше да се пощи на опашката. Лъчко метна ръка отзад и взе да се чеше, без да има бълхи. Като му омръзна, метна другата ръка. А лебедът имаше само шия и пак не викаше нито „ох!“, нито „ах!“. Претършува цялото си тяло, после разпери криле и каза: „Добро утро, Лъчко! Хайде на работа!“ Спусна се леко с червените лопатки и се понесе като ладия, не се виждаше как гребе, само от време на време тялото му потреперваше и се хлъзгаше по водата. Така леко се носеше, без каквото и да е движение, с изпъната горда шия, извита като бастун, с червена човка. Очите му не се виждаха отдалече, губеха се в черната перушина, която се спускаше от двете страни на човката като домино. Лебедът обиколи два-три пъти езерото, без да пошавне, като се тласкаше от време на време с невидимите си червени гребла. Обиколи и Лъчко с него езерото, без да може да отиде при къщичката, посипана наоколо с перушина, защото тя беше на едно малко островче. Лебедът спря някъде по средата и се замисли за по-нататъшната си работа. Взе да се гмурка, като свиваше шия и я нирваше под водата. Човката, нарязана като трион, тракаше леко, процеждаше водата и схрускуваше храната, която беше загребала.

— А какво яде лебедът? — попита Лъчко.

— Лови си рибки.

— Ами ако няма рибки?

— Има водни червейчета, водни кончета, водни бълхи...

Момчето следеше всяко движение на лебеда. Той гмуркаше шия надълбоко и гонеше бягащите рибки. Лъчко се навеждаше, клякаше, заничаше и викаше радостно:

— Хвана ги, нищо не може да убегне от лебеда. Голям ловец, татко!

Започна да му хвърля камъчета, за да види, дали ще хване и тях.

— Шшт, недей! — смъмрах го аз. — Ако всички деца хвърлят така, нали ще напълнят езерото с камъни и лебедите ще умрат. Без вода лебедите не могат да живеят.

Лъчко изтърва камъчето.

— Видя ли, че ти се обиди, избяга.

Обиденият лебед отвърна само с едно „крр“ и другият, който лежеше и си почиваше след утринната гимнастика, му се обади: „крр, крр“.

— Какво си казаха, татко?

— Оплакаха се от тебе!

„Кррр!“ — по-продължително и високо извика прогоненият лебед.

— Сега какво му рече, татко?

— Вика го на помощ, да се бранят от тебе.

И наистина другарят му се вдигна, протегна шия и се хлъзна като спасителна ладия. Двата лебеда като верни другари се насочиха направо към Лъчко.

— Идат, татко, за мене идат!

— Така е, ще ти съдерат гащите и ще ти нарежат краката, ако ги безпокоиш. Стой мирен!

Лъчко седна при мене, успокои се и пак доби кураж. Отиде на брега и загледа маневрите на лебедовата флотилия. Малките патици, наредени в два реда след лебедите, правеха същите упражнения, както учениците подражават на учителите си: едно-две-три. Това беше една красива игра. Лебедите танцуваха своя балет на ледена пързалка. Хлъзгаха се с проточени шии, навирваха опашка, забили глави като сонди към дъното на езерото и отведнъж, изправяйки се на червените

си лопатки, пляскаха и пръскаха водни прашинки. Лъчко се отдръпна и взе да трие лицето си, но не избяга. Утринната гимнастика на лебедите го развълнува. Почна и той да подскача, да пляска с ръце, да извива вратле насам-натам, да се свива и изправя, да кляка и става, да се опира на ръце, да ляга по корем и се мъчи да се хлъзга. Гледах с радост моето дете как се превръща на лебед. Изрусялата му от слънцето коса побелява, голите му крачка почервеняват, превръщат се на лопатки, шията се удължава.

Наиграли се, лебедите излязоха на островчето си, отърсиха се от водата. (Лъчко повтори и това — отупа си панталоните) и взеха да пасат. Те слагаха шия на земята, мърдаха назъбената си човка, която като машинка стрижеше тревата и я смилаше. Ето, това беше мъчно! Лъчковата муцунка се умори да мърда. Не можеше Лъчко да пасе като лебедите.

— На — подадох му аз кифличката, която купихме на тръгване от сладкарницата и той не искаше да хапне. — Виждаш ли сега как след утринната гимнастика лебедите ядат!

— А кифли ядат ли? — засмя се детето.

— Защо да не ядат!

Той притича, приближи островчето, хвърли един къшей и лебедът го лапна като рибка.

— А сега хапни и ти като него!

И Лъчко хапна.

— Ама другият чака...

— Е добре, дай и на другия.

Лъчко хвърли и на него. Право в човката му попадна залъкът.

— Лапай и ти сега.

И Лъчко лапна, наизлязоха на брега и патиците.

— Татко, ами и патиците искат.

— Че какво ще остане за тебе!

— Ще ми купиш друга кифла.

Аз предвидих, че така ще стане и бях купил още една кифла. Чак когато нахрани и патиците, и лебедите и те гушнаха глави под крилата си и заприличаха на снежни купчинки, Лъчко изяде кифлата и тръгна щастлив.

— Татко, утре пак ще дойдем на лебедова гимнастика и ще купим цяла мрежа с кифли — извърещаше се той към лебедите, които

за поздрав вдигнаха глави и покръкваха, сякаш му казваха: „Чао!“. В къщи Лъчко започна да прави лебедовите упражнения и учуди всички.

— Аз съм лебед! Кррр!... — казваше той, навеждаше се и проточваше шия, като че ли ще лови рибки.

— Как ще си лебед, като си момче!

— Аз съм момче-лебед. Ела да видиш в огледалото!

Той се оглеждаше в огледалото и щом разпереше ръчички, виждаше своето чудно отражение: лебед, разперил криле...

АГЪНЦЕ В САЛОНА

Поканиха ме да гостувам на училището в едно Сливнишко село. Първо ме посрещнаха блейнали по зелената морава агънца със сладката си, забравена в столицата песен, разнасяна от медни звънчета. Рекичката, чиито бързеи игриво трепкаха на прокрадналото се през облаците слънце, ме заведе до центъра на селото, разположено от двете ѝ страни. И тука веднага ме пое друга песен, заедно с размахваните цветя и алени кърпи: „Върви, народе възродени!“ Запявам с малките си приятели и цялата върволица лъкатуши и ме носи, докато един бързей ме вмъкна в училището, където песента закънтява по-силно, сляла всички гласчета, като реката препъващите се поточета. „Напред, науката е слънце...“ Усещам как ме въздига тая свидна песен и млъквам, задавен от вълнение. Стоя отрупан с цветя и немея като дръвче сред нацъфтяла градина.

— Гост на нашето училище по случай празника... знаете ли кой е, деца?

— Знаем! — отвързват хорowo децата и размахват връзките си. — Чели сме!

И почват да изреждат кой каквото е чел и недочел...

— Седнете сега, да чуем какво ще ни каже той, писателят.

Децата се сбутват и заемат местата си. Салонът заприличва на огромна кошница, в която са нагъцкани цветче до цветче. Учителят, който уговори срещата с мене, преподаваше някога в София, като стажант на сина ми в IIIб клас и оттам се познавахме добре. Той имаше нещо детско, не само в лицето, но и в движенията, в гласа, тънък и звънък. Ако за пръв път го срещам, щях да си помисля, че е един от големите ученици. Започнах да разказвам на децата и всички се смълчаха. Никой не помръдваше. Все още се чувствавах в градина с люляци, лалета, божури, здравец и перуника, само че пчелица не бръмваше наоколо. Разказвам аз за моя Гьошко, как е отишъл на фестивал, пренесохме се на зелената поляна, където са се събрали деца от всички села и играят кой каквото знае. Играят, ама излиза той,

Гьошко, с големия рунтав калпак на дядо си и неостриганите цървули на баба си и всичко спира и замира. „Ха сега, сега, сега!“ — дъхти Гьошко, кляка, скача и току тупва калпака на земята. Ура! Тъкмо в този момент се чу татък от дъното на салона, като иззад зид едно тънко, провлачено: „Меее!“ И децата се разсмяха. Кой ли дявол сега блее като агънце! Нали има такива момчета във всяко училище, които правят смешки и в час, и в междучасие, за да забавляват другарите си и да изпъкват като герои!

Продължих по-нататък. Гьошко спечелва първенството на фестивала и се прибира вечерта у дома. Ляга си и заспива сладък сън. По едно време, посред нощ, той почва да се върти в леглото и да дъхти: „Ха сега, сега, сега... Ура! Спечелихме, мамо...“ Майка му се стряска. Преби ли се от кревата това момче, та така изрева!

Децата не можаха да разберат какво е станало с Гьошко, защото се чу пак това провлачено: „Меее“. И още веднъж: „Ме, меее...“ Всички се изсмяха и извърнаха назад. Откъм дъното идваше това блееене на агънце. Кой бе този млад артист, който наподобяваше така хубаво агънце? Не дочаках децата да се намесят, а продължих.

... Гьошко не беше се търколил, само се привдигнал и вика, колкото му глас държи: „Заминаваме, мамо, за София! И оттам за Прага! Нали който изкара най-добре, ще замине за Прага!“ Каква Прага бълнуваш, ти бе!

И пак ме прекъсна едно ново „меее“, което вече напълно приличаше на агнешко блееене. Дори аз, някогашното овчарче, не можех да го различа от истинското. Бре!... Към вратата се вдигна глъчка: „Меее, меее!“ — забляха децата. Врявата се засили, притичаха учители и в бъркотията аз видях момчето, моят съперник и смутител — височко, с пригладена косица и усмихнато от успеха си лице. Идеше ми да извикам: „Не го пъдете! Нека остане, пък му дайте думата след мене да поразвесели децата! Щом умее да блее, сигурно може и да цвили, и да грухти, и да кукурига“. Ала за мое разочарование разбрах, че не той, а едно агънце блееше, бяло, къдраво, с венче от гергьовчета на главата, с каквито накичвахме някога агнето преди да го заколим! Как така беше попаднало на срещата с мене? Сега то се обаждаше смутено, уплашено, и аз ясно откривах, че не е било детски глас. Момчето се мъчеше да укроти агънцето, затискаше муцуната му, но то се сърдеше. По едно време тури шарена книжка пред очите му: „Виж,

това е буквата «А»“ — „Мее — не познавам буквите!“ — „С тая буква започва твоето име, запомни!“ — „Мее — да помнят учениците!“ — „Ама че си лошо агне! Сегашните агънца са умни. Виж това е «Б». Кажи «Баа», «Баба» кажи, стига с твоето «мее»! А с тая буква започва името на вълка — твой враг! А това е «мама»“ — „Мее, пуснете ме да бягам!“ — „Къде ще бягаш?“ — „На поляната да паса“ — „Ето ти поляната, това зеленото е все трева“ — „Трева ли? Но това не мирише на трева!“ — Агънцето подуши зелената картинка, близна я и взе, че я изхрупа. Децата се разсмяха. Момчето изведе агънцето с връвчицата, но ние вече не можехме да се пренесем на зелената поляна. Сякаш моят Гъошко изприпка след агънцето. Аз привърших. Едни ученици излизаха на сцената, други ставаха от местата си, всички разказваха какво им е харесало от моите книги. И питаха откъде съм взел героите, къде са сега и какво правят... И аз отговарях, но през всичкото време от ума ми не излизаше това агънце, което ме върна в моето детство, в моето село, когато бях овчарче. Бос, с попукани пети, развявах парцаливи, накръпени крачоли и търчах по поляните и стърнищата подир овчиците и свирех с цафарата, свирех до насита, макар и сиромах...

— Чудно, защо това момче е довело агънце? — попитах аз учителя.

— Ами... — смееше се смутено той, — после като свършим, Ганчо ще ни каже...

Заслушах се пак в пионерите, които умеят да играят като артисти. В София има хубав театър за младежта. Но там играят големи артисти. Представях си, какво ще бъде, ако там играят деца! Страшен успех ще има тоя детски театър. Защото те ще играят себе си. Бях очарован от детския театър на селска сцена. Но не забравих момчето с агънцето. Чаках да свърши представлението, за да разбера защо момчето беше сторило това. Не можех да повярвам, че то е искало да ми попречи и да ме огорчи. Тук има някаква тайна. И след като стаята се разтърси от последните гръмовити приветствия и заедно с върволицата като през ждрело се промъкнах навън в двора, тайната се разкри. На грейналото слънце сред лехите, където бялото с цветен венец на шията къдраво агънце похрупкваше тревица, вързано за едно дръвче, пред мене се изправи същото момче. От вълнение то стискаше

и разпускаше пръсти, прилепило ръце до бедрата, като при утринна гимнастика:

— Другарю писател, от името на училището и пионерите — то смутено погледна учителя, който стоеше до него и бдеше, и веднага свърза мислите си — от наше име и от името на учителите...

В това време не той, а агънцето изблея, а децата избухнаха от смях.

— Ви подаряваме това агънце... — засмя се обърканият водач на агънцето, отвърза го и ми го поднесе на ръце заедно с връвчицата.

— Благодаря, Ганчо, ама какво ще го правя аз...

Агънцето риташе, блееше, искаше да скочи на зелената тревица, откъдето го откъснаха.

— За спомен... — каза съвзелият се ученик и дойде да гали и утешава агънцето.

Държах агнето и усещах разтупканото му сърце. Като че детството си държах, притисках го до гърдите си и треперех от радост, не исках да го пускам. Мълчах с препълнена от щастие душа.

— Мене ми стана мило, като чух това „мее“. Ама си мислех, че ти блееш... Благодаря, но аз нямам къде да го гледам, нямам кошара...

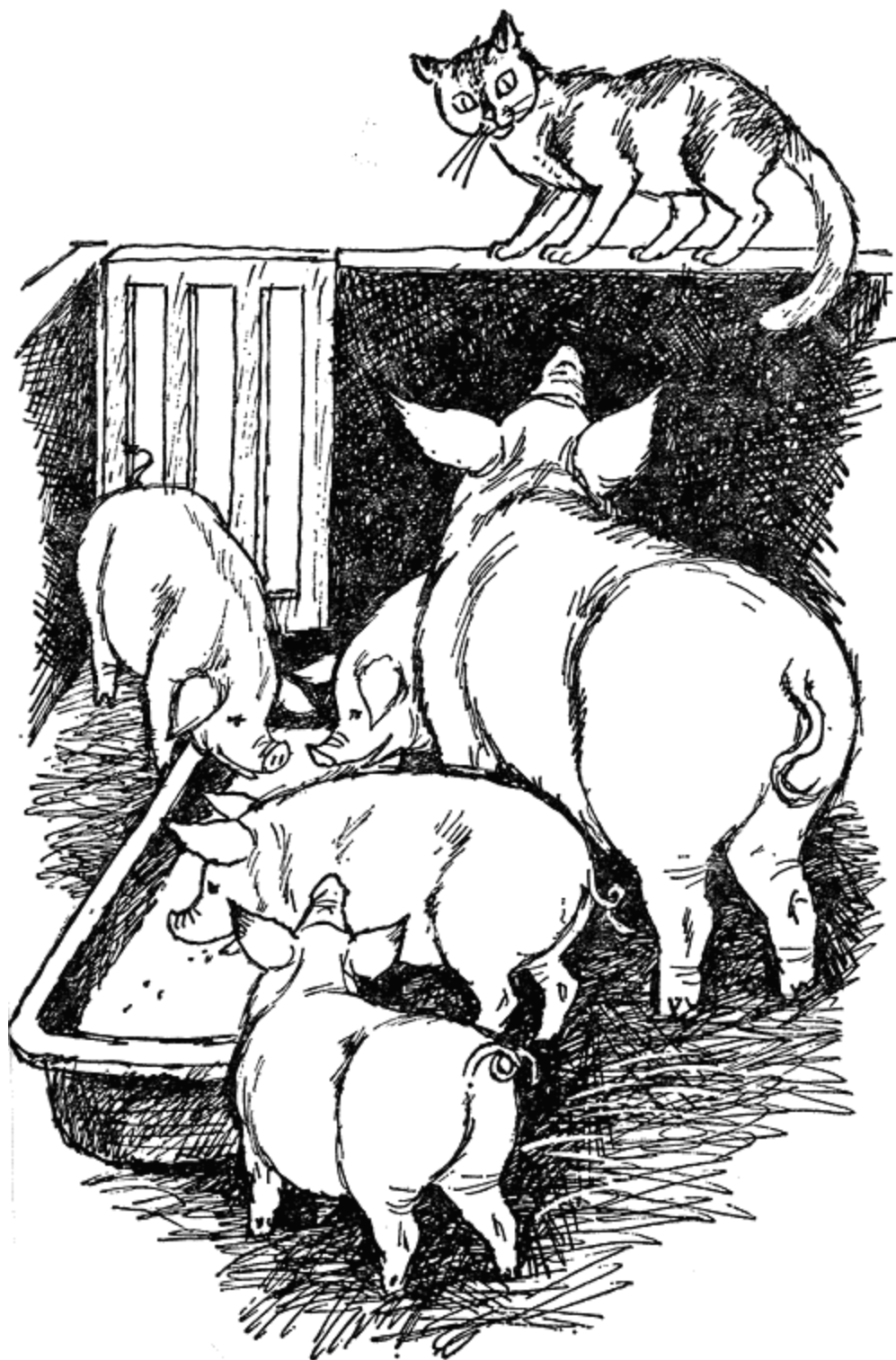
— Вземете го, дружината ме натовари да ида да го взема от ягнищарника и да му бъда пастирчето докато... Ама пък исках и вас да чуя, та затова го вкарах вътре, а то не изтрая... — каза Ганчо.

Аз го почаках, той склони глава от вълнение.

Ако върнех агънцето, щях да оскърбя малките си приятели, на които беше хрумнало да ми подарят вместо пирографирана кутия за цигари едно малко агънце, сугаре. Взех го със себе си — колата излезе извън селото. Агънцето все по-тъжно блееше. Особено се разскача то и като малко дете зарева, когато наближихме ягнищарника. Тогава аз отворих вратата на колата, изведох агънцето и го пуснах с връвчицата на зелената поляна, където първо ме посрещнаха неговите другарчета. То се върна и с радостното си изблейване ми каза сякаш „благодаря“. После, като разтърси глава и събори венчето, изпокъсано на земята, радостно заскача към агънцата, които си играеха на свобода... В ръцете ми остана само едно жълто цветче — гергьовче.

Стигаше ми, че се видях наново дете.

ЧИСТНИЦА-ХИТРИЦА

Малките прасенца познаваха само майка си. Розова, пълна, тя им даваше млекце, а нощем те се гушеха в нея, за да се топят. Спяха едно до друго на гърдите ѝ и не усещаха нито студ, нито мокро.

Един ден като се събудиха, видяха едно непознато животинче. То се беше свило на черно лъскаво кълбо и зелените му очи светеха. Откъде беше попаднало то и защо стоеше така неподвижно с настръхнала козина?... Те уплашено се сбутаха в майка си.

— Мамо, какво е това?

— Мачка! — изгрухтя спокойно майка им.

— А защо е дошла?

— Да лови мишките. Не ги ли чувате нощем как цвъркат.

— А защо има мишки?

— Защото тук има брашно за нашето ядене.

— Да не ни излови и нас!

— Тя прасета не яде! Само пържоли от прасета.

— А защо не иде да лови мишки, ами стои тука и гледа в нас?

— Защото се е успала. Сънливците винаги остават гладни!

Пъссс, Мацо!

Но котката не се помръдна.

Прасенцата гледаха любопитно котката. Щом не яде прасенца можеха да приближат. „Грух, грух!“ — любезно я поздравиха те и навириха розови муцунки. Но котката изфуча и отскочи.

— Бяга, не иска да дружи с нас!

Котката седеше горе на оградата и им се надсмиваше. Тя все се миеше с дългия си червен език, триеше се с лапите си, фучеше през носа си, мърдаше мустаци и мъркаше недоволна:

— Ух, какви са мръсни! Свинщина! Ще си изцапам черната дреха!

Прасенцата се оглеждаха едно-друго.

— Какви сме чистички, бели, розови! Защо тая горделивка ни се надсмива!

Едва като им донесоха храната, котката скочи при тях, стана една любезна, кротка, мяукна и им пожела „Добър апетит!“.

— Какво са ви сготвили за обед? Я да видя! — мешна се тя между тях.

— Смеси! — отвърнаха прасенцата.

— Аха, каша с брашънце. От всичко най обичам каша! Я да я опитам... — И без да я поканят, проточи червеното си езиче и бързо-бързо се налапа. После пак отскочи на оградата, изпуха лапите си, облиза мустаците си и промърмори, вирнала опашка като бастунче:

— Пак ме изцапаха тия мръсни прасета! — и не спираше да се мие и трие.

— Мац, мац, мац, как ти се видя кашата? — попитаха я дружелюбно прасетата.

— Пресолена е... Трябва да се оплачете от готвача...

Но прасенцата си замълчаха. На тях кашата им хареса. Котката се изпъна и притвори очи да спи. Наспа се, и чак когато донесоха второто ядене, дойде при тях. Тогава се намеси свинята:

— Ти, мацо, какво търсиш при нас! Защо ни ядеш храната? Ти не си член на нашето семейство и за тебе не е предвидена никаква дажба.

— Аз си ям това, дето ми се полага... по закон!

— Грух, грух, каква е учена! Знае законите! — загрухтяха прасенцата.

— На тебе ти се полагат мишки, а не смески!

— Но аз съм назначена тук... за хигиенистка.

— Я стига си мързелувала, иди да ловиш мишки! — прогони я свинята.

Чистница-хитрица отиде в другата преграда. Взе да се умилква край прасетата. Но и оттам я погнаха: „Върви да ловиш мишки!“

— Аз ги излових! — докопа се тя до копанята.

Но през нощта всички чува как мишките тичат по гредите и трополят към хамбара. На другия ден вече никой не я пускаше да приближи копанята. Обидена, тя отиде в третата преграда. Там не искаха и да я видят. Тя трябваше или да си гледа работата, или да напусне свинарника. Котката жално мяукаше, молеше се:

— Аз, другарчета, отдавна съм отвикнала да ловя мишки! Мога да ви мъркам!

— Нямаме нужда от твоето мъркане! Ние сами можем да си пеем! Пейте, прасета!

От всички прегради прасенцата заквичаха своя марш:

— Грух, грух, грух! Да живеят копанята!

А на котката ѝ се струваше, че викат: „Пух, пух, пух, бийте мързеланата!“ И с един скок тя изфуча през прозореца.

ТЯ СИ Е ВИНОВНА

Пред вратата на стопанския двор лаеха две кучета. Едното овчарско, рунтаво, а другото ловджийско, гладко, червеникаво, с провиснали уши. Те спореха помежду си:

— Ти не знаеш да служиш на народа, бе! — казваше овчарското. — Ти си служил само на господар, на частник... а стоката на народа не знаеш да пазиш!

— Важното е да подушиш врага и го откриеш. Другото стопаните сами ще направят. А ти чакаш стопаните да открият врага и ти само да лаеш по него — отвръщаше самоуверено ловджийското куче.

— Мяу, добър ден! — прекъсна ги котката, която идеше откъм селото и спря по-надалечко от тях. — Мога ли да вляза?

— Не може! — излая дебело и застрашително овчарското куче, а ловджийското вдигна уши като че козирува. — Това не е мишефермата да се шляеш из нея! Бау, ау, ау...

— Но аз идвам по работа! — отскочи и не смееше да приближи котката.

— Каква работа?

— Ами научих, че се отваря кухня за животните.

— Е, та? — вдигна предницата си овчарското куче.

— Та рекох да стана готвачка в кухнята...

— Ау, ау, ау! — разлаяха се кучетата. — Котарана готвачка!

Овчарското куче настръхна, котката отстъпи, кучето изръмжа, тя изфуча и тъкмо да се сдавят, дойдоха от фермата другите животни:

— Кукуригуу! Какво става тук? Каква е тая врява? — изкукурига петелът.

— Не ме пускат, петльо — мазно се увъртя котката. — Аз искам да стана готвачка във вашата кухня.

— Чакайте! Защо я гоните? Пуснете я! — промуча добрият вол. — Може би тя наистина ще се захване с тая работа. Както знаете, никой не се заема!

— Ами да, аз имам опит. Все в кухнята съм била. И кюфтета знам как се правят — и вегетариански, и месни, — и каша от кокошка, и мляко с ориз, мяу...

Тя така сладко говореше, че животните я слушаха с наслада.

— И бульон с прясно яйчице мога да застроя. Аз съм била у толкова добри стопани... Можете да попитате и ще видите каква характеристика ще ви дадат за мене! В кухнята съм се родила и отрасла...

— А задушено... силаж, дето му викаме ние, можеш ли да правиш?

— Всякакви видове задушени! Пръстите ще си изядете! Ще ви готвя ядене, пълно с витамини „А“, „Б“, „Ц“, „Д“ — до края на азбуката! И всичко ще блести от чистота, знаете каква съм чистница!

— Това е вярно! По дял ден се миеш.

— И паничките сама си мия, облизвам мазнинката с език, та светят!

— Ха, ха, ха! — изсмяха се кучетата.

— Слушайте, вашата работа е да пазите, а кого ще назначаваме за готвач, това е наша грижа! — промуча волът.

Котката измяука благодарствено, поклони се и като погледна злорадо прасетата, гордо влезе с животните вътре. Те дълго мислиха, заседаваха, обсъждаха и решиха, че не могат да намерят по-добър готвач от котката. Тя бе пъргава, това всички знаеха. Щеше да сготвя бързо манджата, а не да чакат с часове. Беше и съобразителна и щеше да прави всеки ден подобрения.

— Нощем всичко ще си приготвя и сутринта, щом станете, готово! Топло, топло!

— Вярно, тя вижда и нощем! Очите ѝ светят!

— Тя улавя мишките с един скок, та яденето ли няма да ни поднася!

— И умница, и чистница — признаваха ѝ всички. — Ще знаем, че поне чисто ядене ядем!

Котката седеше на задните крака мълчалива, скромна, тиха, смирена и чакаше. Не можеха да ѝ намерят никакъв недостатък. И най-после я назначиха. Пуснаха я в кухнята, тя препаса престилка, запретна се и заразпорежда:

— Казана!

Но когато ѝ го донесоха, тя подскочи:

— Уу, какъв е ръждясал! Нали ще ви изтровя с такъв позеленял казан! Ще го калайдисам!

Котката взе да го трие и да го плакне. Поне вода имаше колкото иска. Пусна крана да шурти в него, дълго го три с пепел и парцал, докато светна. Облиза лапите си, протрити и почервенели до кръв и викна:

— Дърва!

Воловете домъкнаха от гората цяла кола с дърва, начупиха ги на парчета и котката запали огън.

— Брашно! — гребеше с кутела и сама го сееше с най-ситното сито.

— Царевичак!

Прикараха ѝ от нарязаните на ситно царевични стъбла, тя бъркаше усърдно с голямата дървена лъжица. От казана се вдигаше пара. Котката цяла се обви в пушеци и изпарения, но не отстъпи от поста си.

— Само тя може да издържи на горещо! Нали все край огнището е седяла! Друг ще се изпоти, ще простине, от бронхопневмония ще заболее на това течение! — признаваха псетата.

За пръв път кухня за добитъка! За пръв път такова вкусно ядене!

— Добре, че се спряхме на нея! Щастие, истинско щастие! — мълвяха с признателност животните, а котката се вреше между тях, слушаше и ушите ѝ растяха.

— Ами защо си не сипеш, Мацо? — питаха я кучетата.

— Аз... нали знаете, ние домакините, докато сготвим, се наситим от самата пара!

Докато животните ядяха, тя им поднасяше едно-друго, следеше да не би нещо някому да е нужно и веднага му поднасяше. Дори мъркаше и тананикаше.

— И певица си имаме!

Само двамата пазачи гледаха недоверчиво.

— Видяхте ли, бе? А какви ги дрънкахте! Нали сте пазачи, все подозрения са ви в главата, все грабачи и лапачи бълнувате!

Кучетата сведоха виновно и засрамено уши.

— По-добре да ги уволните... От тях няма никаква полза! — мръкваше котката тихо. — Крадци вече няма! Защо ще плащате на двама мързеливци?

Кучетата се обидиха и подадоха жалба против котката. Мина комисия, прегледа съдовете, яденето и се възхити. Даже на събрание, вместо да я смърят за обида, предложиха да я наградят за чистота и старание. Дори ловджийското куче, което бе свикнало да слуша — нали е дресирано — се присъедини към мнозинството. Въздържа се само овчарското.

— Ти си бил слуга и слуга ще си останеш! Ти нямаш капка ново съзнание! — наруга го ловджийското. — С тебе нямам нищо общо! Ти ще пазиш официалния вход, а аз — задния.

Така, заради котката, те се разделиха. Овчарското куче се ядоса много. Когато край него минеше котката, готова да прихне от смях, то се спускаше подире ѝ, като да я разкъса.

— Отгоре на това ми се и присмива! Аз ще те науча тебе!

То започна да я следи. Един ден котката трябваше да сготви нещо блажно. Докараха им мляко за малките животни и месо. Тя заскача от радост, дори запя. Месото беше нарязано, само да се наслага в казана. Котката се огледа наоколо — в кухнята нямаше никой. Скочи на масата при мръвките и без нож, със зъби взе да отделя месото от кокалите.

— А чистница се пише! Виж бе, мухльо! — бутна овчарското куче ловджийското.

То погледна и клепна с уши: „Прав си!“. Те се спотаиха под прозорчето и видяха с очите си — котката отделяше месцето и го гълташе, а кокалите пуцаше в казана. Едва се удържаха да не изляят.

— Грабачка? За нея месото, а за нас — кокалите! — проскимтя неподкупният пазач.

— Под съд трябва да я дадем! — възмути се послушникът.

— Чакай да видим какво ще направи по-нататък, пък аз ще ѝ дам хубав съд! — бутна го овчарското куче.

Котката се наяде хубаво, сгриза кокалите на ситно и така начупени, ги разбърка във врялата вода. И от радост взе да си мърка и пее: „Ах, ах, ах, колко лесно днеска се живее!“ После, като съгледа млякото, докарано да направи млечница за малките, тя скочи, наведе се и взе да го пие като вода от извор.

— Пусни ме да ѝ съдера кожухчето! — разлюти се ловджийското куче.

— Стой да видим всичко, па после ще я скалпираме и ще проснем кожата ѝ пред готварницата!

Котката се напи хубаво с млекце, та коремът ѝ се изду като топка. Облизвайки побелелите си мустаци, отрупани с каймак, тя едва затътра останалото мляко под масата. Вместо мляко в другото, по-малкото казанче, пусна вода и когато се напълни, сипа ориза.

— Измамница! Остави млякото за себе си, а на децата вместо мляко — вода от крана! — излая овчарското куче и когато котката,

нахранена и сита, мързеливо се изтегна на масата то скочи през прозореца и я сграбчи.

Но нали бе котка, а не пиле, като живак се изплъзна из устата му и скочи над главата на ловджийското, което я погледна, като че дива патица излетя и го перна през ушите.

— Защо не я хвана бе, мухльо! — бафна върху него овчарското куче и я подгони.

Котката побягна, но двете кучета я посрещнаха. С един скок тя се метна на дървото край фермата и оттам — на покрива.

Кучетата надигнаха глави и нададоха лай. Излязоха всички животни.

— Какво е станало? Защо я гоните милата?

— Крадла! Да я хванем, после ще ви разкажем!

Вдигна се страшна олелия. Кой можеше да я смъкне от покрива!

— Петльо наш, качвай се! И й пукни главата с клюна!

Като разбра каква е работата, петелът важно изкукурига, напери се и подхвъркна. От дървото — право на покрива. Котката побягна. Качи се на комина. Но петелът и там хвъркна. Тя скочи и побягна. Петелът я погна по покрива и тъкмо да я клъвне, тя се хвърли като стрела на земята.

— Преби се! — зарадвано изтичаха псетата.

Но котката нали по гръб не пада, тупна право на краката си и като стрела отлетя. Всички я погнаха. Тъкмо да я хванат при портата, тя скочи върху гърба на вола и се намести между рогата му. Той я поноси малко навън от стопанския двор. И тъкмо тя да скочи и да хване гората, която беше наблизко, той разбра лая на кучетата, сведе рогата си и я изсипа в устата на кучетата. Те я хванаха, едното за опашката, другото — за шията. Тя изподра ушите на ловджийското куче, муцуната на овчарското, но те не я изпуснаха. Врещеше, ала никой не я жалеше.

— Правеше се на божа кравица! Дори не ядеше с нас... А тя се налапала предварително...

— Изяде месото, а на нас кокалите! — давеха се от гняв кучетата. — И млякото на малките пиеше и криеше! Крадла и мошеничка! Да я удушим и окачим кожата ѝ за назидание!

— Мяу! — пищеше котката ни жива, ни умряла.

— Смърт за крадците! — викаха разлютено кучетата.

Ала животните бяха против смъртното наказание.

— Ще свикаме съд! А дотогава хвърлете я в тъмница и я пазете да не избяга!

За подвига си двамата пазачи бяха наградени: овчарското с първа награда, а ловджийското с втора.

А тя лежи в една тъмница, по-тъмна от нейната черна козина, пищи, дращи по стените, моли се и се разкайва, но никой не я жали. Тя си е виновна!

КАК МАРКО СИ НАМЕРИ ДРУГАРЧЕТА

— Yaa, yaa!...

Необичаен рев събуди призори стопанския двор. Верка и Митко скокнаха от леглото. Надникнаха през прозореца. Кой така смешно реве?

— Уу-аа, уу-аа!...

Кой ли реве, като че се къса гласът му? Верка и Митко изскокнаха по риза, неизмити, боси на утринния хлад. Татко им чистеше едно малко, цялото в плява магаренце. Муцунката му — кафява с беличко. И коремчето му беличко — като пух. Краката му едни смешни — дебели и на възли. — А кичура над челото — боклукчийска метличка.

— Това е Марко! — каза баща им. — Намерих го в сламите, бездомничето. Ще го гледате добре, че то ще ви буди, ако се успите.

Децата се погрижиха за Марко, както за другите малки добиченца, сресаха го с гребен.

— Уу-аа! — дърпаше се Марко, реवेशе, бягаше.

Обичаше да ходи немит, да се вре в магарешкото тръне и да се търкаля в прахта. Затова децата не го пускаха навън. Сковаха му отделно жилище край обора. Но той не спираше гръмогласно да реве:

— Уу-хуу, хуу!...

— Сега пък защо!

— Мъчно му е, че е затворен — каза бащата. — Пуснете го малко на поляната. Вас ако ви затворят в това хубаво време, добре ли ще ви бъде?

Пуснаха Марко на поляната. Слънцето изгря. Марко захрупа роената трева и разроши меката си козина. По едно време дигна глава и проточи шия, като че музикант надува кларнет.

— Сега пък това защо е, тате?

— Драго му е, смее се.

— Ами! Може ли магаре да се смее?

— Вярно, смее се!... Чак сълзи на очите му има от смях! — разсмя се Митко.

Кравите излязоха на пъстра върволица към ливадите. Теленцата се разиграха, кончетата зацвилиха. Марко пристъпи към тях, но те се дръпнаха от него и той пак зарева.

— Сега пък какво иска да каже?

— Мъчно му е за другарчетата!

— Хай да му се не види магарешкия език!

Слънцето се вдигна високо. Докараха кравите на пладне. Доячките седнаха на трикраки столчета, измиха виметата, пенесто мляко зацвърча на жици в кофите. На Митко и Верка дадоха по чашка непреварено мляко.

— Ху-уууу, уу-хууу... — изрева Марко, загледа ги в очите, искаше да им каже нещо.

— Знаеш ли — каза Митко, — аз разбирам вече езика му. Марко е жаден.

Митко и Верка закараха Марко на коритото. Той се насмука здравата и почна да клепе с уши, да примигва тихо и сънливо.

— Сега му се спи! — извика Верка радостна, че и тя почна да разбира езика му.

Вкараха насила Марко в жилището му, за да си изкара пладнешкия сън. Много пъти майка им ги беше карала да спят на обяд, но те не искаха. Сега, покрай дневния режим на Марко не усетиха как заспаха и те. Изведнъж ги стресна страшен крясък.

— Куд-кудяк-дяк! Куд-куд, кудкудяк! — разкрещяха се квачките, записукаха пилетата, екна стопанският двор.

— Дали някой ястреб не нападна кокошия свят? Или лисица? — залепи лице на стъклото Верка.

— Каква лисица посред бял ден! — храбро изскочи Митко. — Двойка по естествознание трябва да ти пише учителката!

На двора видяха Марко как тича и се брани, изпоцапан целият с яйца. Квачките се спуснаха към него като оси от всички страни, гъсоците съскаха и забиваха човки в краката му. Той хвърляше къч, подвиваше опашка, приклякваше, въртеше се и тръскаше глава ту на една, ту на друга страна. Една кокошка кацна на главата му и почна да го кълве, като че в козината му бяха останали житни зрънца. После почна да рови чорлите му и да рита с крак, като че си прави полог в косматата му глава. Едва го отърваха. От мълчаливия му натъжен поглед разбраха как се бе стигнало до тая свада. Самотен, изоставен, Марко бутнал с муцуна незаклучената вратичка и отишъл да види само какъв е тоя весел глъч в кокошарника, а не за да прави пакост. Но кокошките вдигнали такава олелия, че той, без да иска, ритнал полозите и сам се изпоцапал със запъртъци.

— Грешката си е наша! — каза виновно Митко. — Магаретата денем не спят.

— Мъчно му е на Марко! Плаче! — натъжи се Верка.

Мъчно беше на Марко да живее сам. Всички бягаха от него. Нямаше си ни баща, ни майка, никакъв род. Кръгло сираче, напъдено от дядо Станой, воденичаря, тръгнало само по полето, невръстно дете още, да си търси хляба... Но само с хляб не се живее. Трябваша му на Марко другари да си играе, да си говори, да си пее и се смее. Как се зарадва той, като видя розовичките, чисти, измити прасенца, със зурлички и прозрачни ушенца. Той искаше да се сближи с тях, пристъпи, усмихна се на малките, но майка им дигна страшна грухтия и връхлетя върху него.

— Уу-аа! — процепи Марко двора, задави се от страх и побягна. Препъна се веднъж-дваж, сърцето му щеше да се спуска. Едва избяга. Втори път не рачи да закача прасенцата. Остана пак сам край пътя да хрупка магарешко тръне.

— Уу-аа, уу-хуу... — запреде той тревожно, когато страшно бръмчене се зададе откъм пътя.

Той дигна глава, огледа се и закова уши. По пътя три пъти на ден минаваше кооперативният камион, натоварен с млякото за децата от града. Шофьорът обичаше да стряска Марко — камионът връхлетя право върху него. Марко помисли, че ще го сгази, отскубна се и вдигна облак прах по пътя. Удари през нивята, изпотъпка житото. Загуби се. Напразно Верка и Митко го търсиха. Той отиде далече, далече — там, където пасеше кобилата Марта. Искеше да ѝ се оплаче като на леля, че всички го гонят, обиждат го, сдумали са се да го погубят. Ето сега камионът насмалко щеше да го сгази. Защо го дебнат и мразят? Нали в стопанството има място за всички, нали всички трябва да бъдат равни?

— Помисли си сам, може ти да си виновен! — тихо процвили кобилата Марта.

Марко не беше свикнал да мисли — чакаше другите да му кажат всичко. Но кобилата си пасеше — не ѝ беше сега до оплакванията на чужди дечурлига като Марко. Малко ли бяха нейните главоболия? Тя си мислеше какви работи има да върши, след като се напасе: копитата ѝ ще подковават, сеното ще вози, до съседното село ще ходи...

Марко я погледна, почака и си тръгна. Ето, и тя не го разбра! Най-после той се обърна към нейното конче. И както става между роднински деца, бързо се разбраха. Допряха муцунките си и си казаха мълчаливо всичко.

— Всички са против мене — казваше Марко.

— Защото нищо не работиш! — укори го кончето. — Ти си по-голям, навърши вече две години. Вземи да работиш и ще видиш, че всички ще те заобичат. Аз как помагам на майка, навсякъде с нея ходя.

— Че ще ми дадат ли работа на мене?

— Бай Първан е добър гледач, помоли го, той ще ти намери.

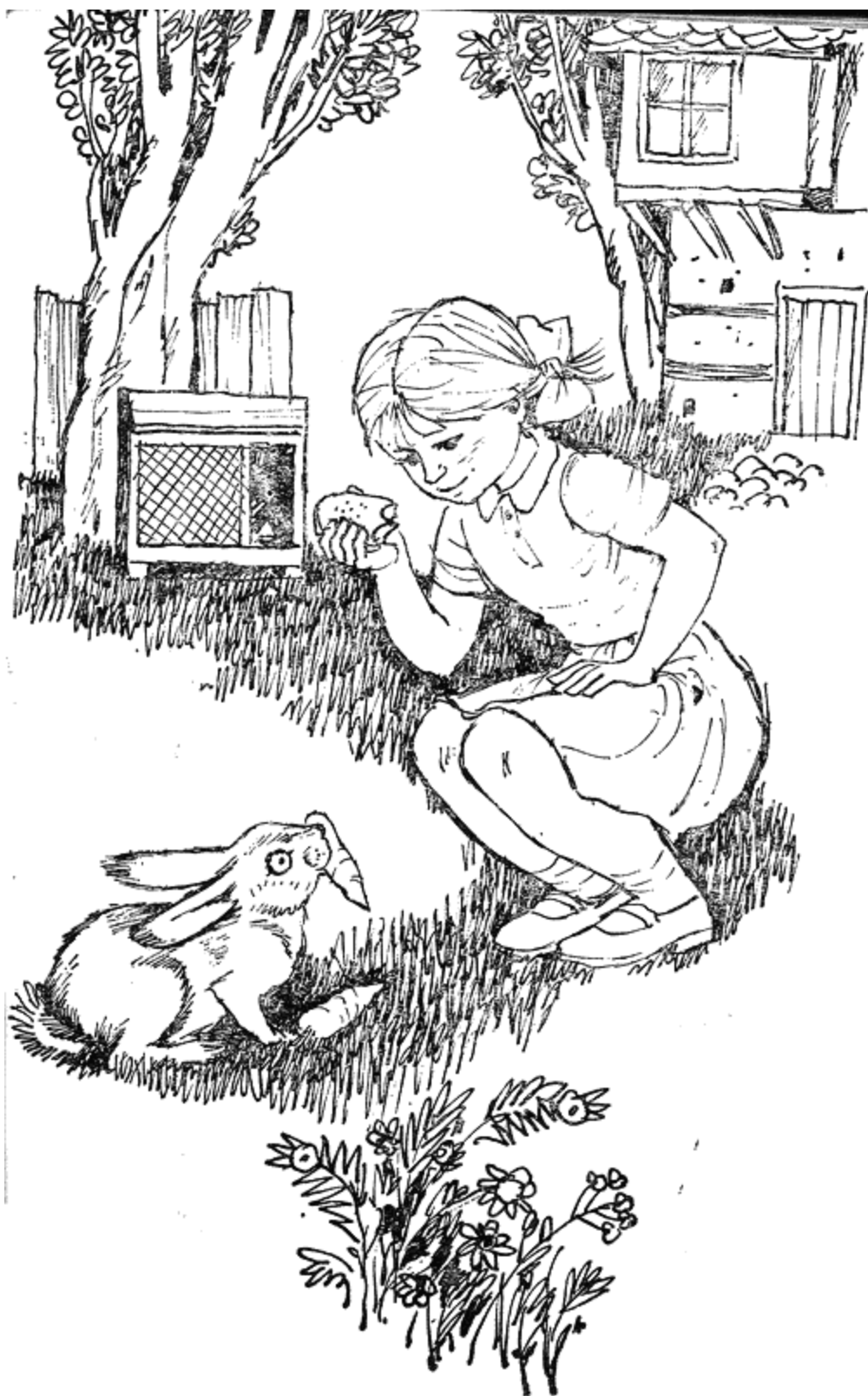
Митко и Верка се пребиха да търсят Марко, но не го намериха. Вечерта се върнаха уплашени, че ще им се карат. Но когато влязоха в двора, видяха, че Марко се е прибрал сам. Вместо да го набие, татко им го беше нахранил.

— Оставете го, от утре той има да върши важна работа!...

— Уу-хаа, уу-хаа... — събуди ги рано сутринта Марко.

Умит, вчесан, баща им го впрягаше в една малка шарена каручка, за да разкарва храната на кооператорите по блоковете. Митко и Верка плеснаха с ръце и се втурнаха да го гаят и милват. Кокошките, прасетата, телетата — всички му се радваха. Марко вече си имаше другарчета. А когато откриха обща кухня на полето, обученият вече Марко дадоха на пионерите да обслужва заедно с каручката тяхното опитно поле.

ЦОНЪО ДЪЛГИЯ

Заекът, за който ще ви разкажа, се роди в кафез и порасна в кафез. Той не знаеше какво е навън. Беше живял в тъмница. И когато го изтърсихме от чувала и го вързахме за крака, той разбра, че се намира някъде навън. Усети свеж мирис. Буташе с муцуна, а не опираше в телена мрежа. Вдигна глава — не се блъсна в тавана. Подхвърли задница — не опря о нищо. Можеше да ходи нашироко.

— Пр-р-р! — изпръхтя той и тупна с крак. Миризмата на зелено го опияняваше. Тревата сама се навираше в устата му. Той я близна и хрупна. За пръв път ядеше трева нескубана, недокосната от чужди пръсти. Трева с корен в земята. Дръпна я, тя си остана здраво вкопана, само връхчето ѝ прегриза. И отскочи към друго стръкче. Можеше да се храни се с връхчетата на нови и нови тревички.

„Чудна работа — мислеше си зайчето, — какво стана, къде се намирам!“

Вързахме го с едно не много дълго въженце за върбата пред къщата. Но то му стигаше да обикаля и изучава какво има наоколо, позволяваше му дори да подскача. И когато подскочи два-три пъти, зайчето много се зарадва, че краката му служели и за това. Но въженцето го дръпна като детска ръка и то самичко се върна. Отиде чак до напуканото стъбло на върбата, почеса се и се послуша. Долови стъпки. Някой идеше. Може би същият, който го е хвърлил в тъмницата, идеше да си го прибере отново. А то не искаше и се сгуши под хроста до върбата. Сърцето му биеше ситно като барабанче. Стъпките отминаха, то подаде муцуна, вирна уши. Беше тихо. Нямаше никой. Само върбата шумолеше с увисналите си клони. И то пак се завъртя като конче в харман, душеше всяко коренче и тревичка. Изглежда зайчетата се раждат по-умни, отколкото малките деца. Ако им попадне копче, пиронче, или карфица, ще ги глътнат и ще умрат. А зайчето отровна трева няма да хрупне. То познава самичко какво да яде и какво не. Усеща с носа си. Затова пък заешкият нос не е като на малките деца. Горната устна е пукната, може би за да обхваща всеки корен и всеки бурен, да го опипва и ако му горчи, да го изплюва. И зъбетата му не са като на малките деца. Той не ги сменява, не ги хвърля на покрива и не вика: „На ти, врано, костен зъб, дай ми железен!“ То се ражда с такива острички като стъргалка за моркови зъби. И както се въртеше зайчето, доближи едно крехко стъбълце, но

не му достигаше само педя да го обели. То взе да рита с крачета, да гризе въжето.

Слънцето изгря и децата изскочиха.

— Зайчето го няма, мамо, къде е зайчето? — запищя детски глас. Зайчето едва сега разбра, че е донесено в някакъв двор, за да забавлява детето на стопаните. Ето, излезе и майката в зелена като зелка рокля, а после се появих и аз. Моят нос сигурно му се е сторил продълговат и червеникав като морков. Започнахме да търсим зайчето. По едно време на Светлана се мярна бяло като гъбка петно.

— Ха, ето го нашият дългоушко! — скочи тя като куче и от радост сякаш излая. — Отвързало се е!

Сърцето на зайчето пак затуптя като барабанче. Ушите му приклепнаха. То подскочи, ала Светлана заби пръсти като куки в кожухчето му. Хвана го, но не знаеше как да го държи. Зайчето не беше котка, за да го подхвърля така. Щеше да счупи кръста му, като го преметна.

— Не тъй! — казах аз важно. — Ей тъй... за ушите. Агънце се хваща за краката, а зайче за ушите. Затова му са дълги ушите!

Провесих зайчето, то почна да рита с крачка. Бялата козина на коремчето му се разпуха. А пухкавото опашле се сви на топчица отзад.

— Дай аз, дай аз... — взе го Светланчето и пак си го гушна като котенце. Зайчето беше доволно, че тя го държеше кротко и се отнасяше добре с него. Върза го тоя път за шията.

— Ха така, сега не можеш да бягаш! — Донесе му в паничката мляко. Но то не бе виждало мляко и не близна. Даде му хляб, но то не бе яло хляб и не хапна.

— Да му дадем кремвирши!

Зайчето ококори очи, когато тя взе от чинийката си един кремвирш и му го тури под носа. Такъв крив морков не беше виждало. Прррр! Глупаво зайче!

— Заекът не е хищно животно! — засмях се аз. — Него хищниците го ядат. А той е тревопасно. Дай му тревичка, зеле и моркови.

Тя му скубеше тревичка, но зайчето не ядеше. До гуша му беше дошло от скубана тревичка.

— То ще умре от глад. Освен да ида на пазара.

Заради зайчето, без да я карат, Светлана взе мрежата и отиде. Донесе пресни моркови и веднага подаде на зайчето. То подскочи от радост и взе да гризе.

— Мамо, яде!

— Ще яде, какво ще прави. Ами ела и ти да ядеш!

— Не съм гладна. Мамо, спря да яде!

— Ще спре я, ти не знаеш ли, че зайчетата ядат по малко, ама често. Ела, зайченце, хапни и ти. Ако ти не ядеш, и то няма да яде.

Светлана си взе филийката и приклезна до зайчето. Като го видя, че гризе, и тя почна да гризе.

— Мамо, яде!

— Видя ли, че като ядеш ти и то яде. Яж повече.

Заради зайчето детето си изяде всичко. Остана една хапка и я даде на зайчето. Много искаше да сподели залъчето си с него.

— Вземи бе, глупчо, с масълце е намазана. И мармалад от сливи. Нали ти обичаш сливи!

Но зайчето не хапна.

— Стига, ще го умориш! — мърмреше я майка й. — Затова баща ти не ти купува никакво животно. Така направи с котето. Умори канарчето. Сега ще умориш и зайчето.

Заю Баю — викаше му най-напред Светлана. Но децата не могат да търпят животните без име. Особено пък Светлана. Тя и играчките си беше кръстила. На зайчето тури име Цоню. Така се казваше един дългун на съседите. Само че прибави към името Дългия. И покрай Цоню Дългия не мирясваше. Играеше с него като с кукла. На зайчето толкова му омръзна тая игра, че взе да жали за сандъка. Там никой не го пипаше, не го връзваше, нито го премятеше във въздуха, та кръста му препукваше. То цялото трепереше, докато стъпнеше на краката си. Така може сърцето му да се спуга.

Няколко дни зайчето стоя вързано за шията. И мислеше как да се отвърже. Въжето го душеше. Не можеше да го прегризе, защото беше под устата му. Рита, драска с ноктите, най-после се изхлузи.

— Свобода! — рече си тържествуващо. — Ей, какво нещо е свободата!

Глътна въздух с пълно гърло, но в същия миг се обърка накъде да хване. То беше обикаляло дни и нощи покрай върбата, знаеше много добре всяка тревка, всяка бучка земя беше подушило. А сега помириса

розите в лехата, гризна пъпките, още нецъфнали и се дръпна, защото нещо го боцна. Розата е сладка, но за да се хрупне пъпчицата ѝ се плаща с кръвчица или с вълна от кожухчето. То научи много работи тая нощ. Какво е папрат, под която лежеше, какво е ниска гърбава брезичка, която расте надолу, а не нагоре — и много хубаво расте, защото образува колибка за него.

Зайчето мислеше, че се е спасило. Нямаше го въженцето да го души. Заскача накъдето си иска. Ала то не бе от смелите. Стигна някакви колове, след това бухлати храсти, големи дървета, бодна го тел. Стой! Какво ли има по-нататък? Хем му се искаше да види какво има отвъд, хем се боеше да не попадне в клетка.

— Не! — каза си зайчето, опряло до оградата като до стените на затвор и самичко се върна. — Що ми трябва да бягам! Кой знае какво може да ми се случи. И няма кой да ме защити. Аз съм самичко, а срещу мене могат да излязат много.

То не познаваше никого, освен тия хора, които го бяха взели от сандъка. И сега мислеше за тях с признателност. И затова се въртя, макар и свободно, все около върбата, без да има въженце на шията.

— Леле, мамо! — изпищя Светлана на сутринта, когато се измъкна по дълга риза, като буба из пашкул.

Изскочихме уплашени. Някакво нещастие ли беше станало с детето! Майка ѝ държеше в ръцете си тупалката, а аз голямата лопата. Зайчето прилегна в треволяците и взе да се вайка. Защо не избягах. Сега ще ме убият!

— Прегризало въженцето и пак е правило опит за бягство. Неблагодарник! Аз толкова те гледам, а ти да бягаш от мене! Какво да ти давам, за да не бягаш?

— Няма къде да отиде! — казах аз. — Тука ще да е.

Зайчето чу стъпки, тежки, смазващи и се изплаши до смърт. Тупалката се размаха, като че ще бием малко дете по задничето, а лопатата затрака да го захлупи. То се вмъкна лазешком в брезовата колибка, но неволно прошумя и се издаде. Бягай, Цоньо! — рече си то. Аз пресякох пътя му преди да се впусне в дълго бягане и го хванах за ушите. Притрепера в ръцете ми, подви бялото пухкаво опашле и се мъчеше да прибере задните крачета към предните, защото бе свикнало да ходи гърбавичко и опънатият гръбнак го болеше.

— Ще му скова сандък! — заканих се и го предадох на Светлана.
— Зайците са скитници!

— Но това е питомно зайче.

— Щом не живее в природата, ще пакости. А виж как е обелило фиданките. И розите няма никога да цъфнат. Само затвор за него! Всичко ще опустоши.

Затворихме зайчето пак в сандък. Светлана още повече се грижеше за него. Научи го да яде и хляб. Чрез хляба разбра какво е човешкият живот, защото Светлана го внасяше чак в къщи и по стаите.

— Излез с тоя мръсен заек вънка! Ще вмирише стаята на заещина!

Зайчето обичаше своята миризма и самичко се чистеше. То вдигаше краче и започваше да го чеше, да си отрива муцуната, да си остри зъбите. Пъдеше мухите с големите си уши, оправяше се във всичко. И когато Светлана го потопа в легена, то цялото настръхна и затупа.

— Чакай да те окъпя, че си пълно с бълхи!

— И кърлежи имат зайците. Ако кърлеж се впие в кожата ти, ще умреш! — заплашваше я майка й.

— Сега ще изморя всички паразити! — принесе чайника детето и насмалко да залее сгушеното зайче, но майка й привика:

— Нали ще го попариш с тая вряла вода!

Светлана опита с пръстчето си и го дръпна. Една капка падна върху зайчето и то потрепера. Тя разхлади водата и взе да го облива. То дращеше в легена, но тя го държеше здраво за ушите и с една четка топеше в сапунената пяна и го миеше. За пръв път зайчето разбра какво е баня. Досега беше къпано само от дъжда. За пръв път усети хладка вода и мирис на сапун. Но никога не бе така измокряно до кости. То се разтрепера от студ.

— Я, какво грозно стана! — учуди се Светлана. — И как му тракат зъбите. Дали зайците умират от бронхопневмония?

— Ами да!

Светлана беше наскоро се привдигнала от тежка болест и се разплака. Зайчето видя сълзи от жалба по него и му стана драго. И порано момичето плака, но тогава беше от мъка, че е избягало, а сега го съжаляваше. Изглежда само у децата е останала жалост, защото на големите окото от нищо не им трепваше.

— Дръж го на слънце, за да изсъхне по-скоро! — рече майка ѝ.
Но слънцето се потули зад облаците.

— Не, аз ще включа електрическа печка.

Гряха го на електрическата печка. Полепналата му мокра козина мъчно съхнесе. Тогава тя включи машинката, с която майка ѝ сушеше косата си. Бръмченето, като от малка прахосмукачка, ужаси зайчето.

— Какво правиш ти? — стресна я майка ѝ.

— За по-бързо... Я как хубаво се къдри...

— Ти си по-глупава и от зайчето. Ами то ще умре от страх! — дръпна майката сушачката.

Цоню Дългия прерита и кихна.

— Хвана го хрема, мамо, какво да правим?

— Аз ти казах да не го къпеш. То не е като котките. Може и диария да получи. А зайците най-много от диария умират.

— Да викаме доктор, мамо!

— Няма заешки доктор.

За да не му е студено, през нощта Светлана го захлупва вътре в антрето, зад вратата. И на другия ден, като напече силно слънцето, го пуснаха. То беше весело. Много весело. Подскачаше.

— Светланче, стани да видиш Цоню Дългия какво прави!

Детето едвам отлепи клепахи. Мъчно се събуждат децата сутрин, когато е най-сладък сънят. Детските очи не са като заешките — и денем, и нощем ококорени.

— Ела да видиш, Цоню е станал цветар.

Светлана изскочи на балкона, личицето ѝ цъфна като цвят от утринното слънце.

— Цоньо бре! — извика му тя, но аз ѝ дадох знак да мълчи. Цоню провери всичките цветя и някои много му се харесаха. Там най-дълго клеча и ги одуха от прашеца; малката гледаше и не вярваше на очите си. Толкова сутрини тя не бе се сещала да погледне цветята. Радваше им се, но не се питаше имат ли нужда от поливка. А ето Цоню, какъв прекрасен цветар бил! Но когато слязохме долу да закусим, Цоню бе огризал най-крехките листенца на цветчетата.

— Ей, пакостнико мил, каквото искаш, ще ти давам, но не яж пъпките и листенцата, защото цветята ще повяхнат.

— Пр-р-р! — изпръхтя Цоню, тя разбра, че си признава грешката и обещава да не прави вече така. На другата сутрин тя сама се събуди и

излезе на балкона. Сега видя как зайчето усвояваше друг занаят, много по-труден. То дълго се въртя край оставения до масата стол, измерва го, опитва с предните крачета високо ли е, повдига се на задните, опира муцунка по седалото, измерва го хубаво, увери се, че е колкото ръста му високо и най-после се реши — доде да види Светлана, зайчето се метна отгоре на стола. Седеше и се облизваше. Това беше първият му скок.

— Ей! — мъркаше Цоню — аз съм бил силен! Тука има три метра височина!

От стола земята му се виждаше по-хубава. Тревичките лъщяха на изгряващото слънце, цветята пъстрееха. На Цоню му се искаше да узнае как ли изглежда светът още по-отвисоко. Той вече посягаше с лапи към масата. Но не се решаваше отведнъж. Поседя на стола, почувствува се господар, човек. Като в кресло седеше Цоню и размишляваше как да се качи на масата. Той си плю на петите и Светлана изахка, когато го видя, че се разхожда по масата. Все едно, че Цоню беше скочил на втория етаж, на балкона, и виждаше целия Балкан и слънцето блестеше като разтопено, заливаше дърветата и долините, всичко плуваше в злато.

Светлана не издържа и развълнувано се развика:

— Мамо, татко, елате да видите Цоню на масата! Стои на задните си крака, като че е някакъв началник на цялата градина! Остава да му дадем пръчка да командува, да преподава на животните и растенията. Ето, вижте го, като учител се разхожда!

Глъчката уплаши Цоню. Той трябваше да скочи пак долу, но не знаеше, че не може да скача надолу. Наведеше ли глава, завиваше му се свят, щеше да се пребие. Само котките скачат и падат все на краката си. Сновеше от единия край на масата до другия, тупаше с крак, но не можеше като кучетата да турне едното краче на стола, после другото, че после от стола да слезе на земята. То било по-мъчно, отколкото да се изкачи нагоре по стъпалата.

— Защо му е клепнало едното ушенце? — забеляза първо Светлана. — Да не се е наранил? Може би е оглушало!

Огледаха го. Наистина лявото му ухо бе увиснало на едната страна. И беше много смешно. Премяташе го на другата страна, като торбичка през рамо, но не можеше да го изправи.

— Това зайче е клепоухо! — казваха гостите ни.

За да покаже, че е толкова, зайчето клепваше и двете уши на едната страна, като момче, причесало перчема си настрани. И даваше цяло представление. Подскачаше във въздуха, правеше с краката си ножици, хвърляше къч, мятеше се като риба и всички се смееха през глава.

— Да не сте го водили при факира Мити?

— Не, то самичко, за пръв път... След като се качи на стола и масата, стана особено.

Зайчето тупаше с крака, мятеше уши, подскачаше, като да лапне някаква муха, чаткаше с крака, свиваше се на кълбо, пухваше се на земята, изтягаше се и ставаше дълъг, дълъг, та децата в един глас извикваха:

— Ей, Цоньо, като ластик се разтягаш! Непокорник ниедин!

Зайчето се радваше, че го изкарват непокорник. И най-много, че е дълъг. Хареса му името „Дългия“. В сандъка все това си беше мечтал: да се опъне веднъж, да прави големи скокове, че никой да не го хваща. Сега отведнъж скочи, но не на високо, а надълго, та изрипна чак при розите. Децата го погнаха, той направи още скокове, излезе извън игрището, вдигна се на задните крака и загледа гордо. Децата награбиха пръчки и го погнаха.

— Ела, Цоньо! Стой, Цоньо! — молеше се Светлана, но Цоню Дългия беше разбрал силата си, дошла от свободата, и с два-три скока, от храст в храст, шмугна се в шипковата ограда.

Отидохме и ние, големите, и едва го измъкнахме. И за наказание той прекара тая нощ в сандъка. Зайчето понесе наказанието си търпеливо. То се смяташе за виновно. Пуснаха го на свобода, изкъпаха го, а то се главозамая. Цяла нощ си мислеше за своите грешки. А и Светлана не спа заради него. Все й се струваше, че ще избяга.

— Добро утро! — събуди го тя. — Много се радвам, че си правиш самокритика. А защо тупа цяла нощ като затворник с налъми по стените на килията?

Зайчето не отговори.

— Сигурно е било вятърът! — каза си тя и му донесе прясна люцерна. Зайчето закуси добре. То обичаше прясна люцерна, макар че предпочиташе пресни моркови или прясно зеле. Закусваше и си мислеше за свободата. Няма по-сладко нещо от свободата. Когато е свободно, нищо не му тежи. Където иска ще отиде и каквото иска ще

прави. Колко хубави бяха тайните бягства, на големите скокове! Цоньо Дългия се почувствува самостоятелен. Освен брезата, видя шипките, леската. Разгледа боба, увил се покрай коловете и му замириса на зеленчукова градина. Може би ако имаше време, щеше да опита зеленчуците. Той съжаляваше, че не изучи всичко. И много му се искаше да може да събори с главата си дъската и да излезе. Ала върху нея имаше тухла и не една, ами две. А защо пък да чака вечерта? Защото през нощта светът изглежда друг, по-красив. През деня слънцето разваля всичко. А пък защо да не опита и през деня? Но през деня има толкова викове, през деня излиза всичко живо. На всяка крачка ще го спипат. Трябва да се крие.

Зайчето бутна един-два пъти, но само цицини му излязоха на главата.

— Какви душмани били хората! — бунтуваше се то, след като бе вкусило от свободата. — И немилостиви. Можеш да умреш, без сърцето им да трепне. И са много доволни, когато си добре затворен. Ако може, цяла скала ще сложат на капака. Да не можеш глава да подадеш.

Зайчето си мислеше, че заек заека не оковава. Само хората оковават другите. Заек не бие, само хората се бият. Той беше видял как бият Светлана и му беше жал за нея. Зайци със зайци не воюват, само хората воюват помежду си. Зайчето седеше в сандъка, биеше с главата си, тухлите мърдаха, но не падаха. Седеше то, ядеше и растеше и си мислеше за недовършеното пътешествие. Най-после една нощ, изглежда бе набрало сила, бухна с главата си веднъж капака и тухлите се хлъзнаха, но не паднаха. Удари втори път и те отидоха до края. Третия път ги събори. И с един подскок тупна на земята. Беше станал за три месеца голям заек, оправдаваше името Цоню Дългия. Ха сега! Заскача из градината. Нямаше никой, всичко спеше. И той тръгна да пътешествува. Тая нощ откри какво имаше при боба — бяха насадени краставички и тиквички. Не се усукваха покрай колове, а пълзяха по земята. Хареса му тоя живот на земята, а не на високото. Той се намираше в градината. Мечта! Всяко нещо преглеждаше, помирисваше и онова, което му харесваше, опитваше. Като градинар шеташе из градината. Подрязва младото зеле и вкуси от прясната салата. За пръв път ядеше зеле направо от корена. Донасяха му го все от пазара, омърлушено, опипано от стотина ръце. А ето тука, което си искаше,

направо хрупваше. Не, няма нищо по-хубаво от свободата. Славно нещо! Той беше само сънувал това! Приказка!

Зайчето навлизаше в своя мечтан свят, намираще се на отдавна търсена земя. Очите му светеха от радост. Струваше му се, че измина хиляда километра, но не беше уморено. Много неща, които бе си мислил в сандъка, постигна. Много огради прескочи. Всеки двор беше приятна изненада за него. Всяка градина — нова планета.

— Хей! — чувствуваше се Цоню Дългия като цар и седеше на зелките като на трон. — Защо ми е маса, като лесно се качваш, а мъчно слизаш. Днеска си много, утре — нищо! И те дебнат като враг. Няма по-хубаво нещо от свободата. Ходи си, накъдето ти око види, прави си каквото щеш. Най-хубаво е живот без хора!

Той тупаше от радост, гладеше мустаци, облизваше се и по едно време му се поиска да държи реч. Изправи се върху купчината със зеле като на трибуна и заръкомаха с предния си крак. Всички садива му бяха слушатели.

— Братя и сестри, зайци, всички живи същества в природата, освободете се от робията на хората, избягайте от кафезите им, прегризвайте въженцата, телените мрежи, излезте на свобода, станете царе на земята! Откривайте чудеса!

Но тъкмо в тоя момент, когато бе на върха на своето щастие, лавна отнякъде куче. Той потрепна и клепналото му ухо се изправи.

— Куче ли? По-страшно от човека не знам!

Той се почувствува герой, властелин на цялата земя. Ала кучето лаеше все по-силно и го приближаваше. Той смело скочи от купчината — вече имаше опит и скачаше надолу — и се свря между зелките. Не беше мислил за врагове извън хората. Защото беше питомен и знаеше само хората. Но тоя лай събуди наново страха му. И той усети, че сърцето му пак затуптя. Как искаше сега да бъде в сандъка. Как искаше детските ръчички да го сграбчат бързо, бързо да го пренесат там, под тухлите. Гледаше с ококорени очи да мерне човек. По-рано бягаше от хората, а сега ги търсеше... Ала нямаше никой. Беше тъмно. Кучето беше подушило дирите му, цепеше нощта, като гърмеж от пушка.

— Няма кучета ли? Живот без кучета ли? — сякаш кучето му се присмива и той искаше да викне за помощ, да се съберат съседите, да дойдат с греблата и лопатите, с брадвите и кирките да го спасят. Ала никой не се събуждаше от кучешкия лай. Зайчето усети, че врагът

наближава; отскубна се от градината и нали беше станал наистина Цоню Дългия, тъкмо когато кучето да връхлети върху него, той се изопна като стрела и с един скок прехвърли оградата. После втора, трета, бутна се в шипките и кучето напразно обикаля, не можеше да влезе в тая негова крепост, бодеше го като телена мрежа. Лая, докато се умори и млъкна. Зайчето, видяло острите му зъби, трепереше и си мислеше:

— Ето че дотрябва и телената ограда!

Цоню Дългия изброди целия шипков плет и се скри в малката горичка. Целия ден го търсиха, но не можаха да го намерят. От горичката се премести в едни трънаци, заличи следите си и кучето вече не го безпокоеше. Ядеше, каквото намереше, пиеше росата по листата и тревите, сладки коренчета гризеше. Беше далеч от шумовете, които го правеха неспокоен. Спеше, където замръкнеше. И тъкмо заживя вече на свобода, без врагове, една нощ усети, че към него припълзя, опирайки се на дългата си опашка, едно животно по-дълго от кучето и с по-дълга муцуна, без да лае, такова едно пъргаво, неуловимо като влечуго. Примъкна се до сами него и докато да скочи, ослепи го със светещите си очи, хвана го за шията и още преди да беше се опомнило, го удуши и отнесе.

АРТИСТ

Това беше най-красивото и най-непоносимото куче, което Светлана донесе в къщи, без да ѝ се сърдим. Имаше чуждестранен произход. Подарили го на един дипломат, когато напуснал страната, но не можел да го търпи и го дал на свои роднини. И там не се задържало. Тръгнало от къща на къща, никъде не се застоявало дълго, докато най-после попадна у нас. Хубаво куче, но много особено. Имаше на предните си крака по пет пръста, вместо по четири, а на задните по шест. Очите му нощем светеха. Обичаше децата, никога не ги лаеше или хапеше. Беше на три месеца, а изглеждаше на една година. Скачаше, лудуваше из къщи, радваше се на всеки, който му обърне внимание, вечно търсеше с кого да играе, да се забавлява. Децата ни бяха вече студенти, ходеха на лекции и от време на време му правеха компания, а той, Ролф, с такова име ни го предадоха, искаше да е главният в семейството. Дойде при мен, сложи лапи на коленете ми и чака да го помилвам, за да ме откъсне след това от работата. Ако го пренебрегна, започва да ме дърпа към вратата, за да го изведе на разходка. Звънне ли някой, Ролф се изправя чак до бравата и се мъчи да отвори. „Ще те набия, ще те изгоня!“ — ругаеше го старата, но той не разбираше от дума, нарушаваше порядъка, на който тя много държеше и който с големи грижи поддържаше. Само с нея Ролф не се погаждаше. Но веднъж тя забрави чантата си с парите в магазина и усети, че Ролф я дърпа силно назад, отскубна се от нея и се върна с чантата в уста. Чак тогава тя се сети, че бе я оставила на тезгяха. И от тоя ден ѝ стана вече мил, гледаше да му угажда и търпеше лудориите му. Веднъж Светлана закъсна и аз ѝ се скарах. Тя ми възрази и щях да я напляскам, ако ненадейно между нас не се хвърли Ролф и я спаси от наказанието. Той хвана с лапи ръцете ми, заби острите си зъби и може би щеше да ме ухапе, ако не бях снел ръка. Това учуди всички ни. Проучихме и открихме, че тая порода кучета имат осем наследствени качества, някои от които нашият Ролф вече прояви. Родът на това куче датираше от 1375 година. И колкото и да се е изменяла породата, най-

важните от осемте наследствени качества са се запазили: да обичат и да спасяват децата, да помагат и стават център на внимание. Обикнахме Ролф, но не можехме да го държим в къщи. Колкото порастеше, толкова по-буен ставаше. Лаеше, за да събира хората. Децата от етажите дотичваха да му се радват, но от долния една зла старица непрекъснато ни телефонираше да изгоним този пес, че ще се оплаче на кварталния отговорник. Мъчехме се да укротяваме Ролф, но той беше нехаен и неприятностите се увеличаваха. Из къщи се носеха викове: „Ролф, защо събори саксията? Къде си понесъл кърпата! Каква е тая връзка на шията ти? Гого ще те натупа!“ Потупвах го галювно, но той не разбираше от наказания. Изгонвах го на балкона, но той слагаше лапи на перилата, лаеше към улицата и се струпваха всички деца от квартала. „Ролф, Ролф!“ — викаха му те приятелски и още повече го дразнеха. Открехвах вратата, за да видя какво ще направи. Но той изскачаше на площадката, подушваше стълбището и бързо се прибираше. Един вид: правя, каквото си искам! И така живеехме в разпавии не само с него, но и помежду си. Много добро, умно куче, но не беше за нас. И търсехме да го дадем на човек, който обича животните, има свободно време и условия да го гледа добре. Гого, най-малкият ни син, намери едно младо семейство още без деца и им го заведе с верижката заедно. И от този ден започна тъгата по Ролф. Нещо липсваше в къщи, нямаше с кого да се развличаме. Колкото и чудно да е, и ние, големите, се бяхме превърнали на малки покрай него — вършехме смехории, глезотии, говорехме му като на непослушно дете, съветвахме го, мъчехме се да го възпитаваме. А сега нашият мил непослушник го нямаше вече. Щом се събудехме, чувствувахме това. Нямаше кой да търчи от легло на легло и да подръпва завивките. Дните без него станаха по-дълги и скучни. Нямаше го Ролф, който играеше като танцьор на задните си крака, скачаше като акробат, донасяше хвърлен предмет, сядаше в нозете и чакаше заповеди. Когато не ги получаваше, почваше своята самодейност, не много художествена — събаряше де-що срещне. Нямаше го Ролф и на закуска, и на обед, и на вечеря. Преди го учехме да яде всичко, а сега бяхме склонни да му угаждаме на прищевките. Без Ролф беше някак празно, самотно, тихо, еднообразно. Децата често се сещаха за него и когато им дойдеха приятели, все го споменаваха: „Ролф счупи тая амфора, нахлузи я на главата си, та я лепихме“...

Веднъж Гого ни съобщи радостна новина:

— Видях Ролф!

— Къде? — извикахме в един глас зарадвано.

— В парка! На разходка го бяха извели.

— Е, как?

— Подстригали са го. Станал е по-хубав! Подстригано лъвче.

— Дали е още в парка да го видим? — скочи Светлана.

— Сега са го прибрали, но всеки ден по това време го извеждат.

Там, при лебедите го пускат да играе.

— Позна ме и се хвърли да ме целува.

И се заредиха след това срещи с Ролф. Първа отиде Светлана и се върна с драскотини по ръцете от ласките му. След това жена ми затича нетърпелива. Тя разказваше с вълнение как се втурнал отдалече, сграбчил я в лапите си и изпоцапал бялата ѝ чанта от радост.

— Какво умно куче! Защо не живеехме навън някъде да си го вземем. Красота! И каква памет! Гледа ме и ми разказва всичко, и плаче. Истина ви казвам, плаче за нас! Едва го прибраха. И пак от верижката се извъръца и полайва, милото.

Последен се явих на свиждане аз. Застанахме като стари приятели един срещу друг, строги, но мили. Ролф пръв наруши тишината и излая, като че ли рече: „Дай си лапата!“ И ми подаде своята. Той умееше да се ръкува. Казваха, че там, в чуждата страна, следвал училище, но не го завършил, може би поради слаб успех или лошо поведение. Все пак личеше, че е минал школа на обучение. Имаше известни обноски. В зависимост от хората и положението им знаеше как да се държи. Пред мен и в къщи, и тук не се лигавеше. Седнах на пейката и той скочи до мене, без да слага главата си в скута ми. Чакаше разрешение, тогава подложи муцуна и аз я погалих. Той замря от щастие. Бях си взел една топчица. Хвърлих му я, той с няколко скока я намери в зелената трева и ми я донесе. Подложих му бастуна си, той се затича и го прескочи. Нарочно изтървах шапката си и той ми я подаде. За награда го почерпих с шоколадов бонбон, който ловко изчопка из станиола, като орех из черупка.

Редувахме се да го посещаваме поотделно и след това всеки разказваше за него. Поискахме да го вземем за няколко дни, но младите му стопани не се съгласиха. След това известно време Ролф изчезна. Проверихме да не е болен. Излезе, че и младото семейство се

е отказало от него, защото им се родило детенце, с което се занимавали. Къде беше попаднал Ролф, загубихме следите му и почти бяхме го забравили. Веднъж дойде у нас една роднина на жена ми и каза:

— Знаете ли, че вашият Ролф играе в цирк.

— Ами! Това ще да е друго куче.

— Не, вашето е. Ролф. Така и съобщиха: „Сега артистът Ролф ще изпълни номер с топка!“

Едва намерихме билети и отидохме всички. Много интересни неща видяхме, но чакахме с нетърпение номера на нашия Ролф. В първата част не се яви. Може би е заменен номера му с друг! Във втората част също го нямаше. Едва към края смешникът Боби весело обяви:

— Сега ще видите най-младия акробат... — плясна с ръце и из пътеката изтича той, нашият Ролф.

Познахме го само по муцуната, защото тялото му беше облечено в пъстро жакетче. Погна хвърлената му топка, ритна я като футболист, тупкаше я лапи и обикаляше арената, без да пропусне удар. Чакахме с нетърпение да мине край нас. Нарочно бяхме взели места на първия ред, за да го видим отблизо. Той биеше топката с глава по няколко пъти, без да я изпусне на земята, лягаше по гръб и я прехвърляше от крак на крак. Наистина акробат! Кога и как ли се е изучило, милото.

— Казват, че това куче ходило чак в Турция на спектакъл и вестниците писали там за големия му успех! — дочухме да се шепне зад гърба ни.

Милият Ролф. Артист! Със задгранична слава! Как не забелязахме ние първи дарбата му! Бихме му прощавали всичките произволи и лудории! Ако и циркът не беше го открил, щеше да загине, като много млади таланти!...

Когато доближи до нас, Светлана не се сдържа и извика:

— Ролф, Ролф! — и протегна ръце.

Той се стъписа отведнъж, усмихна се и с лъвски скок се метна през оградата и гушна задъхан къдравата си глава в русите коси на Светлана. Всички изпляскаха и на кучето, и на нас, като на възпитатели. Нямаше какво, станяхме и се поклонихме. Може би имахме право, защото най-много ние го обичахме! А може би с поклон

искахме прошка от известния Ролф... у когото не бяхме открили най-важното — таланта!

КЛЕПЧО

Една зелена къщурка издига остър връх между боровете. Отпред — градинка с цветя. Цветята ръси с лейка малко момиченце с широкопола шапка. Птици прелитат над главата ѝ, пеят омайно, жужат

пчели. Момичето, унесено, не вижда как едно дребно на ръст куче, сплеснато, пъргаво кафяво куче, с прилепнала козина, дългокрако се вмъква в градината и безшумно обикаля къщичката. Търси нещо и все не го намира.

— Ооо, мънинкото, къци, къци, къци! — протяга му ръка момиченцето.

То гледа изпод клепналите големи, тлъсти уши и врътка късата си тънка опашка. По задните плешки и по хълбоците, и по главата е накичено с бодили. Това е порода „Шпаньол“.

— Това е порода „Шпаньол“ — казва с разбиране момиченцето на момчетата, които говорят за леки коли.

— Ти ми дай „Мерцедес“, пък дръж кучето за себе си! — обажда се един от братята й.

— Ела, къци, ти си гладно! — момиченцето изнася чинийка с мусака, останала от вечерята. — На, хапни си!

Шпаньолът не се поколебава и с два-три замаха на дългия си език обърсва чинийката.

— Както излапа всичко, тоя гладник заприлича повече на боянски Клепчо! — възразява едно от момчетата.

— Породисто е! Виж само как възпитано се държи, леко като с пантофки върви...

Породистият Шпаньол облизва напуканата си муцунка и лочи звучно и ритмично вода от коритцето под чешмата. Големите му, увиснали като салфетки уши, се намокрят, но той не ги повдига. Едва когато се напива, тръсва глава, метва ги като кърпи нагоре, та изплющават като мотоциклет. Светланка гледа умилно ваклата му муцуна, омазана, от която капе вода. Момчетата не й обръщат внимание. Тя отива в къщи и донася малко сиренце на кучето, за да го задържи. То във въздуха щраква зъби и хваща като пеперуда в капан хвърленото парченце сирене.

Момчетата се разбягват, чули бръмченето на лека кола.

— Запорожец е, познавам го отдалеч!

— Вартбурга бръмчи така, бе!

— Еее, излъгахме се, трабант е!

Никой не забеляза кога Клепчо си е отишъл. Момиченцето излиза, натъкмено за разходка.

— Мамо, къде ми е едната обувка?

— При другата! — обажда се майката от къщи.

— Няма я, къде си я забутала?

— Не съм ти бутала обувките, виж ти къде си я изритала! — излиза майката в антрето и показва на Светлана къде обикновено си събува обувките. Но сега момичето е надянало на крака си едната обувка и чака другата. То подскача смешно и търси.

— Попитай Клепчо! — засмяха се момчетата. — Сигурно той си я е харесал!

— Не може да бъде! Такова интелигентно куче... Шпаньол! — Момчетата и майката продължават да тършуват.

— Възпитаните кучета вземат само това, което им се даде! — казва Светлана. — Ако им хвърлите предмет, ще припнат и ще го донесат. Никога няма да вземат сами нещо!

— Ами ти като ги изритваш, той е помислил, че му ги даваш! — упреква я майката.

Светлана търси около къщата, из тревата, занича под боровете, но нищо не намира. Обаждат се от съседната къщичка дружките й:

— Еооп, тръгваме... за пеперудии!

— Няма ми обувката!

Момчетата дотичват на помощ и още от портата извикват:

— Ето я! Синичка, нали, с бели копченца...

— С бели, дайте я! — припва Светлана. Поема обувката, но преди да я нахлузи, казва:

— Ааа, едното копче го няма!

— Шпаньолът го е изял! — шегуват се момчетата. — Добре, че го уплашиха колите, та я е изпуснал.

— Видя ли, че твоят породист шпаньол излезе крадец!

— Ах, неблагодарник такъв! — възмущава се Светлана. — Аз да го храня с мусака, а той така да ми се отплати! Добре, че не е изял каишката...

— Знаете ли, че галошът ми, дето изчезна, може същият този породист крадец да го е измъкнал!

— И чорапите ни, още нови... — оплакват се момчетата. И тръгват на разузнаване. А момчетата със сакове в ръце поемат към ливадите.

Селото е отдалечено от вилата на Светланини. Момчетата вървят по шосето и слухтят. Вече не ги интересуват марките на автомобилите,

а разните породи кучета. И търсят да открият следите на едно породисто, Шпаньол.

— Тоя Клепчо не ще да е от тия вили, ама все пак да проверим.

— Чудно е къде носи тия неща и защо му са! Ако ги мъкне по дворовете, стопаните ще ги видят и ще кажат на хората... — момчетата влизат в първата вила. Стопанинът сопнато ги пита:

— Какво търсите, момчета?

— Едно куче, кафяво едно, порода „Шпаньол“.

— А защо го не връзвате, щом е такъв скитник?

— То не е наше! Ами ни отвлече някои неща...

— Няма тука такова куче!

Момчетата излизат смутени.

— Извинявайте! — вмъкват се в друг двор и питат стопанката: — Да сте видели, леличко, едно куче, жълто такова, с клепнали уши?

— Ааа, търчи тъдява едно нахално, навсякъде се завира...

— И мъкне, какво му попадне, нали!

— Не знам дали мъкне, защото аз си затварям портата и щом подаде муцуна, гоня го.

— А да знаете чие е? — питаха децата, но тя не отговаря.

— Тука не е регистрация на кучета! — отвърща съседният стопанин.

Но децата продължават да го търсят. Надничат из храстите и дворовете, но напразно.

На другата сутрин боклукчиите спират с колата си пред кофите. Светлана ги пита:

— Ей, чичко, едно куче, жълто такова, с дълги уши, дохожда у нас. Не знаете ли чие е?

— На прокурора е.

Момичето се развиква към братята си:

— Вие разузнавачи се пишете, а нищо не открихте! Аз, аз знам чий е Шпаньола!

Момчетата я заобикалят и тя шепнешком им доверява:

— На прокурора е!

Те хукват към къщата му, която е на края на вилната зона, близо до селото.

— Много добре! Ще идем да се оплачем на прокурора, че държи в къщата си крадец!

Боклукчията пита усмихнат:

— Да не ви е дигнало нещо?

— Много работи: на мене галош, на сестра ми обувка, на тате пантоф, на брат ми чорапите... Сигурно ги носи в двора на прокурора!

— Ами, е-е там, в Радин дол е цял бит пазар!

— Така ли? — Момчетата и момиченцата се втурват към дола.

И тъкмо да скочат в храсталаците, ето го насреща им Клепчо — мъкне един офицерски ботуш.

— Пшшшт! — Децата го виждат къде се мушва. Леко, дебнешком надзъртат в зелената клонеста колиба. Клепчо оставя ботуша и почва да души всяка една вещ, като че ги брои с носа си и сякаш установява, че всичко е на мястото си, клеква с изплезен от доволство език.

— Крадец, рецидивист! — извикват децата. — Обикаляш къщите, хората те хранят, а ти посред бял ден, хайдук такъв, отмъкваш по нещо!

Кучето скача уплашено, излайва и побягва.

— Хулиган! — почват го смело момчетата с тояги, ала кучешките крака са по-бързи. Кучето избягва и те се връщат към скривалището. Момиченцето стои смаяно и те също.

— Тука има цял рафт детски играчки: ракети, мотоциклети, вагончета от железници, кукли, шапки, шалчета, фустанчета, чорапки, пантофчици, разписки, вързани на пакетчета...

— Колко ли дечица са плакали и не знаят, че същият тоя Шпаньол, дете са го галили по красивата муцуна, със същата тая умилна муцуна е отмъквал една по една любимите им играчки...

— За какво му са, да го пита човек! Продавач ли ще става, или ще ги раздава на кучефермата...

— И каква дързост! Не мисли ли, че някой може да му счупи главата, ако го залови!

В надпревара ровят купчината. Понася се тракане, дим.

Най-после едното братче извиква:

— Ей, галоша ми! — Но докато сграбчва вехтия галош, вижда, че е продънен и го хвърля в камарата. — Моят беше здрав, да се огледаш в него!

— Вратовръзката на татко! — втурва се момичето.

— Татковата беше на по-големи раета.

— Ровете, може и чантичката на мама да открием!

Ровят децата, вдигат прах, ала нищо свое не откриват.

— Сигурно има друго скривалище. Той е голям браконьер... Как може прокурорът да държи такова куче — клептоман!

— Я да отидем при прокурора!

И тръгват. Наближават вилата му с хубава ограда. Гледат за кучето, не виждат жива душа в двора. В това време един „Москвич“ пристига. Слиза мъж със строго лице и чанта под мишница.

— Вие ли сте прокурорът! — изпречва се голямото момче.

— Какво има деца?

— Ние сме пострадали, другарю прокурор! — започва обвинителния си акт момчето.

— Не виждам да има следи от побой по лицата ви?

— Побой няма, но вашето куче...

Прокурорът се засмива.

— Но нашият Шпаньол не хапе.

— Не хапе, ама краде!

— Така ли?

— Да, това куче е клептоман! Цялата махала е обрало...

— Досега нямам никакви оплаквания...

— Защото хората не го знаеха, а ние го открихме! Еее там, в дола си е направило едно скривалище, а кой знае колко други има наоколо... Тръгвайте да видите! — И прокурорът, леко прикривайки усмивката си, тръгва към скривалището в горския дом.

— Всичко това той е домъкнал от къщите на хората, разплаквал е децата... Жестоко куче, хулиган!

— А откъде знаете, че той го е направил, имате ли доказателства?

— Имаме! Ние го видяхме, когато отмъкна обувката на сестра ми. Кажи, Светлана!

Светлана кимва с глава, но не смее да потвърди пред прокурора гласно.

— А може би боклукчиите са изсипали тия вехтории...

— И те са го видели, ще ги повикаме за свидетели. Само вашето куче е, другарю прокурор. Той е крадецът! Нали вие издирвате крадците и престъпниците, искате им строги присъди, в затвора ги

працате, или в трудово-възпитателни общезития. Трябва сега като прокурор собственото си куче да накажете!

Събират се всички деца. Дотичват и от селото. Започва се съд.

— Аз също ще докажа — чува се глас. — И аз, и аз...

— Добре, деца, но знайте, че за лъжливи показания ще отговаряте!

Дошлите от селото се смълчават, само тримата обвинители напират непоколебимо:

— Ако не го накажете, ще го заловим на местопрестъплението и прошка няма!

— Съд, съд! Нарушава реда и мира, свободата и играта на децата!

— Предявяваме също иск — да ни се заплатят всички откраднати вещи!

Прокурорът сериозно слуша.

— Така е, другарю прокурор! Ние не можем всеки месец да купуваме нови обуца, нови чорапи, нови играчки... Па и нашите ни се карат, че си губим нещата!

— Нищо, че е ваше кучето, съгласно конституцията, другарю прокурор...

Прокурорът едва сдържа усмивката си.

— Добре! Каква присъда предлагате?

Децата се объркват.

— Да му се направи последно предупреждение! — казва опрощаващо момиченцето.

— Амии, разбира ти един крадец от последно предупреждение! Нему трябва тояга! — казва едното момче.

— Но физическите наказания са забранени! — възразява момиченцето. — Вас като ви натупа татко, как пиците и викате на помощ мама!

— Тя ли е главен прокурор в къщи?

— Амии... — спотайват една тайна децата.

— Добре, идете я питайте тя каква присъда иска.

— Дайте ни го, ние ще го превъзпитаваме...

— А как? С позволени или непозволени средства?

— С позволени.

— По-точно? Защото издевателствата върху животните са забранени!

— Ще го пратим в кучефермата на Гара Искър. Там ще го поправят! Да видите какво възпитано куче ще ви върнем...

— Добре, деца. Изслушах оплакванията ви, но за да се издаде присъда, трябва да повикаме обвиняемия... — засмива се прокурорът. — Нали така правите и вие при другарски съд.

Децата се изненадват.

— Но той се крие като всеки престъпник. Хайде да го заловим и да го доведем!

Децата говорят едно през друго. Прокурорът се оглежда. Неочаквано иззад храстите се промушва и гузно се подава Клепчо. И току излайва, сякаш не е съгласен с обвинението.

— Ето го, дръжте го! — развикват се момчетата. Кучето изскача и изтървава една чанта.

— Какво следствие повече? Вижте! На мама пазарската чанта!

Прокурорът поклаща глава и тръгва засрамен към дома си.

— Благодаря ви, деца! За присъдата ще разберете най-късно утре!

Към скривалището идват майки с колички, баби с кошници, старци с бастуни, момчета скачат от велосипедите си. Всички ровят, търсят вещите си. Изведнъж се понася кучешки вой, жалостив и проточен.

— Най-послед прокурорът бутна Клепчо в затвора! — викат със задоволство старите.

— Горкият! — казват милостивите майки, като бутат колички с бебета.

Засегнати и незасегнати отиват към „затвора“ — мазето на прокурора, откъдето се подава муцуната на Клепчо. Той умолително лае за помощ.

— Ааа — махат му с пионерските си връзки момчетата и дюдюкат. — Намери ли си мястото най-послед!

Някои му хвърлят камъчета, други залъчета от кифли, но той не иска нищо.

— Милост искаш, а! Изтърпявай мирно наказанието си, че не можем да спим от твоя лай! — клатят му бастуни старите. — Инак ще

поискаме да те изселят. Тука няма място ни за клептомани, ни за хулигани!

Пристига с москвича прокурорът. Децата се дръпват, а после го заобикалят. Начело застават главните обвинители. Кучето е изкарано навън, но вързано с верига.

— Чичо, ама много тежка верига! Как страшно дрънчи!

— Всяка верига е тежка, деца!

— Ама то, горкото — обажда се Светлана, — ни ги яде, ни ги продава, ни ги използва. Защо сте го оковали с тая тежка верига? Стари неща събира, хоби! И татко има хоби, пълна е къщата с марки...

— Не може ли с въженце! — обажда се насърчено по-малкото й братче. — И по-дълго да е, та да се разхожда!

— Но и въжето се връзва в шията, деца!

— Аз му прощавам! — казва Светлана. — Помилвайте го!

РОШЛЪО

Върви по улицата един мъж на средна възраст, висок, строен, с хубаво настроение. Отведнъж влиза в отворената порта, отваря входната врата на големия блок и го виждаме как наднича в пощенската кутия, която го разочарова. Не се белее никакво писмо. Той се изкачва по стъпалата и спира пред партерния апартамент. Голямата връзка с ключове дрънчи. Той опитва да отключи, но е сбъркал ключа. Мушва втори, трети. Най-последно натиска ядосано звънеца. Отвътре се чува яростен лай. Той свива изненадано лице. Наднича през шпионката. Лаят се преплита със звуците на звънеца. Вратата се отваря и на прага застава дъщеричката Светлана — деветгодишно момиченце, прегърнало едно черно, къдраво кученце, което се мята и скимти.

— Не бой се, Роши, това е господарят ти! Слушай го! — казва Светлана и повдига кученцето, усмихната към баща си. — Татко, подарявам ти го по случай рождения ти ден!

Бащата влиза вътре и няма как, трябва да благодари за подаръка, колкото и неочакван да е той.

— Добре, но ти си много подранила... до рождения ми ден има няколко месеца!

Той съблича шлифера си и го окачва в антрето. Светлана се умилква около него, иска да го спечели.

— Ама аз ти го подарявам, защото... нали майките имат свой празник — осми март, а татковците нямат! Значи, всяко дете трябва да избере един празник за татко си! И аз избирам днешния ден и ти правя подарък: кученце от благородна порода, кралски пудел! Трябва да ми благодариш...

Светлана пуска кученцето на земята в широкото антре. Бащата отбягва умилкванията, пролайването и душенето му, недоброжелателно се отнася към новия член на семейството. Кучето разбира неразположението му и почва да лае. Бащата влиза в банята да се мие. Кучето наднича и следи господаря си.

— Роши иска да те чуе, татко. Кажи му нещо любезно.

— Мене главата ми се е объркала от чертежи и нямам време да ставам бавач на кучета...

Роши сякаш разбира думите му, влиза вътре в банята, подскача и ръфа крачола на строгия стопанин.

— Ааа, твоя Роши, Светланче, е много нахален!

— Не, татко, той иска само да ти се представи.

Отвън се звънва. Роши почва да лае. Любопитна съседка наднича от отсрещната врата.

— Ооо, вие си имате куче!

— Куче, куче! — излизат и децата на площадката.

Роши излиза на площадката пред апартамента. Той души децата. Те не се боят от него и даже го погалват по гърба. Светлана зарадвано гледа и си прибира кучето.

— Не мога да си почина от това куче! — чува се друга съседка.

— Тук има малки деца, ще зарази децата с тения!

— Само безстопанствените кучета носят зарази!

— Лелко, ти лоша ли си? — обръщат се децата към противницата на кучето.

— Който иска куче, да иде на село! — озлобена отвръща „лелката“.

— Че те, кучетата, дойдоха в градовете! — усмихнато защитава заселването на кучетата в градовете съседът й.

Кучето лае, та блокът трепери...

— Не можах на обед да си почина! — оплаква се лелката на съседките си. — Аз ще подам жалба!

Нощ. От големия блок сред София излита кучешки лай. Целият квартал ехти. По етажите светват лампи. Надничат сънени глави надолу към партера, чуват се викове:

— Не можем да спим от това куче! Няма ли съзнание тия хора! Има наредба да се пази тишина... Ние утре сме на работа, от нас се иска производство!

Така съкооператорите правят цяло среднощно протестно събрание.

Чува се свирка на милиционер. Някои вече в пижами излизат от сградата и молят милиционера:

— Чувате ли го? Цяла София цепи! Идете, моля ви се, и заставете стопаните да укротят това животно!

— Нямам право да влизам нощем по домовете...

— А как така ще оставите едно куче да ни разиграва?

Кучето излиза на балкона и надава още по-силен лай.

— Вие идете и се разберете! — вдига рамене милиционерът.

— Колко пъти вече? Кучето поставят по-горе от нас!

— Без заповед на прокурора не мога да вляза!

— Бе, гръмнете му веднъж, та го уплашете!

— А после? Така ли се стреля! Вие си имате доброволен отряд. Имате ОФ организация, оправате се! Да подаде председателят на домсъвета една тъжба и ще вземат мерки.

— Две молби досега и пак нищо! — отговаря председателят на домсъвета.

Милиционерът си записва нещо и отминава. Среднощното събрание все още гълчи и затихва вътре по стълбището.

На звънеца на семейство инж. Зелкови една ръка натиска бутона. Никой не се обажда. Само кучето лае. Натисва се пак. То още по-силно лае. Никой не излиза. Трети път продължително се звъни и кучето продължително, гръмко тресе жилищния блок. Най-после излиза по халат стопанинът.

— Какво има! — учудва се той.

— Вие ли сте инж. Зелков?

— Да, какво желаете в това необичайно време?

— Извинявайте, но по повод една жалба сме длъжни да направим проверка.

— Каква проверка по това време?

— Търсихме ви няколко пъти, но вие сте на работа.

— Да, гоним планове, кажете!

— За вашето куче. То има ли паспорт?

— Разбира се! — обръща се хазаинът, отива за малко вътре в апартамента и се връща с кучешки билет. — Ето, проверете! Регистрирано, ваксинирано...

— Да — казва цивилният, — документите му са в изправност, но то не е в изправност...

— То не застрашава никого с нищо! Редовно го водим на прегледи и имунизации... Има си санитарна книжка, ето, заповядайте,

и данъка сме си платили... Какво искате тогава!

— Искаме да се спазва наредбата на градския съвет! То не може да лае в забранено време!

— А написано ли е в наредбата кога е позволено да лае?

— Да! Винаги, когато не смущава живущите! Имаме сведения, че то лае и през нощта, стряска малките деца, не дава покой на гражданите. Ние с всички средства водим борба против шума, а вие държите едно куче, което нарушава тишината.

— Е, какво да го правим! Куче е, не може да не лае! Щом има позволение да живее, ще може и да си лае...

— Съседите са подали колективна жалба и аз направих проверката! Ето, чува се как страшно лае и ви съставям акт, моля подпишете се!

Стопанинът се подсмива и драсва нехайно подписа си.

— Първият път глобата не е голяма, но втория и третия... — тръгва си проверителят, а инж. Зелков притваря вратата възмутен.

В жилището на Зелкови започва неприятна разправия. Майката с мълчаливото съгласие на дъщеря си категорично защитава кучето.

— Няма да направим удоволствието на тия придошли софиянци!

— Да, ама аз не мога повече да плащам актове! Предупредиха ме, че следния път ще дойдат от санепидстанцията и ще го дигнат. Ако сами не го махнем.

— Че имат ли право?

— Имат, за съжаление, правото е на тяхна страна и трябва да се съобразим...

— Казахме ти да си направим една виличка и там никой вече не може да ни се бърка в живота!

— Не го давай, татко! То е по-възпитано от тях! Нали, Роши! — гали го Светлана по вирнатата муцуна.

— Ама гласа му не можем да преправим!

— А не може ли, татко, вечер да му даваме приспивателно? Мама всяка вечер взема хапче! Да даваме и нему по половин хексадормче?

— Много е! — казва бащата. — Като заспи, няма да се събуди.

— Тогава по четвъртинка, до сутринта да не лае!

— Че да опитаме довечера! — съмнява се инженерът.

— Ти сега го изведи, мама, да се натича и налае, и след обед пак, та да е мир днеска...

— Дай каишката, Роши! — вика Светлана и той сам отваря долапчето, захапва верижката и я донася. Светлана го връзва. Роши подскача буйно и проскимтява от радост.

Бащата и майката загрижено продължават:

— Тя ще страда много! — въздъхва майката. — Вината си е наша! Не ѝ даваме на улицата да играе, в училищния двор да се забавлява... Не може без другарче! Ако си имаше братче...

— Ще ѝ вземем котка. Котката е по-кротка...

— Ааа, цялата ми кожена гарнитура ще изподраци, като се размяучи, пак ще има оплаквания!

— Котешкото мяукане е свирня под сурдинка.

Съседите шепнат по стълбището:

— Всичко е решено с Рошльо. Ако и тая вечер лае, ще дойде санитарната кола да го прибере! — отвръща на запитванията председателят на домсъвета.

Изтощено от тичане, кучето се връща от разходка. Не изтърчава като друг път по стълбището самичко, а драци по асансьора. Искане да се вози. Светлана се съгласява. Роши се разполага вътре с изплезен език и му става много приятно, когато светналият сандък го понася нагоре. Ала скоро асансьорът ги връща на партера и те влизат в къщи. Роши не ще да яде, наловка се с вода и се просва като умрял на балкона. Но на вратата се звънва и той бясно скача. Показва се бащата.

— Татко, да откачим звънеца, Роши е много чувствителен към звънеца!

Бащата откачва жичката.

— Временно!

— Нямаше нужда! — казва майката. — Той ще си спи, каталясал е за сън.

— Ами ако посред нощ почне да лае?

— Тогава ще му дадем приспивателното. И аз понякога го вземам през нощта.

— Даа, ама ти не нарушаваш тишината... Само на татко понякога се сопваш!

Съседите не спят. Подават глави от балконите, поглеждат часовниците си и се питат:

— Какво става бе, комшо?

— Роши го няма никакъв. Изгонили са го май!

— Ами, видях го, върна се, дъщерята и с асансьора го повози!

— Ами защо не лае?

— Време е да почне!... — разтревожени са всички от блока. Жените излизат на стълбището и се ослушват. Някои дори не могат да изтратят повече и отиват уж по някаква работа.

Звънят, но звънецът не се чува. Почукват леко — чува се как изръмжава Роши. Съседките се разотиват — остава само най-любопитната, защото чува стъпки до вратата. И ето другарката Зелкова, любезна както винаги, се показва:

— Ааа, Дафинке, заповядай!

— Искях да те попитам само имаш ли нещо приспивателно, че не мога да заспя. Като полайваше Роши, май по-лесно заспивах... Па сега да не е нещо болно кученцето? Не му се чува гласецът!

— Аа, капнал е от игра и като се понаспи, ще се обади. На̀ ти за всеки случай едно хексадормче!

Зелкова изсипва една таблетка на дланта на съседката и двете присторено вежливо се разделят.

Минава вечеря, настава време за сън, отварят се някои прозорци, но Рошлю не лае. И тъкмо потъват в леглата стопаните, започва една канонада, много по-мощна от всяка друга нощ. Скача Зелкова, отчупва зрънце приспивателно, Светлана донася още топлото мляко, разтварят хапчето и привикват кучето:

— Ела, Роши, пийни си млекцето! Ето, и аз за сън си пийвам чашка мляко!

Обученото куче поема течността, облизва се и се опружва на постланото му чердже, пред телевизора, гледа заедно със стопаните първа и втора програма и там го оставят да спи. Заспиват всички. Но за общо нещастие изригва нов лай.

— Казах ли ти, че дозата е малка! Дай му половин таблетка, че да мирясваме до сутринта! — предлага Зелков.

— Я аз да попитам за всеки случай нашия ветеринар какво ще каже, да не би да отровим кучето...

Тя звъни по телефона. Никой не се обажда. Пак звъни. Пак никой не се обажда.

— Симови не ходят на гости!

— Кината са свършили, къде ли може да са! — и пак избира номера. Тоя път лицето ѝ се разведрява. — Ааа, извинявайте, Симо,

събудих ли ви? Много съжалявам, че ви прекъснах първия сън! Ние сме в голяма тревога. Нали знаете, Роши е буен, лае и стряска от сън съседите... Много неприятности. Ще го вземат в санепидстанцията. Като се видим, ще ви разкажа. Ами може ли да му дадем малко приспивателно? Или пък някаква успокоителна инжекция... Само така, за няколко часа, че и ние да дремнем малко. Е, благодаря ти, Симо. Паелате, откога не сме се виждали. Дано да е лека нощта!

Тя веднага размива половин хапче с топла водичка и дава на кучето. Скоро то заспива. Зелков изключва телефона. Всички заспват. Една мирна нощ. Не се трополи. Няма гласове. Наредбата за тишината е спазена.

На сутринта Роши спи непробудно. Една кола изгръмолжава пред портата. Санитарната! Събужда се Светланчето.

— Роши! — извиква тя, но Роши не става. — Хайде да те водя на разходка!

Кучето помръдва лениво, уморено. Тя му дрънка с верижката на главата. То едва се повдига, отпуснато, ни му се ходи, ни му се лае. Завързва го и го повежда. Друг път ще я събори по стълбището, а сега тя го мъкне. Хората я срещат и учудено поглеждат към кучето.

— Я, Роши какъв мирен станал!

Навънка децата подвикват: Роши, Роши! — но Роши е умърлушен. Върви като болен.

— Докторът каза, че не бива да става система! — казва майката.

В този момент се звъни. На вратата се показва доктор Симов усмихнат:

— Минах да видя Роши. Добре ли спа?

— Добре, ама сега е като болен.

— Който употребява опиати, така е!

— Не бива да го тровим повече, нали!

— Според мене най-добре е кучето да си живее естествен живот. Да тича навън до преумора и тогава естественият сън лекува всичко!

— Ние не можем да си зарежем работата. Светланчето двойка получи заради него!

Връща се Светлана с кучето. Докторът го преглежда като болник:

— Трябва да се отстранят дразнителите! Кучето не лае без причина!

— Е, какво, да изгоним хората от блока? Или пък него да ви предадем за опити?

— Не давам Роши!

— Не го даваш, ами я виж тетрадката си! Двойка и забележка! — размахва тетрадката бащата.

— Ех, малко съм се поизложила... — признава Светлана. — Защото Роши беше изял две-три букви от домашното ми. Другарката точно така ми каза: „Светлано, ти като кученце си изяла буквичката «к»!“ А аз исках да ѝ кажа, че Роши я е глътнал. Нали с „к“ започва думичката „котка“?

Бащата недоволно клати глава. Момичето продължава още по-старателно да заглажда грешката си.

— Но знаеш ли, татко, по четене се отличих: „Я кажете две думички, които да почват с буквичката «к»?“ И аз веднага дигнах ръка и издекламирах: куче, кокал, кучешка къщурка, количка, кайш за куче, куче космонавт! Другите се запъваха, а аз просто ги изкуках тия думи!

Бащата пак недоволно клати глава. Струва му се, че Светлана хитрува. Но тя изважда друга тетрадка:

— Другарката ме похвали: „Браво, Светлано, ти не само си написала добре домашното, ами си го и украсила!“ А пък аз само повторих с боички лапичките на Роши и станаха като розички. Видиш ли, че благодарение на Роши станах отличничка! Питай Вера, ако не вярваш! Техният телефон е...

— Добре, добре, отивай в банята да се изкъпеш!

Момичето, придружено от кучето тръгва, но веднага се връща и съобщава:

— А утре няма да учим! Ще ходим на трудова. Аз ще си обуя ботушите, защото ще копаем дупки за цветя в училищния двор. Имаме ли мотичка?

— Имаме, защо? — пита бащата.

— Така ни казаха, който има, да си вземе за да копае, а другите ще садят.

— Добре, добре, измий се и ела да обядваме.

Светлана отива. Майка ѝ подрежда масата за обед. Не пропуска да сложи в една паничка и на Роши. Бащата преглежда тетрадките на дъщеря си. Малката излиза от банята заедно с кучето, което се насочва към своето ядене. Тя сядна на масата и слага салфетка на врата си.

— Мамо, може ли утре Роши да дойде с мене на бригада?

— Защо?

— Ей така, да се наиграе... Нали и докторът каза!

— Глупости! — вика бащата. — Вие ще работите ли, или кучешко представление ще правите? Я не се навирай в очите на учителите, че остава в тефтерчето ти и това да напишат „кучкарка“!

— Роши ще се върти около нас, ще тича, ще се забавлява, а вие ще си отдъхнете за един ден, и цялата кооперация...

— Нека да го вземе пък! — моли и майката.

— Да го мъкне, да мирясаме! — съгласява се бащата.

Светлана скача и целува баща си по бузата. Същото се опитва да направи и Роши. После Светлана отива в стаята си и кучето я следва, приляга до краката ѝ, а тя почва да чете и пише. От лекарството Роши е още отпуснат. Разходката го е уморила. Той близва отпуснатата детска ръчичка.

На сутринта Светлана наднича зарадвано.

— Няма я санитарната кола!

Тя припка с мотичката на рамо, придружена от Роши към училищния двор. Децата весело ги посрещат: „Куче, куче!“. Момичетата зарадвано му протягат ръце, а момчетата го мамят: „Къци, къци, къци!“. Кучето стои свито до Светлана, клепе уши и върти рунтавата опашка. Дават му кифла, то не взема и троха. Едно момиченце му тика в устата сандвич, Роши не иска.

— Оставете го на мира, то е уплашено! — казва Светлана. — Няма да яде!

Децата продължават да лудуват, размахват мотичките и още повече го плашат. Роши се тегли назад. Светлана го гали по главата:

— Тихо, Роши, не бой се!

В този миг идва учителката.

— Имаме си помощник! — посрещат я децата с радостни викове.

— Ние сме дошли работа да вършим, а не да се забавляваме с кучета! — смъмра ги учителката.

— Разрешете, другарко, разрешете да остане! Вижте колко е послушен! — моли Светлана учителката.

Роши се изправя на задните лапи и прави „Слуш!“.

— Нека остане, другарко, ние ще бъдем много послушни! — моли Вера, дружката на Светлана.

— Каквото ни кажете, ще го вършим! — допълва второ дете.
— И извън плана ще работим! — моли трето.
— Нека Роши да остане с нас! — настоява отново Светлана.
— Молим ви! — излиза напред най-ниското от момичетата.
— Добре! Но слушайте: всеки от вас ще вземе по една леха и ще изкопае по петнадесет дупки в лехата! — уточнява учителката строго.
— Тая леха е моя! — вика едно от децата.

— Аз си я избрах! — спори друго.

— Другарко, вземат ми лехата! — протестира първото.

Всеки си избира по една леха и започва да копае. Светлана също започва. Роши души пръстта. След малко започва да рови надълбоко с предните си лапи и да изхвърля пръстта настрани бързо, бързо.

— Роши копае, Роши е цял багер! — викат отстрани децата.

Роши продължава да копае и скоро лехата на Светлана е готова.

— Роши, ела да помогнеш на мене! — моли го Вера.

Роши изкопава по една дупка на всяко дете. След малко децата започват засаждането на цветята — във всяка изкопана дупка поставят по един разсад. Тая работа е малко по-деликатна и въпреки че Роши иска пак да помага, не го допускат. Той тича радостно около тях. След малко цялата градина е готова — насадена е с теменужки. Децата събират хартийки и боклук на купчина. Верка докарва количка за кукли. Роши се върти около количката.

— Хайде да запрегнем Роши в количката! — казва тя.

Двете момичета започват да си свалят коланите. Роши се завъртва около едното и захапва панталона му. Панталонът се свлича и тя остава засрамена по бели гащета. Децата весело се смеят, хващат Роши и го запрягат в количката. Отначало кучето се дърпа, но щом го оставят впрегнат, побягва заедно с количката. Децата тичат около него. Натоварват боклука в количката и той отнася товара на бунището. После радостно се връща заедно с децата до градината. Отвън по улицата минава гражданин, който се спира и се заглежда в играещите деца.

— Хей, деца, защо мъчите животното? Това куче е за красота! Да го гледаш и да му се радваш... — казва на децата минавачът.

— Ние не го мъчим... — обажда се Светлана.

— Чичо, той иска да се труди! — пояснява Верка.

Отново напълват количката на Роши и той пак я откарва на бунището. С това работата е свършена. Децата вземат торбите си и си тръгват. Няколко деца съпровождат Светлана и Роши до дома им. На вратата погалват още веднъж за сбогом кучето и после остават малко да го почакаат под балкона.

Светлана и Роши излизат на балкона. Роши се изправя на перилата и весело лае на своите приятели.

В столовата на апартамента. Бащата крачи ядосан — очевидно Роши е направил новата си пакост, защото самият той е заключен на балкона. Светлана и майка й са се свили гузно на дивана и от време на време се опитват да защищават своя любимец. Но доводите на бащата са неоспорими:

— Снощи към два часа пак започна да лае... Все бълнува, че крадец иде! В спалнята без разрешение влиза и ни дърпа да ставаме. Отваря вратите на всички стаи! — мърмори ядосано бащата.

— С изключение на входната! — оправдава го пак майката.

— Да, с изключение на входната, защото там има секрет... Държи се като член на семейството ни!

— Не е ли, татко?

— Глупости не искам да слушам! — сопва се бащата. — Мъкне обувки по балкона или в банята, под гардеробите, та цели часове губим, за да ги търсим! Изгриза ръкавиците ми... издраска мебелите, стените... Вместо да пази къщата, той е най-големият разсипник!

— Той ще стане добър къщовник, тате! — мъчи се Светлана да успокои баща си. — Още е малък, все едно е в забавачница!

— За един месец ти отслабна с три килограма! — казва още възбуден бащата. — И това е от безсъние и притеснение! — обръща се към майка й. — Трябва да се обадим на санепидстанцията, за да се успокои детето!

— То е отделено от майка си като съвсем малко и сега чувства нужда от привързаност и ласки... — продължава да го защищава Светлана.

— Хубава работа! И ти сега ще играеш ролята на кучешка майка! Да го махаш това куче! Чичо ти Аспарух скоро има рожден ден! Ще му го подариш! — мъмри я баща й.

— Няма да му го подаря! — решително се противопоставя Светлана, заплаква и излиза от стаята.

Роши, който до този момент е наблюдавал всичко, се премества към стаята на Светлана. Родителите надничат да видят какво ще прави. Светлана отваря вратата на балкона и прегръща своя любим Роши. След това си ляга на креватчето си, а Роши на земята пред него.

— Лека нощ, мили Роши! — пожелава му Светлана и загасва нощната си лампичка. — Ако те вземе санепидстанцията, отивам с тебе!

Роши спи на килимчето пред леглото на Светлана.

Спят играчките, куклите, спи глобусът на писмената маса. Само малкият часовник с махалото не спи — трака и отмерва времето. Стрелките му показват полунощ. И изведнъж откъм балкона се подава глава. Вратата е отворена. Главата вече наднича към отворената врата. Повдигат се ръце, един крак тихо се прехвърля и тъкмо когато стъпва на балкона, Роши пролайва страхотно. Човекът замръзва на място. Кучето се спуска към отворената врата. Крадецът се уплашва и тъкмо да прекрачи обратно, Роши го захапва за крачола на панталона. Онзи силно го ритва, но кучето ръмжи и не се отказва от борбата. На балкона дотичва бащата на Светлана.

— Крадец, помоош! — крещи майката през прозореца.

Крадецът тупва на земята и побягва. Кучето се мята на балкона, лае. Отварят се страничните и горни прозорци — съседите надничат оттам. Запалват се лампи. Всички разпитват и всички викат един през друг:

— Какъв е тоя шум?

— Крадец, дръжте крадеца!

— Искаше да влезе през балкона!

— Ето го, завива зад ъгъла!

— Дръжте крадеца!

Инж. Зелков, както си е по пижама, се прехвърля през балкона и се затичва нататък. От улицата се задава автомобил на Народната милиция. От него изскачат двама милиционери. Идват да проверят нещо на балкона. Роши лае с все сили.

— Това ли куче трябва да приберем? — пита милиционерът.

— Не, моля ви се, Роши откри крадеца! — обяснява Светлана.

— Кучето има ли каишка? — пита вече разтревожен милиционерът.

— Има, ето я! — Светлана слага каишката на врата на Роши и го повежда. Роши веднага се стрелва, милиционерите хукват след него и Светлана.

Бащата и още няколко мъже ги последват. На балкона остава майката. Развълнуваните съседи гълчат от своите прозорци:

— Виж ти какво куче било! — казва един от съседите.

— А ние се оплакваме от него! — признава грешката си председателят на домсъвета.

— Добре че престанохме да му даваме приспивателно, иначе нямаше да открие крадеца — с гордост казва майката.

— Това е куче охрана! Утре, не дай боже, и с нас да стане нещо, то ще обади и на нас, и на вас... — обръща се съседката Дафина към злата „лелка“, която най-много е протестирала.

— За неговия глас повреда няма, както с телефоните! — добавя друг съсед.

Отведнъж Роши се отскубва и се совва с лай. Светлана изписква:

— По-бързо, Роши, ще го изтървеш!

Роши криволичи по следите на крадеца, влиза в дворчета, прескача прегради, бухва се във входове и мазета, Светлана го следва.

— Ей го, Роши! Побягна, дръж, дръж Роши!

Роши засича пътя на крадеца и забива зъби в крачола му.

— Ха така, Роши! — Крадецът иска да се отърве, рита, блъска, но Роши е безмилостен. Не му дава крачка да мръдне.

Групата се връща към автомобила. Милиционерите водят едного. След него върви Роши, вирнал победоносно глава. Милиционерите блъсват в колата заловения. Роши иска да влезе също, за да не изпусне крадеца. Светлана го поема с каишката. Хората от балконите се вълнуват.

— Хванаха ли го? — пита рошава съседка от горните етажи.

— Дали е крадецът, да не е станала грешка? — съмнява се възрастен съсед.

Светлана се приближава до балкона.

— Роши го залови! — потвърждава тя.

— Ама дали е крадецът?

— Крадецът, разбира се — потвърждава бащата. — Крачолът му беше скъсан. Милицията го пита: „Защо ти е скъсан панталонът?“ А

той: „Така си беше!“ — казва. А Роши лае, ще го разкъса! Едва го удържахме на каишката! — победоносно завършва бащата.

Светлана мило прегръща кучето през врата. Милиционерите затварят вратите на колата, но единият се подава през прозореца и успокоява:

— Прибирайте се, граждани, всичко е наред. И благодарете на кучето, лека нощ!

Колата заминава. Светлана тръгва с кучето си.

— Благодаря ти, Роши, миличък! — притиска го тя нежно на гърдите си и е готова като че ли да го разцелува. — Благодаря ти, Роши, миличък! — продължава да повтаря тя.

— Умник! — добавя успокоена и доволна майката.

— Татко, няма да го даваме на санитарната служба, нека си живее при нас! — Светлана иска да чуе думата на баща си след тази победа на Роши.

Бащата явно е променил вече решението си. Той погалва Роши по главата:

— Добре, добре — предава се окончателно той.

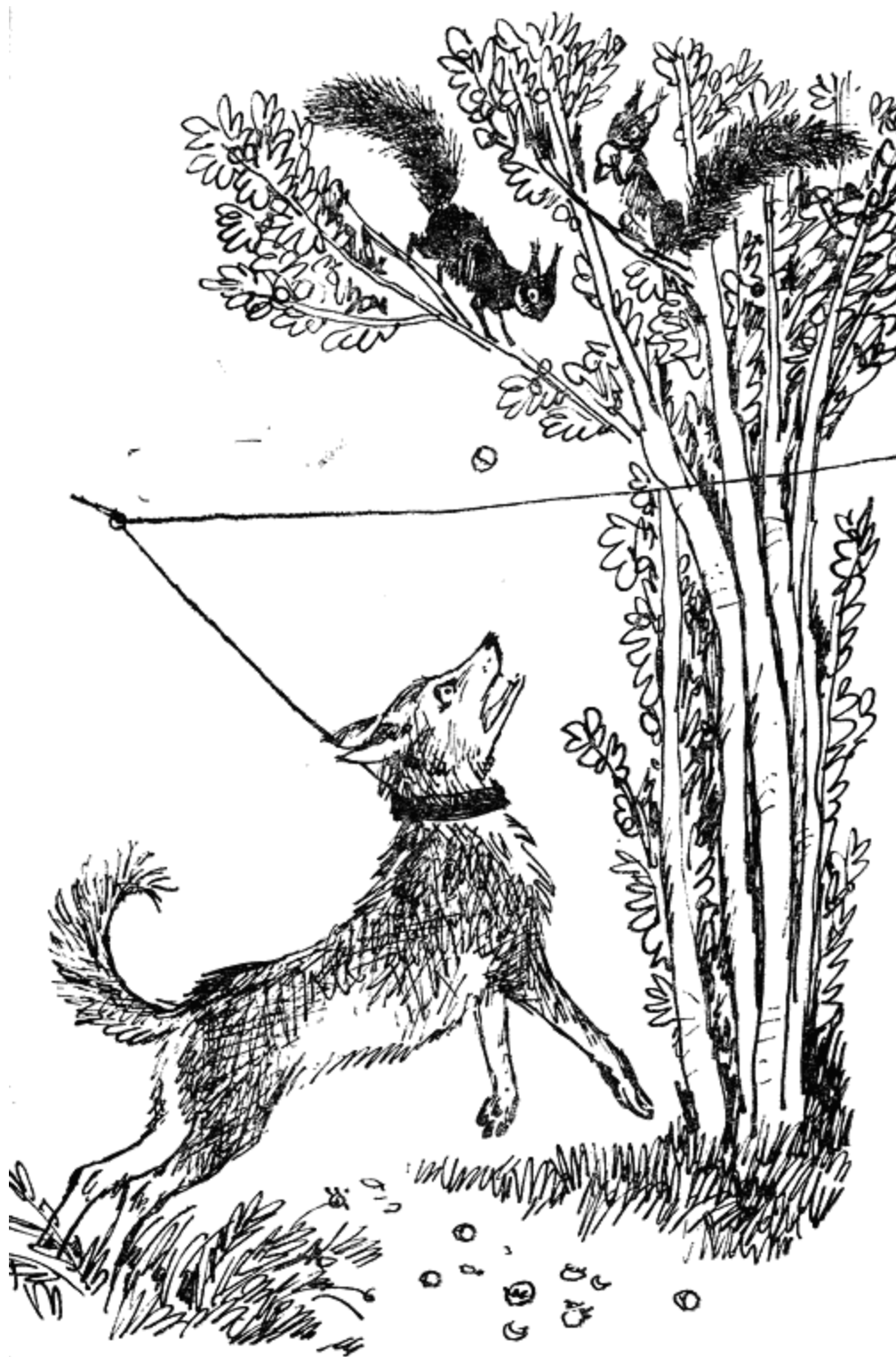
Светлана се хвърля в прегръдките на баща си. Роши подскача и го близва по лицето, като за благодарност.

— Добре, живеј у нас, Роши!

Семейството и Роши се прибират вътре.

В кооперацията един по един гаснат прозорците.

ЛИСИЧКО

В двора, близо до къщата, шумолеше разперен градински лешников храст, който всяка година раждаше едри, породисти, много вкусни плодове. Децата ги опитваха още руйни, едва забележими под

зелените къдрави шапчици, но никога не можехме да хапнем от тях, когато узрееха. Точно по това време ние заминавахме на море и катеричките ги изяха. Заварвахме земята посипана с черупки. И да не отсъствувахме, пакостниците пред очите ни най-предизвикателно се катереха, гризяха лешниците с ококорени насмешливи очички, или пък, ако бяха сити, сваляха шапчиците им и ги отвличаха като голи пупести бебета. Една ако прогонехме, две се явяваха, че после дохаждаше цяло семейство. Там, в лещака, денуваха и нощуваха. Толкова се чувствуваха господари, че не бягаха, разхождаха се по земята, забавляваха се, танцуваха около него, заловени за опашките си. Като в детска градина учеха малките как да играят, да се катерят и да пробиват лешниковите зърна. Беше ни приятна тяхната игрива гоненица по дърветата, маймунското скачане от клон на клон, гимнастическото люлеене надолу с главата и премтане във въздуха. Катеричките издаваха особени звуци, които не приличаха нито на мише скърцане, нито на котешко мяукане. Това бяха по-скоро фучения, така свирепо се преследваха, че ако се настигнат, струваше ни се, ще си изгризат кожата. Но те никога не се настигаха. Стържеха с нокти по стъблата, остреха си зъбите, изчезваха в други храсталаци и пак се появяваха. Хубаво си живееха и добре се хранеха катеричките в нашия лещак. И не щяхме да ги гоним, ако ни оставяха да вкусим поне малко от лешниците. Но те не ни зачитаха като стопани. Слагахме плашило с дървена пушка в ръка, но пакостничките не се плашеха, катереха се по главата му и му изгризваха носа. Затова тая година ние решихме да ги вардим. Толкова бяха отрупани клоните, че и децата повтаряха народната мъдрост: „Зимата ще бъде люта и снеговита!“ Гого, помалкият ми син, доведе едно изтървано селско куче. То имаше гладък ръждив косъм, остра муцуна и дълга рунтава опашка. Приличаше на лисица. И понеже беше мъжко, Гого веднага го кръсти „Лишко“. Замърсено, с бодли по козината, окаляно, свирало се по сайвантите, мело с опашка дворищата. Децата окъпаха скитничето, нахраниха го и го вързаха за опънатата тел до лешника, дето простирахме прането. Лишко скимтеше първите дни, но после свикна. Все там, под бухналия лешник му слагаха в съдинка храната и паничка с вода. Там то си живееше тихо, спокойно. Само когато някой чужд човек дойдеше, скачаше, втурваше се по телта и лаеше. Беше му даже приятно там, в неоградената къщичка. Поохрани се, лъсна косъм и се заизтяга

доволно. Въргалише се понякога и коремчето му се бялкаше като ризка.

Лишко забеляза катеричките и по цял ден се разправяше с тях. Сметна ги също за домашни животни като него и им джавкаше весело, дружелюбно, приятелски, както в селските дворове кучетата лаят на пилета, на кокошки, на агънца. Ако можеше да говори, щеше да им каже: „Хайде да си поиграем на гоненица!“ Изглежда и катеричките не се плашеха от него и приеха да си играят, без обаче да се доближават. Сядаха над главата му, наядоха се и пускаха черупките точно на муцуната му. Той зеваше да ги лапне, някои изпускаше, други схрускуваше и ядосано пролайваше. Те се кискаха и започваха да го замерват, чак в ушите и очите го улучваха. По гърба и опашката — навсякъде го накичваха като с репей, къдрави шапчици като цветенца поникнаха по лъскавата му козина. Лишко се отърсваше, дрънчеше обидено синджира, скачаше да се откъсне и ги погне, но не успяваше. Катеричките се смееха.

— Ти си един мухльо! — викаха му, а той джавкаше. Но те, като знаеха, че е вързан, та и по синджира му пробягваха. — Ти не си никакъв пазач, а един мързелан! Хвани ни, де!

— Ау, ау! — заканваше се Лишко, дращеше лешника, гризеше синджира. — Да ме отвържат, пък ще видите как ще ви изловя до една и ще ви съблека кожухчетата...

— Ние, ако речем, и носа ти можем да изгризем! — спущаха се те по-ниско, той подскачаше и удряше глава в клонките, а те се люлееха на по-горните го шибаха с краищата им.

— Аууу, аууу — побесняваше Лишко, лапваше бодлива шума и тракаше напразно остри зъби. — Опашките ви ще откъсна, ей така, да ходите за срам...

— Някоя нощ и ти ще останеш без опашка, ще я отрежем като с ножица, без да ни усетиш, и понеже опашки не ядем, ще я окачим на лешника да разберат стопаните ти какъв пазач си и да те изгонят!

Лишко се въртеше, свиваше опашката си.

— И без уши можеш да останеш...

Лишко клепваше уши, приклякваше на задни крака, подскачаше, но телта го дръпваше и той ги гледаше с насълзени от яд очи. Катеричките обраха лешника не нощем, а денем, както ги гледаше безпомощен пазачът.

— Жалко, че носиш името Лисичко! — взехме ние да го ругаем.

Кучето виновно пролайваше, протягаше умолително муцуна:

— Отвържете ме, ще видите!

— Само на вид изглеждаш ловджийско куче, ама иначе си дремлю, готован, лапач, а не пазач!

— Не е вярно, аууу! — избухваше оскърбено кучето и така скачаше, че телта прозвънваше като струна, която ще се скъса.

Не пуснахме Лишко, защото мислехме, че ще избяга, а пък дворът ни имаше нужда от него. Нищо да не прави, само да пролайва, стигаше. Къщата ни беше на края и всеки можеше да влезе и обере овошките. Ние ходехме там само в събота и неделя. И трябваше да има жива душа, когато ни няма. Ще вдигне врява и пакостниците ще се стъписат, съседите ще надникнат и видят. Освен това децата не можеха да държат животни в София и дохождаха да се порадват на Лишко. Ала кучето страдаше. Не можеше да понася примката на шията, искаше свобода, за да изпита и той радост. Катеричките, макар че изядоха лешниците до зрънце, висяха над главата му, слизаха на земята, обикаляха покрай него на такова разстояние, че да не ги докачи. Боричкаха се, преплитаха опашки, фучаха, сякаш играеха свой танц. Притъмняваше му пред очите като от призраци и започваше и той бясно да огъва телта, да ръмжи и рови. Мяташе се, изопваше се, гонеше ги, без да ги достигне. Понеже беше вързан, научи се да танцува на двата си задни крака. Лаянията му бяха страшни. Напразно тракаше острите си зъби. Нищо не можеше да стори на тия черни дребосъчета, жестоки и неуморни гризачи. Струваше му се, че след като лешниците се свършиха те започнаха да го бият с камъчета, като с градушка. По главата му се вдигнаха цицини. Той само ги гладеше с лапи, не можеше да ги оближе. Най-послед една нощ не издържа: дърпа, гриза синджира, опъва телта, такава страшна ярост го обзе, че се откъсна и погна катеричките. Те се пръснаха коя накъдето види.

На сутринта, когато Гого отиде да му даде храна, жаловито извика:

— Аа, Лишко избягал!

Около лешника беше изровена цяла яма, като че бе подкопан да падне — такава борба беше водил Лишко. По жицата, легнала на земята, имаше следи стъргани като от трион. Мислехме си, къде може да е отишъл Лишко, дали не се е върнал при стопаните си? Гого не

знаеше кои са те. Разпита съседите, никой нищо не можа да му каже. И тъкмо се канеше да го издирва от двор на двор из цялото село, откъм живия плет се прошумоля.

— Таралеж! — пристъпи дебнешком Гого, но насреща ни се показа Лишко с проскубана козина, уморен, задъхан, но в устата си стискаше една катеричка с изцъклени очички, примряла от ужас. Едва сега разбрахме защо се е откъснал от веригата. Не издържала ловджийската му страст, така се сгорещила, че желязото прегризал и се спуснал да отмъсти на злосторниците. Представяхме си как в тъмната нощ гони ту една, ту друга из гората. Те хвъркват сякаш на дърветата и се спасяват, но той ги дебне долу, прави се на заспал, на мъртъв; те доближават, душат, не смеят да се спуснат и от клон на клон се прехвърлят на друго дърво. Премества се и той и не ги изпуска из очи. Не им дава на земята да допрат. А на тия диви дървета няма нищо за ядене и пиене. Рано или късно катеричките ще трябва да слязат. Поне една от тях ще пратят до скривалището за храна. И те не изтрайват, слизат от съседните дървета, притичват, той ги погва, те пак се изкачват, прехвърлят се от връх на връх, за да затрият следите си. Но Лишко е добър ловец, той души, усеща вече отдалеч познатата му миризма, тровила толкова живота му, и се втурва подир тях, заплита се в павитаци, изподрасква се, но не ги оставя. Цяла нощ гони, до последни сили ги преследва и най-послед, със страшен скок, хваща тази катеричка и ето го, ръмжи и ни я носи радостен, че е изпълнил дълга си. Милият ловец! Колкото и да се мъчеше катеричката да се отскубне из острите му зъби, не можеше. Той я беше пронизал през ребрата. Тя шаваше, мятеше се, той ръмжеше от доволство, но не искаше да я умори. Само я държеше здраво с вирната муцуна, сякаш искаше да ни я предаде, ние да я накажем. Неговата грижа е била да улови престъпницата и да покаже, че не е никакъв лентяй, готован, мързелан, некадърник, лапач...

— Браво бе, Лишко! Ти си бил голям ловец! Истински ловец си бил! — погали го Гого. — Ти заслужаваш да те зачислим в ловна дружина.

— Бау! — съгласи се Лишко и чак след това признание пусна катеричката. Тя беше със съдрано кожухче, тук-там капчици кръв лъщяха по коравата ѝ козина, но помръдваше и дращеше с нокти по

тревата. Лишко милостиво я побутваше с муцуната, но тя полазваше по корем, гърчеше се, възправяше се и пак се просваше премаляла.

Ние излекувахме катеричката и я пуснахме. Дали тя беше разказала на другите катерички какъв ловец е Лишко, не знам, но на следната година за пръв път ядохме от нашите едри, вкусни, хрускащи лешници, чиито къдрави шапчици имахме удоволствието сами да сваляме.

ВЪЛЧАН

Съседите ни Яневи имаха всякакви овошки и като узрееха случайни минувачи ги обираха. Затова тая пролет си доведоха куче.

Още когато подаде глава из бялата „Волга“, се разбра породата му — вълча. То вирна уши, нахълта задъхано в празния тревясал двор и като дърпаше верижката, повлече и стопанина след себе си. Едва тримесечно, а имаше страшна сила и господарски се налагаше. Казаха, че някакъв полковник от техния край им го е подарил, а те бяха откъм границата. И кучето, може да се каже, имаше граничарски произход. Друго ние не знаехме за него. Викаха му Вълчан и биографията му за нас започна откакто Яневи го оставиха на вилата си и заминаха за града. Дворът им беше ограден с бодлива тел и Вълчан не можеше да излезе отникъде. Ние виждахме как клечи самотен и страда. Сновеше из двора, ровеше, душеше всяко местенце, за да намери пролука и щом го боцнеше телта, дърпваше се и обикаляше къщата, недовършена още, покрита, но неизмазана отвътре и отвън. Яневи работеха — и мъжът, и жената — бяха заети през седмицата и идваха в събота към обед, за да прекарат неделята и рано в понеделник да оставят кучето само. Интересно куче! Не понасяше самотата, а пък си кротуваше. Ако е друго, ще пици, та квартала ще процепи, но Вълчан се мушеше из треволяците, местеше се от сянка на сянка под дърветата, нюшкаше по прага, търсеше следи от човек, вмъкнал се неусетно през някоя от вратите на двуетажната многостайна вила. И домакините бяха странни като кучето си, сякаш бяха намерили пазач да им прилича по прав. Те нямаха време да общуват с нас — единствените съседи. Нищо лошо никога не бяхме си казали, но и нищо не правехме да се сближим. Идваха за малко, искаха много работи да свършат, все майстори им дохождаха и те работеха с тях. Не ставаше нужда да търсим помощ един от друг. Къщурката, в която живеехме временно лете, забутана между дърветата, не правеше никому впечатление и не привличаше и тях. Телената ограда ни делеше и отчуждаваше. Какво става у тях и какво у нас, не се интересувахме. Ние бяхме заети, сутрин излизахме на работа и вечер се връщахме. Но откакто дойде това куче, ние се разтревожихме. Все пак живо същество, душица, макар и кучешка. Забелязахме, че то и не хапва храната, която му оставяха. Лочеше вода изпод цъцрещата чешма, обкована с дъски, дъхтеше под овошките и като че ли плачеше, тихо, без глас. Струваше ни се, че тъжи за границата, за войниците, за дневните и нощни учения. Но кучето посърна. Изчезваше и пак се появяваше с клепнали уши, нещо необичайно за неговата порода. При дъжд то побягваше под навеса и

си мислехме, че просто там някъде ще умре. Когато Яневи дойдоха на третия ден, за да видят какво е станало с пазача им, те дълго се лутаха из двора, докато го открият. Вълчан се беше изопнал в изоставения покрит с мушама курник като в застава и не лавна, едвам го избутаха. Изплезил език, с хлътнали хълбоци, той се люлееше на тънките си крака, отпуснал глава, набоден с клечки и бурени, неузнаваем. Като че беше преследвал враг.

— Що не ядеш бе, Вълчо! — скара му се Янев.

— Аз ти казах, че постна манджа няма да яде. Щом е от вълча порода, то си е хищник и трябва да му даваме месо.

— Дай му салам!

Янева измъкна от торбата увития салам, отрязва две-три парчета и му ги хвърли. Кучето ги подуши, но не хапна.

— Кучето си боледува, съвсем естествено е, то е като дете, щом го отделиш от близките и му смениш мястото, страда. Я да е на границата.

— Я ти се обади на Шишко и го питай какво да му даваме да яде. Това куче ще умре.

Янев изтича до кабината край шосето и скоро се върна.

— Ще му забъркваш яденето с царевично брашно.

— Че това да не е прасе!

— Така е свикнало. Има месо, няма, царевично брашно трябва да има! — накладе той огън сред двора и на два камъка в една тенджера взе да бърка брашно. Но нали не ни беше работа, не можехме да им даваме съвети. Ако те ни смятаха за добри съседи, щяха да помолят: „Борисе, наглеждай кучето, моля ти се!“ Но те го оставиха може би нарочно да свиква със самотата, без грижи на човек. Не им знам съображенията, ала и сега, когато видяха, че кучето е зле, не се обърнаха към нас. Но въпреки че забъркаха и кукурузено брашно, кучето не кусна от специалитета им. Просто не му се ядеше.

— Това куче е болно, да го водим на лекар.

— Ще му мине, не го глези! — кораяше се Янев, упорит трънчанин.

Ала и жена му, упорита кюстендилка, си знаеше своето. И мляко му дава, и супа, и борш с кокали, но то само си наквасваше муцуната и я отриваше в тревата като в салфетка. Повече го привличаха кокалите, но сякаш зъбите го боляха от бездействие, та не му се щеше да ги

троши. Само ги овъргалваше с език и ги оставяше в копанката, където събираха мухите. Янев повишаваше гласа си, жена му замълчаваше, па току се сопваше. Почваха да се боричкат гласовете им, скарваха се, вдигаха врява — все заради Вълчан.

— Ти ще му оставиш това, което казват хората, бъркано с царевично брашно. Па ако ще, да пукне.

Жената нямаше какво друго и да направи, защото кучето и сиренцето, което бяха оставили, не хапна. Заминаха си Яневи разтревожени, но с надеждата, че пазачът им ще стъпи на крака. Пак не казаха: „Наглеждайте кучето“. Особени хора и двамата. Искат да го научат на самота и недружелюбност към съседите, да направят от него истински пазач, който само тях да познава и признава. Така си обяснявахме ние поведението им.

Дойдоха чак в събота и докараха върху покрива на колата една колиба, скована от стари дъски. Янев я внесе и я постави недалеч от чешмата, под голямата тополя, като караулка, на височкото, отдето се виждаха добре и четирите граници на двора. Явно, той добре бе пресметнал задачата на пазача. Ала кучето не искаше да влезе в караулката. То бе изринало с лапите си из копанката всичкото бъркане и изяло само месцето. Янев го дърпаше, замалко да откъсне шията му, но то се запъваше на краката си и теглеше назад. Идеше ми да му подвижна: „Остави го бе, съседе, то само ще си влезе!“ Жена му буташе кучето, но не можаха да го вкарат. Най-после жената излезе досетлива:

— То самичко няма да влезе, ами я ти влез и то по тебе!

Мъжът се сниши, пролази кучешки и го задърпа. Кучето като видя себеподобно четвероного, се поколеба, надникна и се мушна. Янев внимателно се измъкна и с огорчение въздъхна, като видя как се смеем.

— На псета заприличахме...

И пак заговориха с какво да го хранят.

— Пак от специалитета ще му даваш.

Докато бяха в събота и неделя, Вълчан чувствуваше хора около себе си, отпускате се и похапваше някоя мръвка и друга. Но не можеше да се съвземе.

— А бе я да му ударим една инжекция, че да се окопити!

— Остава и лимони да му даваш! — сопваше се Янев на жена си.
— Не си ли чувала за кучешката душа?

— Чувала съм за заешката.

— Ама кучешката от вълча порода знаеш ли, че е по-издръжлива от човешката!

— Ще видим дали ще го намерим живо до другата неделя.

Събраха се децата, гостите им и всеки предлагаше по нещо, хвърляха му шоколадови бонбони, фастъчки, плодове, айран му даваха против жегата — умориха го от грижи.

Когато дойдоха следния път, Яневи още от портата завикаха: „Вълчан, Вълчан!“ Но кучето не се обади. — „Вълчане, Вълчане!“ — ечна дворян, но никой не им отговори.

— Умряло е! Аз ти казах, ама ти с твоя инат... — взе да мърмори Янева и първа се втурна към кучешката колиба.

Намериха го да лежи по гръб — дъхти от жегата и си върти главата.

— Душица! — рече Янева разнежена, а мъжът ѝ със задоволство добави:

— Видя ли, че си е изяло яденето! Щом го научихме да яде, другото е лесно.

— Е, изяло е месото, дето му сварих и дадох скришно от тебе. А твоят качамак си седи.

— Ще яде и качамак, и печени киселици. Ти само не го глези. Ние от Вълчан трябва да направим верен пазач.

— Ами какъв пазач ще стане, като не може да лае. Е, на, викахме, викахме, а той мълчи!

— Ще пролае! Враг да се яви само!

Тоя почивен ден Яневи вече посветиха на ново обучение: лаене! Янев изгони кучето от къщурката с мъка, но то не пролая. Плясна го с каишката, дано изръмжи, но то само засука задница и отскочи.

— Ох, ох! — изпъшка стопанката. — Какъв пазач и разузнавач ще стане това куче! Тебе са те излъгали. Това не е никакво граничарско куче, никаква вълча порода.

— Вълча е! Не видиш ли как остри уши. И хищната му муцуна виж!

— Виждам, че нищо не излиза от тая муцуна. Трябва да вие, а то се свива, като мухльо, мижитурка...

— Лавни бре, Вълчо, та я опровергай!
Но Вълчан, навел глава, души и не слуша.
— Това куче е няма.
— Неми кучета няма. Неми хора има...
— Е, тогава е глухчо, като и името си не може да научи.
— Ще го научи и хоро ще играе!
Кучето клечеше между тях.
— Бау! — подканяше го стопанката, застанала умолително пред него.
— Ау, ау! — ръмжеше Янев изотзад.
Кучето гледаше някъде към телената мрежа.
Като че чува далечни войнишки тръби.
— Ау, бре! — сопваше му се домакинята.
— Ще лавнеш ли ти бе, или не? — цапна го с една пръчка Янева.
Кучето мълчаливо тракна зъби и отскочи, без дори да изпищи от болка.
— Ааа, видя ли, заболя го! Сега ще пролае — затича се Янев, а жена му съска кучето.
— Ха, Вълчо, а, а, а! Враг, Вълчане, дръж!
Но кучето не го погна с лай. Стоеше настрани, подвило опашка и сякаш му се чудеше на ума.
— Ама че тъпак! — върна се ядосан Янев. Какъв метод да приложи, за да пролае кучето му? Книги по тоя въпрос не можеше да намери. Отиде до кабината край шосето и се обади на Шишко, върна се и каза на жена си сопнато:
— Само ме правиш на смях! Какво искаш от едно тримесечно дете, да пее арии ли? Като му дойде времето, ще надуе баса, та квартала няма да може да спи. Така ми каза Шишко.
— Е, все пак не сме чули гласа му. И бебето пищи, реве, та се дере, а това мълчи! Немчо! Немтур ниедин!
Седнаха тъжни и замислени. Нямахше защо да питат повече хората, за да станат още по-смешни. Трябваше сами да измислят нещо. Другата неделя децата погнаха кучето, играха с него, лаеха те на най-различни гласове, цял ден цепеха ширината като кучешка сюррия, но Вълчан не взе участие.
— Да не страда от фарингит?

— Кучетата не боледуват от такива човешки гърлени болести. Ти им преписваш и твоите!

— Аа, виждал съм, че кучета кашлят.

— Когато се задавят с кокал.

— Имат си и те кучешки синусит и бронхит.

Тревогата по лаенето на Вълчан запълни и тия два почивни дни. Най-после Янев бе обзет от някакво прозрение:

— Сега ще пролае! — рече той усмихнат на жена си, както седеше замислен неделя вечер сред двора. — Я донеси от мазето звънци!

Той събираше звънци, всякакви овчи звънци, от най-малките, дъъркалчетата, до най-големите — имаше дори и кравешки хлопатарии. Жената изнесе на един прът надяната сбирката му и той закрепил тая звънкарница между клоните. И почна да бие едно подир друго звънците, като че изкарва нотната стълбица от долно „до“ до горно и обратно. Биеше той и гледаше към кучето усмихнат, сякаш то ще скочи, ще тръгне като подир стадо, изкарано на паша и ще провие. Но то дори и уста не отвори — лениво си лежеше и сякаш им се чудеше защо го безпокоят.

— Това куче е изрод! Обикновено шопско куче да беше, щеше да пролае при тая тревога!

— Не може да не пролае! Удряй ти сега, че аз се изморих! — разпореждаше Янев и жена му го сменяваше.

Хората наизскачаха да видят какво става. Като че стадо овци се спускаше от планината и пълнеше двора на Янев.

— Бий, това ще му напомни за стада. Нали е смес от овчарка и вълк!

— А бе, как ще му напомни за стадо и звънци, като то е на три месеца и въобще ни стада е виждало, ни звънци е чувало.

— Тръскай по-силно ти, ей така, всичките звънци да загърмят, особено тия, медниците, те най действуват... — разлюля Янев с все сила лоста и звънците задрънчаха. — То може да не е виждало стада и слушало звънци, ама си носи в кръвта и мириса на стадо, и звуците. То по инстинкт усеща... Виж, виж как начули уши!

Вълчан обаче помръдваше уши от досада и като не можеше да понася повече тая звънкарница, стана бавно и с провлечена опашка се мушна в колибата си.

— Брее, ама па диво куче! — изруга Янев и се отказа от по-нататъшното безплодно обучение.

Следващата неделя Яневи дойдоха, основно проучили въпроса за лаенето. Доведоха с бялата „Волга“ и един професор, който внимателно се запозна с кучето и каза, че няма никакви органически дефекти, но породата му е такава, мълчалива. Имало кучета, които много лаят, вдигат врява, викат помощ и без да има пакостници. А други пък си кротуват. Спотайват се някъде скрити и се спускат без да лавнат, изотзад, вбиват вълчите си зъби право в месото, събарят разбойника, ръфат го и го оставят безпомощен. Целият ден професорът им разправя за разните видове кучета.

Разбрали вече на какво куче са попаднали, Яневи решиха да започнат обучението на Вълчан в омраза към враговете. Те опънаха една гладка, дълга тел между двете дървета, вързаха го с дълъг синджир, толкова дълъг, че да може да си влиза и излиза от колибата, и го гонеха от единия край до другия. Синджирът дрънчеше, Вълчан търчеше, търчаха и те, Яневи, до изпотяване и задъхване. И чак тогава го оставяха. След почивка пак започваха тренировката. Нарочно го измъчваха, за да ги намрази. Не му дадоха ядене и след обед пак го погнаха най-жестоко и безмилостно. Вълчан скачаше на задните си крака, хвърляше се натам-насам, зъбеше се, докато се проснеше на тревата премалаял, с изплезен език. Два дни наблюдавахме кучешкото обучение и се чудехме на ума на Яневи — нямат ли други по-важни работи. Забавление ли беше това, или някаква цел!

Отидоха си и оставиха кучето на самообучение. То нямаше свобода да снове из целия двор. Синджирът го водеше по тела, душеше го за шията, Вълчан се мъчеше да прегризе кожената каишка. Тоя непреодолим, точно отмерен път го правеше зъл. Кучето ядеше с веригата, спеше с веригата, разхождаше се с веригата и като затворник се вбесяваше. Така го завариха, как се хвърля с лапите си като вълк, озъбва се и бялата козина на гърдите му настръхва, и цялото му същество се ежи, сякаш врагове се появяват напреде му. Отвързаха го, след като затвориха портата, за да не избяга. То ги оглеждаше недружелюбно, вземаше храната недоверчиво. Ако го погалеха, дръпваше се презрително, бягаше от тях.

— Това куче става вълк! — казваше с надежда Янева.

— Ами че така трябва да бъде! Колкото по̀ расте, толкова по̀ да се увълчва. Мене ми трябва сигурен пазач, а не домошар. Куче в апартамент аз не признавам!

С всеки изминат ден кучето ставаше по-зло й Яневи се радваха на своя успех. Привечер те го отвързваха и то сновеше лудо из двора, обхващаха го сякаш бесове, хвърляше се върху портата, натискаше с предните си лапи дръжката, мъчеше се да си отвори и да избяга от тази крепост. Но напразно! Дебнеше, спускаше се по невидими врагове и чак когато се умореше, се прибираше в колибата. Янев следеше нощния му обход покрай къщата и се наслаждаваше на неуморното му дежурство. Той домъкна една войнишка тръба, надуваше я и кучето търчеше като лудо от край до край.

— Граничар! — казваше той на жена си сутрин, преди да си тръгнат. — Имаме си граничар! Сега никой не може да припари тука!

И от благодарност той му оставяше по цяла тенджерка с варени кокали и го отвързваше, за да пази свободно къщата. Като нямаше нито врагове, нито крадци, дори жива човешка душа, Вълчан дебнеше птиците, котките, дори пеперудите го дразнеха и тракваше уста да ги налапа, или ги събаряше с лапите си върху тревата. Веднъж ръзкъса една кокошка, която се беше промъкнала през тела. И дълго не можеше да изплюе нагълтаната перушина. От този ден ние, че и по-далечните съседи, затваряхме вече кокошките си, защото те не знаеха да се пазят, не се плашеха от кучета, а най-дружелюбно се навираха около копанята. Виж, от леките коли вече имаха страх. Само да чуеха бучене на мотор или свирка, веднага побягваха и се спасяваха. Но тоя Вълчан, който не лаеше, а лежеше с проточена муцуна, сякаш спи, ненадейно се хвърляше, когато допрат до него птици или животни.

Веднъж Яневи дойдоха с дъщерята, голямата, която имаше изпитна сесия като студентка. Светла си беше натъпкала чантата с книги и щеше да остане на вилата няколко дни сама, за да се готви спокойно. Тя първа излезе от колата, усмихната, с бяла шапка, засенила бледото й лице и се втурна с искрящи очи към зелената порта. Очакваше да я посрещне Вълчан и да лавне от радост. Но когато влезе в двора, Вълчан го нямаше.

— Вълчане! — извика тя пискливо, като размахваше в другата си ръка кошничката с ядене, което лично тя му беше приготвила за през седмицата, да си го гощава и той да я охранява. Но кучето не се обади.

— Тука е, тука е! — извикахме ние през оградата.

Момичето се залута из двора и подсвирна. Вълчан пак не се обади. Разтревожената за съдбата му млада стопанка изведнъж страшно изпищя и падна върху тревата. Видяхме как без да излезе, скрито в голямата трева, кучето се хвърли разярено върху нея и я захапа за прасеца. Добре, че беше валяло и тя си бе обула ботушки, за да не се изкаля и омокри като минава през некосената трева на голямата поляна по пътя за тях. Родителите ѝ се бавеха край колата на незастлания, нерегулиран път, стоварваха багажи и тревожно разглеждаха мотора, който бе отказал на два пъти да работи. Те не чува писъка на момичето. Аз грабнах дърво, разкърних тела и се метнах в двора. Вълчан, хищник, стреснато изръмжа и побегна. Вдигнах Светлана, цялата разтреперана, зъзнеца от страх, дадох ѝ водичка с канчето, което винаги стоеше на чешмата, и тя се посъвзе. Плачеше тихо и плахо оглеждаше крака си.

— Ботушките те спасиха, Светле! — успокоявах я аз.

Янева онемя и изгърва багажа, когато разбра какво беше станало. Дотича и Янев и погна кучето с манивелата.

— Ще го убия тоя звяр! — крещеше той извън себе си, но Вълчан сякаш потъна в земята.

— Да не го беше насъсквал и връзвал, нямаше да се увълчи! На ти сега омраза! Малко е сред хората, та и кучето да ни хапе от омраза...

На момичето предложихме бучка захар, за да не би от страх, както народът казва, да ѝ се спуска жлъчката. Майката събра разпилените книги, а кошничката с изляната манджа подритна. Въведе Светлана в къщи, като повтаряше ужасена:

— Какво ще стане сега, ами ако е побесняло! Ще трябва веднага инжекции против бяс!

— Не, не, не искам! — плачеше момичето. — Отидоха ми изпитите, с това ваше куче!

— Ще го застрелям! — гърмеше гласът на Янев, който нахълта в къщи, видя дъщеря си още трепереща и излезе сякаш въоръжен. Но Вълчан го нямаше. Той спокойно беше излязъл през портата, която бяха забравили да затворят, и хванал гората да дебне други врагове и да утолява омразата си.

Веднъж, когато по новопрокараното шосе край Яневи минаваше камион с войници едно куче пролая силно и тревожно. Колата спря. Кучето, натъкмено като новобранец, настойчиво лаеше като към познато място, искаше да подсказе нещо. Я, Вълчан! — стъписаха се Яневи. Той скочи, завъртя се мило, близна ги по ръката и се сбогува.

— Очовечили са го, а ние се увълчихме покрай тия вили! — махна Янев.

РИКИ ИЗЯДЕ РАЗКАЗА

Обадиха ми се от една детска редакция да им напиша разказ. За какво, питам. Каквото обичате. Може ли за куче? Може, разбира се. Децата обичат кучетата. Попитах така, защото дъщеря ми Светлана използва моята обич на селянин към животните и доведе едно куче — черно, къдраво, очите му не се виждат, крачката къси, ушите големи, клепнали, а муцунката — винаги влажна, украсена с розово езиче. С една дума — ирландски пудел! Много дружелюбно куче, а жена ми го нарича дори умно. Защо? Защото бързо взе да разбира какво искаме от него и срещу една стафидка го прави. Донеси, Рики! (Приехме го с чуждото име). И то веднага донася хвърлената топка или гуменото човече. Скачай, Рики! — подлага му Светланка пръчка, той я прескача и веднага очаква стафидката. Отдай чест, Рики! И той вдига едната лапа до голямото си ухо. Говори на трибуната, Рики! Той се метва на стола, слага предните лапи на облегалото и отваря розова уста, изцъклил очи в стиснатата стафидка. Покажи как хващаш неприятеля, Рики! Рики се тръшва по гръб и вдига предните лапи, като пленник. Хайде сега изкарай мечешки танц! Рики усеща висналата над носа му стафидка, хвърля се, подскача, изправен на задните крака, вирнал глава, тръска белезникавата козинка по коремчето и лапите, върти се покрай Светлана. Тя му пее и също се върти, той ръмжи, все едно ѝ приглася, клепе с уши, души сладко дъхащата стафидка. Най-последно получава възнаграждението си.

Такова едно куче заслужаваше да се опише. Написах разказа, сложих го в плик и го адресирах до редакцията. Поставих плика на поличката пред огледалото в преддверието. Като го потърсят от редакцията, нашите ще го предадат. И един ден го потърсиха. Кучето излязла, когато се позвъни. Излязох да отворя аз. Кучето драскаше по вратата и дори любезно се хвърли да посрещне непознатата куриерка, възрастна усмихната жена с незаличен селски произход. Тя не се уплаши, а радостно извика:

— О, какво хубаво пунделче си имате! — и протегна ръка да го погали, то я близна и така се запознах. — Нашите съседни имаха едно бяло, по-малко, също такова къдраво. Като му кажа: хайде, майка, то се хвърли на рамото ми. Пък ние имахме една котка, затворим я в банята и ѝ викаме: „куку!“. Тя мяучи и дири. Под канапетата се завира, стаите обикаля, викаме ѝ „куку!“ и тя ни дири. Играехме си на „куку“.

Поканих жената да влезе. Стори ми се интересно това, което разказваше за котката. И докато я почерпях и чуя други истории, мина известно време. Кучето, останало в преддверието, нещо шумолеше, занимаваше се.

— Хайде сега да нося разказа, че го чакат.

— Добре — отворих аз вратата и що да видя!

Рики беше свалил от поличката плика, може би е имал доброто намерение сам да го донесе на жената, но от любопитство го отворил и огорчен от това, което съм писал за него, го разкъсал жестоко на парчета и разпилял наоколо листенцата, сдъвкани така безмилостно, та нищо да се прочете. Главата му, черната му козина бяха посипани сякаш с джанков цвят. Недалеч, в ъгъла стоеше късче от последния лист, на което се виждаше само името му.

— Какво си направил ти, бе! — извиках аз.

То побягна виновно през отворената врата.

— Марш, марш навън! — подгоних го с дресьорската пръчка. — За тебе няма място повече в къщи. Отивай там, откъдето си дошъл!

— Оо, па що го гоните, милото пунделче! Кученцата обичат да си играят с хартишки!

— Но вие знаете ли какви са тия хартишки? Той изяде разказа си... Това беше разказ за него, разбирате ли?

Жената се усмихна нажалена и погледна със съчувствие към кучето.

— Ами то де да знае, горкото! То нашите редактори, писмени хора, па изядат не само разкази и стихотворения, ами и авторите...

— Вземете го в редакцията! — избухнах аз.

В къщи нямаше никой и кучето, като видя закрилницата в тая жена, се сгуши в краката ѝ.

— Хайде, майка, да те водя. В двора на редакцията има дървена къщичка, само за тебе! Хайде, пунделчето ми!

И пунделчето, понеже беше късокрако, не можа да се хвърли на гърба ѝ, ами припна пред нея.

— На! — хвърлих аз каишката в ръцете ѝ. И така се отървах от този глезлю, който си позволи като цензор да разкъса разказа ми.

Това беше последното куче у нас.

ЕДНО ДЕТЕ ПРИЕМА ПАРАДА

За първи път тая година Светлана отиде на парад. Заведе я баба ѝ. Хората пред тях им пречеха да виждат. Баба ѝ не можеше да я вдигне на ръце. Светлана се мушкаше ту тук, ту там, надзърташе, източваше вратле, но нищо не можеше да види. Побутна с пръстчето си един висок мъж и го помоли:

— Чичо, дай местенце за едно оченце.

Той се поотмести, но една жена затули с гърба си прозорчето. Екнаха песни, засвири музика. Хората се размърдаха.

Светлана бутна тук, бутна там и се промуши отпред. Широка улица беше чиста и светла като река. Задаваха се знамената. Горе, на трибуната се бяха наредили заслужилите, с много ордени по гърдите. Но тя нямаше на палтенцето си нищо друго освен една тенекиена калинка, а баба ѝ няма и калинка. Колкото и да поглеждаше към стълбичката, реши, че няма да я пуснат. И за да не я дърпат насамнатам, тя взе да се мести от човек на човек в крак с манифестантите и, без да иска, стигна под навеса на трибуната. Всички гледаха към плаващите знамена — червени, сини, оранжеви пламъци се преплитаха. И никой не я забеляза. И тя не забелязваше никого освен приближаващите се, които нарастваха, викаха, пееха, хвърляха цветя. Цветя се хвърляха с „ура“ право горе на трибуната. Но един закачлив септемврийски вятър ги връщаше и те падаха току пред нея. Такива хубави свежи цветя. Беше ѝ жал за тях и тя ги ловеше още във въздуха, за да не падат на земята и се оцапат. Скоро ръцете ѝ се напълниха с цветя. Като че ли под трибуната стоеше не момиченце, а един голям цветен букет. Само една корделка шаваше и едни очички светеха като светулки между цветята.

— Вижте, вижте! Едно дете приема парада! — извика някой.

Отведнъж върволицата спря. Хората почнаха да ръкопляска и да викат по-силно „ура“. Минаваха миньорите от мината с лампичките на челата си. Светлана им хвърляше цвят след цвят. А и те я обсипваха с цветен дъжд. Като че ли пъстри ракети изписваха дъги!

— Мир! Дружба! БКП! — викаха ученици и ученички, работници и работнички и все така необичайно се застояваха. Най-щастливи бяха децата... Те бяха припнали и застанали наред с детето — командващо парада, но навалицата го откърти като снегориначка. Музиката гърмеше. От трибуната махаха. Светлана реши, че и тя трябва да маха. Прегърна с една ръка цветята, а с другата замаха.

Зададоха се селяни и селянки, гайди писнаха. Младежите извиха хоро и развиха пешкири около детето. От радост то изпусна букета, запляска несръчно с длани и заподскача. От трибуната се наведоха. Кой беше дошъл, та така застоя цялото шествие? Заради кого се спираха така хората, кого поздравяваха? И зърнаха детето, което събираше радостта на целия град.

— Чие е това дете? — понесе се шепот.

Един милиционер взе да му маха, да му шътка, да му кима.

— Бягай от там фастък! Къде си се завряло! Пропуск за там имаш ли?

Но то не го чуваше. То сияеше от деветосептемврийското слънце.

— Слушай! — приближи милиционерът на няколко крачки от него. — Нарушаваш реда! Смутител на манифестацията!

Ако детето беше някъде встрани, той щеше да го грабне и да го отмести. Но то, дяволчето, като с парашут беше се спуснало точно под трибуната, сам-само, пред ръководителите даже, там, където никой не бе дръзвал да застане!...

— Остави го! Остави го! — махнаха му даже от трибуната, детето остана на най-личното място и продължи да приема парада. Пред очите му минаха заводи, грамадни машини, стопанства със снопове, ябълки, грозде и теленца, цяла свободна, мирна България.

Но най-много се зарадва, когато се зададоха два камиона с деца и любимите им приятели — животни и птици. Тя се развика, разскача, замаха като че караха нейните другарчета от планината. Те бяха нарисувани, но детето ги приемаше като живи. „Ей, Слончо, пак ще те нахраня. Милия Мечо, дето не забравя добрината... Пиу, Косе-Босе, цър, стафидка... Аз съм тук, не видиш ли ме. Агънце-багънце, научи ли се да четеш? Оо, сърничке, де е сърненцето. Чуш, петел играе, ринги-ринги рае. Петелът, който момченцето в червено държеше, изкукурига сякаш. Жив си, цар-Лопатар, значи жив си. И друг път бягай като видиш машина... Ще бягам, — поклаща короната си

лопатаря, — и ще те нося като в кошница на рогата си... Чистниче-хитрице, излезе ли от затвора. Мяу, няма вече. Уа, уааа, да, да, Марко и ти си намери другарчета. Ето го и Цоню Дългия с връвчицата, върнал се... Бау, ау... гонят го шестте кученца, които двамата й братя дърпат със синджирите, да не скочат от камиона... Лисичко, Клепчо, Вълчан, Ролф, Роши, Рики, Джаф, бау, милите...“

Цветята се сипеха. Вятърът се засилваше, връщаше ги чак под краката на манифестантите, сякаш детето преситено от радост, като махнеше, командуваше и него. То посипваше пътя на ония, които ги хвърляха, за да вървят по килим от собствените си цветя.

Най-после ние пробихме навалицата. Когато чух познатия гласец и видях само главата й всред цветята, краката ми се подкосиха.

— Махни се от там, лудетино! Направи ни за срам пред целия град! — извика майка й и чак тогава Светлана ни видя. Вместо „ура“ извика „мамо“, „татко“, хвърли ни по една розичка и после излитна като врабче из нацъфтяло дръвче. Кацна в прегръдките ми, виковете от всички страни се сляха, музикантите в едно загърмяха, трибуната се разтвори като огромен цвят, просия целия град.

Само една баба, грохнала, ужасена, се буташе из навалицата и търсеше палавата си внучка:

— Ох, къде се подяна! Дали не я смачкаха тая буболечка! Анче-Светланче!

Нейния Девети септември започна едва когато за другите беше свършил и аз занесох в къщи Светлана на ръце заедно с цветята на целия град.

Издание:

Стоян Ц. Даскалов. Домашен слон
Разкази за деца

Редактор: Божанка Константинова
Художник: Генчо Денчев
Художествен редактор: Светлана Йосифова
Технически редактор: Петър Балавесов
Коректор: Мая Халачева

Индекс 11/95372 422-11/6054-7-78
Националност българска
Дадена за набор 10.V.1978
Подписана за печат 20.VII.1978
Излязла от печат 10.IX.1978
Тираж 30 115
Формат 32/84/108
Печатни коли 11,50
Издателски коли 9,66
Цена: брошура 0,53
подвързана 0,76

Държавно издателство „Отечество“, бул. „Георги Трайков“ 2-а,
София, 1978
Полиграфически комбинат „Димитър Благоев“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.